

SABIEDRISKO
PAKALPOJUMU
REGULĒŠANAS
KOMISIJA

Ziņojums par tirgus analīzi

par Eiropas Komisijas 2014. gada 9. oktobra Ieteikumā 2014/710/ES par konkrētajiem produktu un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešams *ex ante* regulējums saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem, minēto tirgu:

Nr.4 – Vairumtirdzniecības līmena augstas kvalitātes piekļuve fiksētā vietā

2015.gada augusts

Satura radītājs

1. Ievads	4
1.1. Izmantotā terminoloģija, jēdzieni un definīcijas.....	4
1.2. Elektronisko sakaru likums.....	5
1.3. Noteikumi	6
1.4. Tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjoms	7
1.5. Ieteikums 2014.....	7
1.6. Ieteikums 2007.....	8
2. Ieteikumā 2014 minētā tirgus Nr.4 analīzes pirmā un otrā kārta.....	8
2.1. Tirgus analīzes pirmās kārtas gaita	8
2.2. Ieteikumā 2014 minētā tirgus Nr.4 analīzes pirmās kārtas rezultāti	9
2.3. Pirmajā tirgus analīzes kārtā SIA „Lattelecom” piemērotās saistības	9
2.4. Tirgus analīzes otrās kārtas rezultāti	10
2.5. Situācija Ieteikumā 2003 minētajā tirgū Nr.7 un Ieteikumā 2003 minētajā tirgū Nr.14	11
3. Konkrētais tirgus	11
3.1. Ieteikumā 2014 minētais tirgus Nr.4.....	11
3.2. Attiecīgie pakalpojumi.....	11
4. Tirgus definēšana	17
4.1. Tirgus definēšana mazumtirdzniecības līmenī.....	18
4.1.1 analogās un zemu ātrumu tradicionālās ciparu nomātās līnijas	19
4.1.2. Tradicionālās ciparu nomātās līnijas un Ethernet nomātās līnijas	20
4.1.3. Tradicionālās ciparu nomātās līnijas un cita datu pārraide	22
4.1.4. Radioviļņi.....	24
4.1.5. Iekšzemes un Starptautiskās nomātās līnijas	25
4.1.6. Nomāto līniju segmentēšana pa ātrumiem	26
4.2. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums mazumtirdzniecības līmenī.....	28
4.3. Geogrāfiskā mēroga novērtējums	29
4.4. Tirgus definēšana vairumtirdzniecības līmenī.....	35
4.4.1. Gala posmu un maģistrālo posmu nodalīšana.....	35
4.5. Tirgus definēšanas rezultāti	36
5. Tirgus Analīze	36
5.1. Tirgus dalījums	36
5.2. Šķēršļi ienākšanai tirgū vai ekspansijai	39
5.3. Kontrole pār būtisku infrastruktūru	40
5.4. Nepietiekama kompensējošā pirktpēja vai tās trūkums	41
5.5. Mēroga un vēriena ekonomikas priekšrocības.....	42
5.6. Komersanta vai komersanta grupas vertikālā integrācija	43
5.7. Rezultāti	43
6. Situācija Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4	44
7. Būtiska ietekme tirgū	45
7.1. Speciālu prasību (saistību) noteikšana komersantiem	45
7.2. Saistības	46
7.2.1. Caurredzamības saistības	46
7.2.2. Vienlīdzīgas attieksmes saistības	47
7.2.3. Atdalītas finanšu uzskaites saistības	47
7.2.4. Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības.....	47
7.2.5. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam ..	48
7.3. SIA „Lattelecom” saistības	49
8. Nacionālā konsultācija	54

9. Konkurences padomes viedoklis.....	55
10. Konsultācija ar EK un citu ES dalībvalstu regulatoriem	55
10. Secinājumi.....	61
Pielikums.....	64

1. Ievads

Lai veicinātu konkurenci elektronisko sakaru nozarē, Elektronisko sakaru likums (turpmāk – ESL), ņemot vērā Eiropas Savienības regulējumu, deleģē Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai (turpmāk - Regulators) tiesības definēt konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus (tirgu definēšana), veikt definēto tirgu analīzi konkurences novērtēšanai šajos tirgos, noteikt elektronisko sakaru komersantus (turpmāk – komersants) ar būtisku ietekmi tirgū (turpmāk – BIT), kā arī piemērot, saglabāt, grozīt vai atceļ speciālas prasības (saistības) komersantiem, kuru ietekme konkrētajā tirgū atzīta par būtisku (saistību noteikšana).

Elektronisko sakaru tirgu regulēšanas pamatmērkis ir palielināt galalietotāju labumu izvēles, tarifu un pakalpojumu kvalitātes ziņā, veicinot efektīvu un ilgtspējīgu konkurenci un racionālu resursu pielietojumu pakalpojumu sniegšanai. Tikai tad, ja, nepastāvot regulēšanai tirgū, tajā ir sagaidāma galalietotājam kaitīga rīcība, tirgus ir uzskatāms par piekritīgu apsteidzošai (*ex-ante*) regulēšanai. Tādēļ katras tirgus analīzes pamatā ir ietekmēto mazumtirdzniecības tirgu identificēšana, no kuras izriet saistīto vairumtirdzniecības tirgu identificēšana un definēšana.

Analizējot tirgu tiek ņemta vērā ne tikai esošā informācija par komersantu darbību un rīcību pagātnē, bet arī iespējamā tirgus attīstība nākamo divu līdz trīs gadu laikā. Tādēļ tirgus analīzes ziņojumā tiek iekļautas attīstības tendences, kuras var pamatoti tikt prognozētas tirgus analīzes ziņojuma pārskata periodā.

1.1. Izmantotā terminoloģija, jēdziens un definīcijas

Tirgus definēšana ir ekonomiska rakstura analīze, kurā izmanto Eiropas Savienības tiesību aktus un Eiropas Savienības Tiesas nolēmumus.

Definējot konkrētos tirgus elektronisko sakaru nozarē, tiek analizētas komersantu veiktās darbības tirgū. ESL definē elektronisko sakaru komersantu kā komersantu, kas veic divu veidu darbības – nodrošina elektronisko sakaru tīklu vai sniedz elektronisko sakaru pakalpojumu (turpmāk – pakalpojums).

ESL definē minētās darbības šādā veidā:

- elektronisko sakaru tīkla nodrošināšana – elektronisko sakaru tīkla izveide, attīstīšana, ekspluatācija, kontrole un piekļuves nodrošināšana tam;
- elektronisko sakaru pakalpojums – pakalpojums, kuru parasti nodrošina par atlīdzību un kurš pilnīgi vai galvenokārt sastāv no signālu pārraidīšanas elektronisko sakaru tīklos.

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši konkurences tiesībām, ir jāidentificē:

- visi tie pakalpojumi, kas veido identificējamu tirgus produktu (preču vai pakalpojumu tirgi);
- ģeogrāfiskā teritorija, kurā tiek sniegtas preces vai pakalpojumi (ģeogrāfiskie tirgi).

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši Eiropas Savienības praksei, ir jāidentificē tirgus funkcionalais līmenis:

- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti vairumtirdzniecībā (vairumtirdzniecības produktu tirgi);
- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti mazumtirdzniecībā (mazumtirdzniecības produktu tirgi).

Elektronisko sakaru nozarē tirgus sadalījums funkcionālā līmenī tiek izmantots tādēļ, ka regulējums, ko Regulators var piemērot vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības produktu tirgiem, atšķiras. Elektronisko sakaru nozarē vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi, ko viens komersants sniedz citiem komersantiem, un parasti tā ir daļa no elektronisko sakaru tīkla nodrošināšanas – pakalpojumi, kas tiek sniegti, nodrošinot piekļuvī, starpsavienojumu vai tālākpārdošanu. Savukārt mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi galalietotājiem. Atbilstoši ESL 1.panta 2.punktam abonents ir fiziskā vai juridiskā persona, kas ir noslēgusi līgumu ar elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzēju par konkrētu elektronisko sakaru pakalpojumu saņemšanu, bet saskaņā ar ESL 1.panta 14.punktu galalietotājs ir elektronisko sakaru pakalpojumu lietotājs, kas šos pakalpojumus neizmanto elektronisko sakaru pakalpojumu nodrošināšanai citām personām.

Regulators, definējot konkrētos tirgus, izvērtē gan mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgus, gan attiecīgos vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgus.

1.2. Elektronisko sakaru likums

Tirgus definēšanas un analīzes process pamatojas uz ESL:

- ESL 1. panta 7. punkts paredz, ka BIT ir tāds komersanta stāvoklis tirgū, kas līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim.
- Nemot vērā komersantu sniegtu informāciju un elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Regulators saskaņā ar ESL 31. panta otro daļu nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā Regulators konstatē, ka tirgū nav efektīvas konkurences, tā pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu komersantiem Regulatora noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar ESL 31. panta trešo daļu, ja Regulators konstatē, ka tirgū pastāv efektīva konkurence, tā nepiemēro vai atceļ speciālās prasības komersantiem ar BIT. Saskaņā ar ESL 31. panta ceturto daļu, ja Regulators konstatē, ka tirgū nepastāv efektīva konkurence, tā saskaņā ar ESL 29. pantu nosaka komersantus, kuriem šajā tirgū ir būtiska ietekme.
- ESL 29. panta pirmā daļa nosaka, ka Regulators pēc elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšanas un tirgus analīzes var noteikt komersantus, kuriem ir būtiska ietekme konkrētā tirgū. Regulators savu lēmumu pārskata ik reizi, kad tiek veikta elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšana un tirgus analīze.
- ESL 29.panta otrā daļa paredz, ka Regulators var atzīt, ka komersantam ir BIT, ja tas individuāli vai kopā ar citiem komersantiem šajā tirgū atrodas tādā stāvoklī, kas ir līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim, tas ir, ekonomiska spēka

stāvoklī, kas tam līdz zināmam līmenim ļauj rīkoties neatkarīgi no citiem komersantiem, lietotājiem vai galalietotājiem. Izvērtējot, vai viens vai vairāki komersanti ir dominējošā stāvoklī tirgū, Regulators pēc iespējas ievēro Eiropas Komisijas (turpmāk - EK) izstrādātas tirgus analīzes un BIT novērtēšanas vadlīnijas.

- ESL 29. panta trešā daļa paredz, ka komersantam, kuram ir būtiska ietekme atsevišķā tirgū (pirmais tirgus), var būt būtiska ietekme arī saistītā tirgū (otrais tirgus), ja saikne starp šiem diviem tirgiem ļauj ietekmi vienā tirgū paplašināt uz otru (saistīto) tirgu, tādējādi nostiprinot komersanta ietekmi tirgū. Lai to novērstu, Regulators var noteikt saistības piekļuves vai starpsavienojumu jomā.
- ESL 30. panta pirmā daļa paredz, ka Regulators, ievērojot elektronisko sakaru pakalpojumu ģeogrāfisko dalījumu un citus valstī esošus īpašus apstākļus, kā arī EK ieteikumu par attiecīgajiem produktu un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, nosaka konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus.
- ESL 30. panta otrā daļa paredz, ka, nosakot konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus, Regulators konsultējas ar komersantiem Regulatora noteiktajā konsultāciju kārtībā un, ja nepieciešams, ar Konkurences padomi.
- Saskaņā ar ESL 30. panta trešo daļu, nosakot no EK ieteikumā minētajiem tirgiem atšķirīgus tirgus, Regulators pirms attiecīga lēmuma pieņemšanas ievēro ESL 8.panta pirmās daļas 13.punktu. Ja EK, izvērtējusi Regulatora lēmuma projektu par elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšanu, norāda, ka tas radīs šķēršļus vienotam Eiropas Savienības tirgum vai neatbilst Eiropas Savienības tiesību aktiem, Regulators atliek lēmuma pieņemšanu uz diviem mēnešiem. Ja Regulators saņem EK lēmumu par Regulatora izstrādāto lēmuma projektu, tas sešu mēnešu laikā no EK lēmuma pieņemšanas datuma saskaņā ar EK lēmumu groza vai atsauc lēmuma projektu. Ja Regulators lēmuma projektu groza, tas organizē publiskās konsultācijas ar tirgus dalībniekiem un saskaņā ar ESL 8.panta pirmās daļas 13.punktu atkārtoti paziņo EK par grozīto lēmuma projektu.
- Saskaņā ar ESL 31.¹pantu, ja Regulators par tāda plānotā lēmuma projektu vai plānoto pasākumu kopumu attiecībā uz tirgus definēšanas vai analīzes procedūrām, kurš var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un kura mērķis ir uzlikt, grozīt vai atceļt kādu operatora pienākumu, saņem EK paziņojumu, kurā norādīti iemesli, kāpēc lēmuma projekts vai plānoto pasākumu kopums var radīt šķēršļus iekšējam tirgum, vai saņem norādījumus par tā neatbilstību Eiropas Savienības tiesību aktiem, Regulators lēmumu vai plānoto pasākumu kopumu nepieņem vēl trīs mēnešus pēc EK paziņojuma. Ja šāds paziņojums netiek sniegts, Regulators var pieņemt lēmumu vai plānoto pasākumu kopumu, pēc iespējas ņemot vērā EK, Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestādes (turpmāk - BEREC) vai citu valstu regulatoru ieteikumus.

1.3. Noteikumi

Lai veiktu nepieciešamos pasākumus tirgus definēšanai un tirgus analīzei, ESL paredz Regulatoram tiesības izdot šādus noteikumus:

- Noteikumus par publisko konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem saskaņā ar ESL 8. panta pirmās daļas 11. punktu un 30. panta otro daļu;
- Noteikumus par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību saskaņā ar ESL 31. panta pirmo daļu.

1.4. Tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjoms

Saskaņā ar Regulatora ar 2012.gada 21.novembra lēmuma Nr.1/15 „Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību” (turpmāk – Noteikumi), komersanti iesniedz Regulatoram katru gadu līdz 1.augustam informāciju (Noteikumu 1.pielikums) par esošā kalendārā gada 1.pusgadu un līdz 1.februārim informāciju (Noteikumu 1.pielikums) par iepriekšējā kalendārā gada 2.pusgadu, aizpildot Noteikumu 1.pielikumu.

Regulators, izvērtējot informāciju, kuru komersanti ir iesnieguši par 2013.gada 2.pusgadu, noteica tos komersantus, kuru attiecīgā sniegtā elektronisko sakaru pakalpojuma kopējais īpatsvars ir ne vairāk kā 95% dilstošā secībā no attiecīgā elektronisko sakaru pakalpojuma sniegšanas kopējiem ieņēmumiem.

Nepieciešamās informācijas vākšana tirgus analīzei, pamatojoties uz likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 10.panta pirmo daļu un 25.panta pirmo daļu un Elektronisko sakaru likuma 9.panta pirmās daļas 1.punktu un saskaņā ar Noteikumiem, norisinājās no 2014.gada marta līdz 2014.gada septembrim. Šai laikā Regulators saņēma kvantitatīvu un kvalitatīvu informāciju, kas iekļauj informācijas pieprasījumus un tikšanās ar komersantiem, lai identificētu tirgus attīstību. Papildus tirgus analīzes procesā Regulators ņēma vērā saņemto informāciju no komersantiem saskaņā ar Noteikumu 1.vai 2.pielikumu un komersantu mājaslapās internetā pieejamo informāciju.

1.5. Ieteikums 2014

2014.gada 11.oktobrī tika publicēts 2014.gada 9.oktobra ieteikums 2014/710/ES par konkrētajiem produktu un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešams *ex ante* regulējums saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (turpmāk – Ieteikums 2014).

Ieteikumā 2014 vairumtirdzniecības līmenī ir minēti četri tirgi:

1. Vairumtirdzniecības līmeņa savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālos publiskos telefonu tīklos;
2. Vairumtirdzniecības līmeņa balss savienojuma pabeigšana individuālos mobilajos tīklos;
3. a) Vairumtirdzniecības līmeņa vietēja piekļuve fiksētā vietā;
b) Plašpatēriņa produktu vairumtirdzniecības līmeņa centralizēta piekļuve fiksētā vietā;
4. Vairumtirdzniecības līmeņa augstas kvalitātes piekļuve fiksētā vietā (turpmāk – Ieteikumā 2014 minētais tirgus Nr.4).

1.6. Ieteikums 2007

2007.gada 28.decembrī tika publicēts 2007.gada 17.decembra ieteikums 2007/879/EK par attiecīgajiem produktu un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešams *ex ante* regulējums saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (turpmāk – Ieteikums 2007).

Ieteikumā ir minēti septiņi tirgi:

Mazumtirdzniecības līmenī:

1. piekļuve publiskajam telefona tīklam fiksētā atrašanās vietā fiziskām personām un juridiskām personām.

Vairumtirdzniecības līmenī:

2. savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
3. savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
4. piekļuve vairumtirdzniecības (fiziskā) tīkla infrastruktūrai (ieskaitot kopējo vai pilnībā atsaistīto piekļuvi) fiksētā vietā (turpmāk – Ieteikumā 2007 minētais tirgus Nr.4);
5. platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā (turpmāk – Ieteikumā 2007 minētais tirgus Nr.5);
6. nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecība, neatkarīgi no tehnoloģijas, kas izmantota, lai nodrošinātu nomāto vai atvēlēto jaudu (turpmāk - Ieteikumā 2007 minētais tirgus Nr.6);
7. balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos.

2. Ieteikumā 2014 minētā tirgus Nr.4 analīzes pirmā un otrā kārta

2.1. Tirgus analīzes pirmās kārtas gaita

Pamatojoties uz ESL, Regulators definēja un analizēja 17 no 18 tirgiem, kuri ir minēti EK 2003. gada 11. februāra ieteikumā 2003/311/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK (turpmāk – Ieteikums 2003):

Mazumtirdzniecības līmenī:

1. piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšana fiziskām personām;
2. piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšana juridiskām personām;
3. fiziskām personām publiski pieejami vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
4. fiziskām personām publiski pieejami starptautisko balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
5. juridiskām personām publiski pieejami vietējo vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
6. juridiskām personām publiski pieejami starptautisko balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;

7. nomāto līniju minimālā kopa¹ (turpmāk - Ieteikumā 2003 minētais tirgus Nr.7). Vairumtirdzniecības līmenī:

8. savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
9. savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
10. tranzīta pakalpojumi publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
11. atsaistīta piekļuve (t.sk. daļēja piekļuve) metāliskajām abonentlīnijām un to segmentiem, lai nodrošinātu platjoslas datu pārraides un balss pārraides pakalpojumus;
12. platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība;
13. nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecība;
14. nomāto līniju maģistrālo posmu vairumtirdzniecība (turpmāk - Ieteikumā 2003 minētais tirgus Nr.14);
15. piekļuve un savienojumu uzsākšana publiskajos mobilajos telefonu tīklos;
16. balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos;
18. apraides signālu pārraides pakalpojumi apraides saturu nogādāšanai galalietotājiem.

Ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 27.jūnija regulas Nr.717/2007 par viesabonēšanu publiskajos mobilo telefonsakaru tīklos Kopienā stāšanos spēkā 2007. gada 30. jūnijā, Regulatoram zuda pienākums analizēt tirgu Nr.17: nacionālais tirgus starptautiskajai viesabonēšanai publiskajos mobilajos tīklos.

2.2. Ieteikumā 2014 minētā tirgus Nr.4 analīzes pirmās kārtas rezultāti

Pirmajā tirgus analīzes kārtā Regulators noteica vienu komersantu - sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” (turpmāk - SIA - „Lattelecom”) par komersantu ar būtisku ietekmi Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4:

- Regulatora 2007.gada 7.marta lēmums Nr.55 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecības Latvijas Republikas teritorijā tirgū” (turpmāk – lēmums Nr.55)

2.3. Pirmajā tirgus analīzes kārtā SIA „Lattelecom” piemērotās saistības

Lēmumā Nr.55 Regulators nolēma:

1. Noteikt SIA „Lattelecom” par komersantu ar būtisku ietekmi nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecības Latvijas Republikas teritorijā tirgū.
2. Noteikt SIA „Lattelecom” caurredzamības saistību izstrādāt un publicēt nomāto līniju pamat piedāvājumu saskaņā ar Regulatora apstiprinātajiem noteikumiem

¹ Uz nomāto līniju minimālo kopu attiecas parastās kvalitātes 2-vadu analogās nomātās līnijas radiofrekvenču spektra diapazona balss frekvenču joslā, parastās kvalitātes 4-vadu analogās nomātās līnijas radiofrekvenču spektra diapazona balss frekvenču joslā, speciālās kvalitātes 2-vadu analogās nomātās līnijas radiofrekvenču spektra diapazona balss frekvenču joslā, speciālās kvalitātes 4-vadu analogās nomātās līnijas, 2048 kilobiti sekundē nestukturēto ciparu nomātās līnijas, 2048 kilobiti sekundē strukturēto ciparu nomātās līnijas (D2048S)

par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu, kurā iekļauj vismaz nomāto līniju gala posmus ar tādu datu pārraides joslas platumu kā mazumtirdzniecībā piedāvātajām nomātajām līnijām saskaņā ar Regulatora apstiprinātajiem noteikumiem par lietotājiem piedāvājamo nomāto līniju minimālo pakalpojumu kopu.

3. Noteikt SIA „Lattelecom” caurredzamības saistību paziņot Regulatoram par no cita komersanta saņemtu pieprasījumu par nomāto līniju gala posmu ar datu pārraides joslas platumu lielāku kā 2 Mbit/s desmit dienu laikā no pieprasījuma saņemšanas brīža. Noteikt, ka SIA „Lattelecom” paziņojumā iekļauj vismaz komersanta nosaukumu, pieprasīto nomāto līniju gala posmu veidu un kapacitāti, pieprasīto nomāto līniju gala posmu skaitu.
4. Noteikt SIA „Lattelecom” caurredzamības saistību publiskot nomāto līniju gala posmu ar datu pārraides joslas platumu lielāku kā 2 Mbit/s piedāvājumu un tarifus, gadījumā ja SIA „Lattelecom” to nodrošina.
5. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību ievērot Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecības pakalpojumiem un ar to saistītiem pakalpojumiem, ieņēmumi no kuru sniegšanas aprēķinot tos par katu pakalpojumu atsevišķi iepriekšējā pārskata gadā pārsniedza divpadsmit tūkstošus latu.
6. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt izmaksu pamatojumu vismaz par šādiem pakalpojumiem:
  - 6.1. nomāto līniju gala posmu ierīkošana;
  - 6.2. nomāto līniju gala posmu abonēšana.
7. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Regulatoram pēc Regulatora pieprasījuma pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.
8. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecības pakalpojumu tarifus izmaksām.
9. Noteikt SIA „Lattelecom” pienākumu veikt atsevišķu uzskaiti piekļuves jomā vairumtirdzniecībā attiecībā uz piedāvātajiem nomāto līniju gala posmiem ar datu pārraides joslas platumu līdz 2 Mbit/s (ieskaitot) un piedāvātajiem nomāto līniju gala posmiem ar datu pārraides joslas platumu lielāku kā 2 Mbit/s saskaņā ar Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku un apstiprinātajiem noteikumiem par lietotājiem piedāvājamo nomāto līniju minimālo pakalpojumu kopu.

2.4. Tīrgus analīzes otrās kārtas rezultāti

Otrajā tīrgus analīzes kārtas gaitā 2009.gadā Regulators uzskatīja, ka nav nepieciešams grozīt vai atceļt pirmajā tīrgus analīzes kārtā SIA „Lattelecom” ar lēmumu Nr.55 noteiktās saistības, pienākumus vai noteikt jaunas saistības, pienākumus.

2.5. Situācija Ieteikumā 2003 minētajā tirgū Nr.7 un Ieteikumā 2003 minētajā tirgū Nr.14

Jau pirmajā tirgus analīzes kārtā 2007.gadā Ieteikumā 2003 minētajā tirgū Nr.14 tika konstatēta efektīva konkurence un neviens komersants netika atzīts kā komersants ar BIT.

Pirmajā tirgus analīzes kārtā Regulators noteica vienu komersantu - SIA „Lattelecom” par komersantu ar būtisku ietekmi Ieteikumā 2003 minētajā tirgū Nr.7:

- Regulatora 2007.gada 7.marta lēmums Nr.54 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi nomāto līniju minimālās kopas pakalpojumu sniegšanas Latvijas Republikas teritorijā tirgū” (turpmāk – lēmums Nr.54).

Otrajā tirgus analīzes kārtā 2012.gadā SIA “Lattelecom” ar lēmumu Nr.54 noteiktās saistības Regulators atcēla:

- Regulatora 2012.gada 14.marta lēmums Nr.80 „Par SIA Lattelecom būtisku ietekmi nomāto līniju minimālās kopas tirgū”.

3. Konkrētais tirgus

3.1. Ieteikumā 2014 minētais tirgus Nr.4

Ieteikumā 2014 minētais tirgus Nr.4 atbilst Ieteikumā 2007 minētajam tirgum Nr.6. Nepieciešamās informācijas vākšana tirgus analīzei un tirgus analīze notika laikā (skatīt sadaļu 1.4.), kad bija spēkā Ieteikums 2007.

3.2. Attiecīgie pakalpojumi

Šī ziņojuma izpratnē nomātā līnija ir publiskajā elektronisko sakaru tīklā nodalīts vai izveidots pastāvīgs un simetrisks sakaru kanāls vai savienojums signālu pārraidei starp diviem publiskā elektronisko sakaru tīkla pieslēguma punktiem².

Nomātā līnija savieno divus lietotāja noteiktus fiksētus pieslēguma punktus un nodrošina starp tiem pastāvīgu, simetrisku un pārsvarā bez sāncensības³ (*anglu val. - uncontended*) sakaru kanālu vai savienojumu, neierobežojot nomātās līnijas lietošanas mērķi.

Ieteikumam 2007 pievienotajā 2007.gada 11.novembra Paskaidrojumā (C(2007) 5406) (turpmāk - Paskaidrojums) EK norāda, ka nomātās līnijas ir atvēlētie savienojumi un kapacitāte (*anglu val. – dedicated connections and capacity*). Nomātās līnijas var

² Pieslēguma punkts ir elektronisko sakaru tīkla pabeigšanas punkts, kurā lietotājam tiek nodrošināta piekļuve publiskajam elektronisko sakaru tīklam.

³ Datu noslodzes pakalpojums ar sāncensību nozīmē, ka vairāki lietotāji dala joslas platumu. Tāpēc it sevišķi pīķa stundās aktuālais platjoslas ātrums būs zemāks nekā reklamētais ātrums. Sāncensības koeficients (*anglu val. – Contention ratio*) ir joslas platuma potenciālais maksimālais pieprasījums. Jo augstāka ir sāncensības proporcija, jo vairāk cilvēku var mēģināt izmantot aktuālo joslas platumu. Pakalpojumi ar sāncensību parasti ir lētāki nekā bez sāncensības, jo tas (ar sāncensību) ļauj piedāvāt pakalpojumus ar zemākām izmaksām (zemākas pamattīkla noslodzes izmaksas).

pieprasīt gan galalietotāji, gan arī citi komersanti vairumtirdzniecībā. Tāpēc ir iespējams nodalīt mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības pakalpojumus.

Nomāto līniju mazumtirdzniecības pakalpojumu visbiežāk izmanto juridiskās personas, lai savienotu struktūrvienības vai lai nodrošinātu ātru un netraucētu piekļuvi internetam, kā arī ir iespēja organizēt video konferences. Mazumtirdzniecībā nomātās līnijas var tikt izmantotas, lai divās dažādās ģeogrāfiskās vietās savienotu biroja centrāles (PBX), lai savienotu lokālos datortīklus (LAN⁴), ka arī nomātās līnijas var izmantot divu dažādās ģeogrāfiskās vietās novietotu datoru vai datu pārraides iekārtu savienošanai (piemēram, lai apkopotu informāciju no bankas automātiem, maksājumu karšu termināliem, kases aparātiem, signalizācijas un autentificēšanas sistēmām vai telemetrijas iekārtām).

Nomāto līniju vairumtirdzniecības pakalpojums ir tāds pakalpojums, ko citi komersanti var izmantot, lai piedāvātu nomāto līniju pakalpojumus galalietotājiem mazumtirdzniecībā, savām pamattīkla (gan mobilā, gan fiksētā elektronisko sakaru tīkla) vajadzībām, starpsavienojuma izveidei vai kā atvilce (*angļu val. - backhaul*) - papildus pakalpojums atsaistītai piekļuvei abonentlīnijai (Ieteikumā 2007 minētais tirgus Nr.4) vai piekļuvei datu plūsmai (Ieteikumā 2007 minētais tirgus Nr.5), t.i., lai savienotu citu komersantu pamattīklu ar piekļuves punktu.

Salīdzinot nomāto līniju mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības tirgus, jāpievērš uzmanība, ka galvenokārt tie tiek izšķirti pēc tā, kas ir pakalpojuma pircējs un kādam mērķim pakalpojums tiek pirkts. Jāpiebilst, ka tehniski starp nomāto līniju mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības pakalpojumiem var arī nebūt atšķirības.

Parasti ciparu nomātā līnija vienlaicīgi nodrošina divpusēju datu pārraidi⁵ starp diviem punktiem ar nemainīgu ātrumu abos virzienos. Nomātās līnijas var tikt nodrošinātas, izmantojot dažādas tehnoloģijas un infrastruktūru, kur pārraides vide var būt varš, optika vai radioviļņi. Analogās un zemāku ātrumu ciparu nomātās līnijas parasti tiek nodrošinātas izmantojot vara piekļuves tīklu, bet lielāku ātrumu nomātās līnijas tiek nodrošinātas izmantojot optisko šķiedru. Radioviļņi pārsvarā tiek izmantoti mazāk apdzīvotās vietās, ja nav iespējas izveidot kabeļa pieslēgumu, bet tas ir atkarīgs no izmaksām katrā konkrētā gadījumā. Nomātās līnijas var tikt raksturotas pēc ātrumiem, izmantošanas mērķa, pakalpojuma kvalitātes, pieslēguma punktu atrašanās vietas un lietotāju vai galalietotāju prasībām. Parasti komersanti nodrošina 24/7⁶ lietotāju atbalsta centru. Prasības pēc ātruma stabilitātes un datu drošības var būt dažādas, piemēram, dažiem lietotājiem/galalietotājiem ātruma stabilitāte un datu drošība var būt kritiska. Tāpēc lietotājiem ar ļoti augstām prasībām, komersanti piedāvā arī izstrādāt rezerves pieslēgumu, kas garantē pakalpojuma pieejamību tīkla pieslēguma bojājuma gadījumā. Lietotājiem, kuriem datu drošība un ātruma stabilitāte ir kritiska, papildus var tikt uzstādīta speciāla nepārtrauktas elektropiegādes iekārta UPS (*angļu val. – Uninterrupted power supply*), kas neilgu laiku spēj nodrošināt iekārtu darbību gadījumā, ja ir elektroapgādes traucējumi. Nomātajām līnijām bojājumu novēršanas laiks parasti ir ātrs un papildus tiek nodrošināta tīkla uzraudzība (*angļu val. - monitoring*) un pakalpojuma kvalitātes kontrole, kas ļauj noteikt radušos bojājumus, pārraudzīt serveru noslodzi un identificēt pārslogoto vai nestrādājošo aparatūru u.c. Tāpat komersanti var piedāvāt

⁴ *Angļu val. – Local Area Network*

⁵ *Angļu val. – Full Duplex*

⁶ 24 stundas diennaktī, 7 dienas nedēļā.

dažādus pakalpojuma līmeņus lietotājiem ar ļoti augstām prasībām, noslēdzot pakalpojuma līmeņa līgumu (*angļu val.* – *Service Level Agreement*).

Nomāto līniju pakalpojumam raksturīgā iezīme ir nemainīga mēneša maksa, neatkarīgi no pārraidīto datu apjoma.

Analogās nomātās līnijas nodrošina informācijas pārraidi balss frekvenču joslā (300 – 3400 Hz) un ir paredzēta galvenokārt balss sakariem. Tradicionālās ciparu nomātās līnijas var tikt nodrošinātas izmantojot PDH⁷ vai SDH⁸ tehnoloģijas, kas tradicionāli ir transportēšanas sistēmas. Pamatā kā pārraides vide SDH tiek izmantota optika. SDH tehnoloģija nodrošina lielākus datu pārraides ātrumus un pārsvarā tiek izmantota pamattīkla (transporta tīkla) nodrošināšanai vai arī augstu datu pārraides ātrumu piekļuves tīklos. PDH tehnoloģija (parādījās vēl pirms SDH tehnoloģijas) pamatā tiek izmantota piekļuves tīklos un tā nodrošina zemākus datu pārraides ātrumus un tiek asociēta ar vara līniju izmantošanu, bet pārraides vide var būt arī optika vai radioviļņi. Tradicionālām nomātām līnijām ir savas priekšrocības: garantēta līnijas caurlaides spēja; droša un kvalitatīva datu pārraide ar izvēlēto ātrumu reālā laika režīmā, nomāto līniju pakalpojuma uzraudzība u.c un tās tiek uzskatītas kā visdrošākās signālu pārraidei.

PDH sistēmu datu pārraides ātrumi:

- E0 – 64 kbit/s
- E1 – 2.048 Mbit/s
- E2 – 8.448 Mbit/s
- E3 – 34.368 Mbit/s
- E4 – 139.264 Mbit/s
- E5 – 565.148 Mbit/s

SDH sistēmu datu pārraides ātrumi:

- STM-1 – 155.520 Mbit/s
- STM-4 – 622.080 Mbit/s
- STM-16 – ~2.5 Gbit/s
- STM-64 – ~10 Gbit/s

Plaši tiek izmantotas arī Ethernet nomātās līnijas, kur tiek izmantota pakešu komutācija un tās ir iespējams nodrošināt par relatīvi zemākām izmaksām nekā tradicionālās nomātās līnijas. Pastāv arī citu tehnoloģiju risinājumi, piemēram, Frame Relay⁹, ATM¹⁰, HDSL¹¹, SHDSL¹².

Dažas no tehnoloģijām tiek izmantotas kopā, jo tām ir noteiktas priekšrocības, piemēram, PDH pa SDH, pakešu pārraide pa SDH u.c.

⁷ Plezioronā digitālā/ciparu hierarhija (*angļu val.* - *Plesiochronous Digital Hierarchy*)

⁸ Sinhronā digitālā hierarhija (*angļu val.* - *Synchronous Digital Hierarchy*)

⁹ Kadru/freimu retranslēšana (protokols)

¹⁰ Asinhronais pārraides režīms (*angļu val.* – *Asynchronous Transfer Mode*)

¹¹ Augsta bitu ātruma digitālā abonentlīnija (*angļu val.* – *High bit rate Digital Subscriber Line*)

¹² Simetriska augsta bitu ātruma digitālā abonentlīnija (*angļu val.* – *Symmetric high bit rate Digital Subscriber Line*)

Tirdzniecības tendences rāda, ka palielinās WDM¹³ tehnoloģijas izmantošana optiskos tīklos (pārsvarā pamattīkla līmenī), ar mērķi lietderīgi izmantot esošo infrastruktūru. WDM tehnoloģija tika speciāli izstrādāta priekš optiskās šķiedras. Pirms WDM tehnoloģijas izstrādes, izmantots tika tikai viens gaismas vilņa garums vienā optiskajā šķiedrā, turpretim gaismas spektrs var radīt lielu daudzumu vilņa garumu vai „krāsu”. WDM priekšrocība ir tā, ka optiskā gaisma var tikt sadalīta vairākos vilņu garumos un katrs gaismas vilņa garums var vienlaicīgi pārraidīt signālu ar savu ātrumu un protokolu, neatkarīgi no cita vilņa garuma. Atšķirībā no laika dalījuma (laikdales), visi signāli tiek atsūtīti vienā un tajā pašā laikā. Tehnoloģijām attīstoties, palielinās vilņa garumu skaits, kurus var sadalīt vienā šķiedrā. Kā viens no populārākiem pielietojumiem ir Ethernet nomātās līnijas pa WDM (*angļu val.* – *Ethernet over WDM*) vai, piemēram, SDH noslodze var tikt pārraidīta pa WDM (*angļu val.* – *SDH over WDM*).

2013.gada 2.pusgadā 23 komersanti sniedza nomāto līniju pakalpojumus gan galalietotājiem, gan citiem komersantiem. SIA “Lattelecom” nodrošina nomātās līnijas pa varu vai optiku, bet citi komersanti nodrošina nomātās līnijas pārsvarā pa optiku vai radiovilņiem.

SIA „Lattelecom”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003052786, juridiskā adrese: Dzirnavu iela 105, Rīga, LV-1011 nodrošina iekšzemes un starptautiskās nomātās līnijas mazumtirdzniecībā un vairumtirdzniecībā, t.i., analogās nomātās līnijas, tradicionālās ciparu nomātās līnijas, kā arī Ethernet tehnoloģiju. SIA „Lattelecom” piedāvā arī VPN¹⁴ risinājumus.

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Stream Networks”, vienotais reģistrācijas numurs: 50003913971, juridiskā adrese: Cēsu iela 31 k-1, Rīga, LV-1012 (turpmāk – SIA „Stream Networks“) nodrošina iekšzemes nomātās līnijas mazumtirdzniecībā un vairumtirdzniecībā. Piedāvātā pārraides saskarne ir Ethernet datu pārraides saskarne. SIA „Stream Networks“ piedāvā arī VPN risinājumus.

Valsts akciju sabiedrība "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs", vienotais reģistrācijas numurs: 40003011203, juridiskā adrese: Ērgļu iela 7, Rīga, LV-1012 (turpmāk – LVRTC) nodrošina iekšzemes nomātās līnijas mazumtirdzniecībā un vairumtirdzniecībā, izmantojot PDH, SDH, ATM, Ethernet tehnoloģiju vai arī nomātās līnijas tiek nodrošinātas, kur dažas no tehnoloģijām tiek izmantotas kopā. LVRTC piedāvā arī VPN risinājumus.

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību „CSC TELECOM”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003611196, juridiskā adrese: Cēsu iela 31, Rīga, LV-1012 (turpmāk – SIA „CSC Telecom“) nodrošina iekšzemes nomātās līnijas mazumtirdzniecībā, izmantojot ATM un Ethernet tehnoloģiju.

Akciju sabiedrība „Latvenergo”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003032949, juridiskā adrese: Pulkveža Brieža iela 12, Rīga, LV-1230 (turpmāk - AS „Latvenergo“) nodrošina iekšzemes un starptautiskās nomātās līnijas mazumtirdzniecībā un vairumtirdzniecībā, izmantojot PDH, SDH un Ethernet tehnoloģiju. AS „Latvenergo“ piedāvā arī VPN risinājumus.

¹³ Vilņgarumdales multipleksēšana (*angļu val.* – *Wavelength Division Multiplexing*)

¹⁴ Virtuālais privātais tīkls (*angļu val.* – *Virtual Private Network*)

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Radio Telecommunication Network”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003172251, juridiskā adrese: Cēsu iela 31, Rīga, LV-1012 (turpmāk – SIA „Radio Telecommunication Network”) nodrošina tikai iekšzemes nomātās līnijas tikai vairumtirdzniecībā, izmantojot ATM tehnoloģiju un Ethernet pa ATM (*angļu val.* *Ethernet over ATM*). SIA „Radio Telecommunication Network” piedāvā arī VPN risinājumus.

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Optron” (turpmāk – SIA „Optron”), vienotais reģistrācijas numurs: 40103066693, juridiskā adrese: Augusta Deglava iela 73, Rīga, LV-1082 nodrošina iekšzemes nomātās līnijas mazumtirdzniecībā un vairumtirdzniecībā, izmantojot PDH, SDH un Ethernet tehnoloģiju. SIA „Optron” piedāvā arī VPN risinājumus.

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Telia Latvija” (turpmāk – SIA „Telia Latvija”), vienotais reģistrācijas numurs: 40003057571, juridiskā adrese: Lielvārdes iela 8a, Rīga, LV-1006 nodrošina iekšzemes un starptautiskās nomātās līnijas mazumtirdzniecībā un vairumtirdzniecībā, izmantojot PDH, SDH un Ethernet tehnoloģiju. SIA „Telia Latvija” piedāvā arī VPN risinājumus.

Bez minētajiem operatoriem, 2013.gada 2.pusgadā nomātās līnijas nodrošināja:

sabiedrība ar ierobežotu atbildību „EQUANT LATVIA LTD”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003562149, juridiskā adrese: Elizabetes iela 22, Rīga, LV-1050 (turpmāk – SIA „Equant Latvia”); sabiedrība ar ierobežotu atbildību „BITE Latvija”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003742426, juridiskā adrese: Uriekstes iela 2A-24, Rīga, LV-1005; sabiedrība ar ierobežotu atbildību „VELS”, vienotais reģistrācijas numurs: 42403004101, juridiskā adrese: Krāslavas iela 2, Ludza, Ludzas nov., LV-5701; sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas Mobilais Telefons" SIA, vienotais reģistrācijas numurs: 50003050931, juridiskā adrese: Ropažu iela 6, Rīga, LV-1039; sabiedrība ar ierobežotu atbildību „LINX TELECOMMUNICATIONS LATVIA”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003540245, juridiskā adrese: Vecpilsētas iela 3-3, Rīga, LV-1050; sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Digitālo servisu parks", vienotais reģistrācijas numurs: 43603026261, juridiskā adrese: Lielā iela 10-23, Jelgava, LV-3001; sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Fixed Lines”, vienotais reģistrācijas numurs: 40103526479, juridiskā adrese: Cēsu iela 31 k-3, Rīga, LV-1012; sabiedrība ar ierobežotu atbildību „SIGIS”, vienotais reģistrācijas numurs: 40103046358, juridiskā adrese: Akadēmijas laukums 1-1008, Rīga, LV-1050; sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Emilia”, vienotais reģistrācijas numurs: 40103174992, juridiskā adrese: Atlasa iela 8, Rīga, LV-1026; valsts akciju sabiedrība "Latvijas dzelzceļš", vienotais reģistrācijas numurs: 40003032065, juridiskā adrese: Gogoļa iela 3, Rīga, LV-1547; sabiedrība ar ierobežotu atbildību "BAS NET", vienotais reģistrācijas numurs: 40003862902, juridiskā adrese: Trijādības iela 4, Rīga, LV-1048; sabiedrība ar ierobežotu atbildību "SALONS VIDZEME", vienotais reģistrācijas numurs: 40003159978, juridiskā adrese: Piebalgas iela 1-1, Cēsis, Cēsu nov., LV-4101; sabiedrība ar ierobežotu atbildību „ELECTRONIC SOLUTIONS”, vienotais reģistrācijas numurs: 40002043201, juridiskā adrese: Jāņa Grestes iela 12-116, Rīga, LV-1021; sabiedrība ar ierobežotu atbildību „iLink”, vienotais reģistrācijas numurs: 41203019961, juridiskā adrese: Dzintaru iela 20a, Ventspils, LV-3602; sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Datagrupa.lv", vienotais reģistrācijas numurs: 40003475316, juridiskā adrese: Krustpils iela 12, Rīga, LV-1073.

Tirdzniecības tirgus analīzē tika iemēti vērā komersanti, kuru attiecīgā sniegtā elektronisko sakaru pakalpojuma kopējais īpatsvars ir ne vairāk kā 95% dilstošā secībā no attiecīgā elektronisko sakaru pakalpojuma sniegšanas kopējiem ieņēmumiem.

SIA "Lattelecom" norādīja, ka nodrošina nomātās līnijas vairumtirdzniecībā citiem fiksētiem un mobilajiem elektronisko sakaru tīkla operatoriem to pamattīkla vajadzībām, kā arī starpsavienojuma līnijas (informāciju uz 2014.gada 1.maiju skatīt tabulā 1), bet komentāros norādīja, ka atbilstoši iepriekš noteiktajām saistībām SIA "Lattelecom" ir nomāto līniju pamatpiedāvājums, taču neviens komersants nav noslēdzis pamatpiedāvājumam atbilstošu līgumu par nomāto līniju gala posmiem. SIA "Lattelecom" nav informācijas, kādām vajadzībām nomātā līnija, kas tiek nodrošināta citam komersantam, tiek izmantota (savām vajadzībām vai pārdošanai galalietotājam). Savukārt SIA "Stream Networks" brīvprātīgi nodrošina nomāto līniju gala posmus vairumtirdzniecībā, lai citi komersanti varētu sniegt nomāto līniju pakalpojumus mazumtirdzniecībā. Nemot vērā iepriekš minēto, Regulators analizē situāciju, kurā tikai SIA "Stream Networks" nodrošina nomāto līniju gala posmus, lai citi komersanti varētu sniegt nomāto līniju pakalpojumus mazumtirdzniecībā.

SIA "Stream Networks" nodrošina gala posmus vairumtirdzniecībā citiem komersantiem, izmantojot Ethernet tehnoloģiju (Ethernet 10/100 Base-T) tikai pa radioviļņiem. SIA "Lattelecom" savukārt ir lielākais SIA "Stream Networks" gala posmu nomātājs (■% no visiem SIA "Stream Networks" gala posmiem).

Tabula 1: Gadijumi, kādos komersanti nodrošina nomātās līnijas vairumtirdzniecībā citiem komersantiem

	Equant Latvia	Lattelecom	Latvenergo	LVRTC	Optron	RTN	Stream Networks	Telia Latvija
Cita fiksētā elektronisko sakaru tīkla operatora pamattīkla vajadzībām	x	x	x	x	x	x		x
Cita mobilā elektronisko sakaru tīkla operatora pamattīkla vajadzībām (lai savienotu kaut kādu posmu, piem., starp MSC, BSC vai BTS)			x	x		x		
Starpsavienojuma līnijas		x						
Atvilce kā papildus pakalpojums vairumtirdzniecības produktiem: atsaistītai piekļuvei abonentlīnijai vai piekļuvei datu plūsmai (piekļubes posms līdz galalietotāja pieslēguma punktam), t.i., lai savienotu piekļubes punktu ar cita operatora pamattīklu								
Nomāto līniju nodrošināšana galalietotājiem							x	
Cits								

Papildus komersanti nodrošina nomātās līnijas vairumtirdzniecībā citiem fiksēto un mobilo elektronisko sakaru tīkla operatoriem to pamattīklu vajadzībām, kā arī starpsavienojumu līniju izveidošanai.

Šobrīd, kad tehnoloģiskais progress ir straujš, kas ietekmē ekonomiskos aspektus, Regulatoram ir ilgtermiņa perspektīvā jāanalizē Ieteikumā 2014 minētais tirgus Nr.4, lai nodrošinātu to, ka Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4 veidojas efektīva konkurence un papildus tiktu stimulēta uz infrastruktūru balstīta konkurence.

4. Tirkus definēšana

Katrai tirgus definēšanai ir divas daļas: konkrētajā tirgū iekļaujamo pakalpojumu kopums un konkrētā tirgus ģeogrāfiskais mērogs. Tirgū iekļaujamo pakalpojumu kopums tiek noteikts, identificējot tos pakalpojumus, kuru piedāvājums var ierobežot konkrētā tirgus pakalpojumu piedāvātāju tirgus varu.

Nosakot konkrētajā tirgū iekļaujamo pakalpojumu kopumu, jāņem vērā trīs galvenie kritēriji: vai aplūkojamais pakalpojums un citi pakalpojumi nodrošina vienas un tās pašas funkcijas, neatkarīgi no izmantotajām tehnoloģijām (funkcionālā aizstājamība); cik lielā mērā lietotāji var aizstāt aplūkojamo pakalpojumu ar citiem pakalpojumiem (pieprasījuma puses aizstājamība) un kāda ir varbūtība, ka pakalpojumu sniedzēji (vai citi komersanti) var īsā laikā un bez būtiskām papildus izmaksām vai neattaisnota riska uzsākt aplūkojamo pakalpojumu sniegšanu konkrētajā tirgū (piedāvājuma puses aizstājamība).

Pieprasījuma un piedāvājuma puses aizstājamības novērtēšanai visbiežāk izmanto hipotētiskā monopolista testu (turpmāk - SSNIP). SSNIP novērtē vai neliels (5-10%), bet nozīmīgs un pastāvīgs apskatāmā pakalpojuma tarifa pieaugums atstāj ietekmi uz šā pakalpojuma pieprasījumu.

Lai veiktu tirgus definīciju attiecīgajā vairumtirdzniecības tirgū, vispirms ir nepieciešams definēt mazumtirdzniecības produktu un ģeogrāfiskos tirgus. Tas ir tāpēc, ka pieprasījums Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4 ir atkarīgs no pieprasījuma pēc attiecīgajiem piekļuves pakalpojumiem mazumtirdzniecībā. Pēc tam vairumtirdzniecības tirgus definīcija tiek veikta ņemot vērā mazumtirdzniecības tirgus definīcijas rezultātus. Tas atbilst arī Ieteikumam 2007 un Ieteikumam 2014, kas nosaka, ka izejas punkts tirgu noteikšanai ir mazumtirdzniecības tirgu definēšana, ņemot vērā nākotnē paredzamo attīstību. Kad tas paveikts, var noteikt attiecīgos vairumtirdzniecības tirgus.

Saskaņā ar Paskaidrojumu, tiek ņemta vērā pieeja, kur tiek pieņemts, ka šai regulēšanas ietvarā neeksistē konkrētā tirgus regulēšana, bet tiek ietverta regulēšana ārpus šī ietvara. Tātad, nav pieļaujama to Ieteikumā 2014 minētā tirgus Nr.4 produktu esamība, kas kā saistības tika noteiktas iepriekšējās tirgus analīzes kārtās.

Tātad, sākumpunkts tirgu noteikšanai, kuros var būt nepieciešama *ex-ante* regulēšana, ir mazumtirdzniecības tirgu definēšana, ņemot vērā pieprasījuma un, ja nepieciešams arī piedāvājuma aizvietojamību. Šim procesam vajadzētu identificēt ģeogrāfisko teritoriju, kur konkurences apstākļi ir pietiekami homogēni un vai potenciālo komersantu ar BIT ierobežo dažādi konkurences apstākļi tādā mērā, ka komersanta ar BIT aktivitātes tiek ierobežotas kādā ģeogrāfiskā teritorijā, bet ne pārējās. Kad mazumtirdzniecības tirgi ir definēti, nepieciešams novērtēt, vai tajos ir efektīva konkurence, pieņemot, ka nepastāv konkrētā tirgus regulēšana. No otras puses, nepieciešams ņemt vērā citas mazumtirdzniecības un saistītās vairumtirdzniecības regulēšanas efektus.

Ja attiecīgajā tirgū mazumtirdzniecības līmenī ir efektīva konkurence, pieņemot, ka nepastāv konkrētā tirgus regulēšana, tam vajadzētu novest pie secinājuma, ka regulēšana vairs nav nepieciešama vairumtirdzniecības līmenī.

Nomāto līniju gala posmus vairumtirdzniecībā izmanto citi komersanti, lai piedāvātu nomāto līniju pakalpojumus galalietotājiem mazumtirdzniecībā (SIA “Stream Networks” vairumtirdzniecības pakalpojums), kā arī savām pamattīkla (gan mobilā, gan fiksētā elektronisko sakaru tīkla) vajadzībām un starpsavienojuma izveidei. Regulators kā attiecīgo mazumtirdzniecības pakalpojumu Ieteikumā 2014 minētajam tirgum Nr.4 nosaka nomāto līniju pakalpojumu sniegšana mazumtirdzniecībā. Ja vērtētu attiecīgos mazumtirdzniecības pakalpojumus gadījumos, kad citi komersanti (fiksētie un mobilie elektronisko sakaru tīkla operatori) izmanto nomātās līnijas vairumtirdzniecībā savām pamattīkla vajadzībām vai starpsavienojumu līnijas, tad analīze būtu nesamērīgi kompleksa, jo mazumtirdzniecībā tas var ietvert visdažādāko pakalpojumu spektru.

Regulators uzskata, ka uzlabojoties konkurences apstākļiem un palielinoties pakalpojumu piedāvajumam Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4, mazumtirdzniecības līmenī varēs ienākt jauni pakalpojumu sniedzēji un esošajiem nomāto līniju mazumtirdzniecībā pakalpojumu sniedzējiem būs vieglāk paplašināt savu piedāvāto pakalpojumu klāstu un ģeogrāfisko pārklājumu, tādējādi palīdzot Regulatoram sasniegt mērķi – elektronisko sakaru pakalpojumu patēriņtāju labuma maksimizēšanu.

4.1. *Tirkus definēšana mazumtirdzniecības līmenī*

Nomāto līniju minimālās kopas tirgus bija minēts Ieteikumā 2003, bet vairs nav minēts Ieteikumā 2007 un Ieteikumā 2014. Paskaidrojumā EK norāda, ka ar BIT regulēšanu, kas noteikta vairumtirdzniecības līmenī, paredzams, ka galalietotājiem netiks radīts kaitējums mazumtirdzniecības līmenī. Regulēšanai (ja nepieciešams) vairumtirdzniecības līmenī jābūt pietiekamai, lai nodrošinātu konkurējošu piedāvājumu mazumtirdzniecībā. Regulators ar 2012.gada 14.marta lēmumu Nr.80 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi nomāto līniju minimālās kopas tirgū” no 2012.gada 15.marta atcēla lēmumu Nr.54.

Šai sadaļā tirgus tiek definēts attiecībā uz nodrošinātajām nomātām līnijām galalietotājiem mazumtirdzniecībā.

Paskaidrojumā EK norāda, ka atvēlēto jaudu un savienojumu piedāvājuma un pieprasījuma puses galvenie elementi ir pakalpojuma garantijas, joslas platumis, attālums un ģeogrāfiskā atrašanās vieta.

Definējot konkrēto tirgu mazumtirdzniecībā, Regulators sākotnēji nosaka šauru tirgus definīciju (tradicionālās ciparu nomātās līnijas), kurā iekļauj visizplatītāko pakalpojuma tehnisko risinājumu un pēc tam salīdzina to ar citiem pakalpojumiem un tehniskajiem risinājumiem, lai noteiktu vai citi pakalpojumi iekļaujami platjoslas piekļuves tirgū vai nē. Tradicionālo ciparu nomāto līniju pakalpojums paredzēts lietotājiem, kuru galvenā prasība ir stabils un garantēts datu pārraides ātrums, kā arī augsta kvalitāte, un kuriem ikdienā nepieciešams pārraidīt un saņemt informāciju. Tāpat nomātā līnija, lai gan ir visdārgākais, tomēr ir visstabilākais risinājums piekļuvei internetam.

Definējot tirgu mazumtirdzniecības līmenī, Regulators neņem vērā minimālo kopu, jo tehnoloģiskā progresā rezultātā, tas neatspoguļotu pašreizējo situāciju.

4.1.1 analogās un zemu ātrumu tradicionālās ciparu nomātās līnijas

Tehnoloģiju attīstības rezultātā, analogās nomātās līnijas tika nomainītas ar ciparu nomātām līnijām, taču specifiskos gadījumos vēl arvien ir pieprasītas tieši analogās nomātās līnijas. Tehniski analogās līnijas ir paredzētas balss pārraidei un līdz ar to nodrošina balss spektra joslas platumu. No funkcionālā viedokļa zemu ātrumu tradicionālās ciparu nomātās līnijas (līdz 64 kbit/s (iekļaujot)) ir iespējamā alternatīva analogajām nomātām līnijām, tā kā abi pakalpojumi nodrošina nodalītu vai izveidotu pastāvīgu un simetrisku sakaru kanālu vai savienojumu signālu pārraidei starp diviem publiskā elektronisko sakaru tīkla pieslēguma punktiem un abi pakalpojumi ir ar augstu pakalpojumu kvalitāti.

Analogās nomātās līnijas piedāvā tikai SIA „Lattelecom” un to skaits mazumtirdzniecībā ir salīdzinoši neliels (uz 2014.gada 1.maiju [ ] nomāto līniju gala posmi).

SIA „Lattelecom” iekšzemes analogo nomāto līniju abonēšanas maksa mēnesī ir atkarīga no attāluma, bet iekšzemes ciparu nomātās līnijas līdz 64 kbit/s nav atkarīgas no attāluma (skatīt tabulu 2). Kopš 2008.gada 10.marta SIA „Lattelecom” pārtrauca piedāvāt 16 kbit/s, 32 kbit/s un 48 kbit/s ciparu nomātās līnijas un šobrīd piedāvā 9.6 kbit/s un 64 kbit/s.

Tabula 2: Analogo un ciparu nomāto līniju tarifi

EUR, bez PVN	Ierīkošana	Abonēšana
Analogās nomātās līnijas		
0 - 5 km	562,03	42.69
5 - 10 km	562,03	71,14
10 - 25 km	562,03	106,72
25 - 50 km	562,03	142,29
50 - 100 km	562,03	184,97
100 - 200 km	562,03	227,66
200 - 300 km	562,03	270,35
300-... km	562,03	298,8
Ciparu nomātās līnijas		
9.6 kbit/s	711.44	85.37
64 kbit/s	711.44	128.06

Reaģējot uz SSNIP, principā var secināt, ka aizstājamība pastāv starp analogām nomātām līnijām un zemu ātrumu tradicionālajām ciparu nomātām līnijām. Vietās, kur analogo nomāto līniju garums pārsniedz 10 km, nomāto līniju abonēšanas maksa pat pārsniedz 9.6 un 64 kbit/s abonēšanas maksu. Taču analogās nomātās līnijas līdz 10 km ir lētākas nekās zemu ātrumu ciparu nomātās līnijas. Gan abonēšanas, gan ierīkošanas maksa nav mainījusies kopš iepriekšējās tirgus analīzes kārtas.

Analogās nomātās līnijas un zemu ātrumu ciparu nomātās līnijas var nodrošināt izmantojot to pašu platformu, ar galveno atšķirību tīkla pieslēguma aprīkojumā (*angļu val.* – *Network terminal Equipment*) un analogo nomāto līniju aizstājamība uz ciparu nomātām līnijām pastāv nominešot šo tīkla pieslēguma aprīkojumu, kas ir salīdzinoši vienkāršs process.

Nemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka pastāv aizvietojamība starp analogām nomātām līnijām un zemu ātrumu tradicionālām nomātām līnijām.

4.1.2. Tradicionālās ciparu nomātās līnijas un Ethernet nomātās līnijas

Lielākā daļa komersantu Latvijā izmanto Ethernet tehnoloģiju, piemēram, SIA „Lattelecom”, SIA „Stream Networks”, LVRTC, SIA „Telia Latvija”, SIA „CSC Telecom”, AS „Latvenergo”, SIA „Optron” u.c. Šobrīd šī tehnoloģija tiek plaši izmantota un Ethernet nomātās līnijas sastāda aptuveni 75.7% no visiem nomāto līniju pakalpojumiem mazumtirdzniecībā (ieskaitot arī tās līnijas mazumtirdzniecībā, kuras vairumtirdzniecībā pārdom SIA “Stream Networks”, lai pēc tam citi komersanti tās varētu nodrošināt galalietotājiem). Ethernet nomāto līniju pakalpojumam ir savas priekšrocības. Ethernet pakalpojumi tiek sniegti uz standartizētā, plaši izmantojamā un pieejamā Ethernet interfeisa pamata. Visbiežāk izmantotie Ethernet nomāto līniju pārraides interfeisi ir 10Base, 100Base 1000Base, kas nodrošina ātrumus līdz 10, līdz 100 un līdz 1000 Mbit/s. Tirgū gan mazumtirdzniecībā, gan vairumtirdzniecībā ir pieejams arī 10GBase, kas nodrošina ātrumu līdz 10 Gbit/s. Ethernet nomāto līniju realizācijai Latvijā pamatā tiek izmantoti optisko šķiedru kabeļi vai radioviļņi. Ethernet nomātās līnijas nodrošina augstākus datu pārraides ātrumus kā tradicionālās nomātās līnijas par relatīvi zemākām izmaksām - tā ir visvienkāršākā un izmaksu ziņā lētākā tehnoloģija datu pārraidei. Ethernet pakalpojumi ļauj arī izmainīt pieslēguma parametrus (caurlaides joslas platumu) salīdzinoši vienkārši. Šādas izmaiņas neprasā jaunas aparatūras iegādāšanos.

Ethernet nomātā līnija nodrošina simetrisku signālu pārraidi (jebkāda tipa noslodzi, t.i., balsi, datus, video) starp diviem pieslēguma punktiem. Plaši tās tiek izmantotas, lai savienotu juridisko personu LAN. Lielākā daļa komersantu piedāvā Ethernet nomātās līnijas bez sāncensības¹⁵. Atkarībā no piedāvājuma, Ethernet nomātās līnijas var būt arī ar sāncensību¹⁶, bet šādu nomāto līniju ar sāncensību īpatsvars nav liels un sāncensības koeficients¹⁷ ir zems.

Ethernet pakalpojumi maksā lētāk kā analoģisku ātrumu tradicionālās ciparu nomātās līnijas dēļ aparatūras, tās apkalpošanas un ekspluatācijas zemākajām izmaksām (tarifus (EUR, bez PVN) skatīt tabulās 3 un 4).

¹⁵ *Angļu val.* – uncontended

¹⁶ *Angļu val.* – contended

¹⁷ *Angļu val.* – contention ratio

Tabula 3: Tradicionālo ciparu nomāto līniju tarifi

PDH - E1	Lattelecom	Optron	Latvenergo
Pārraides vide	Varš/optika/radioviļņi	Optika	Optika/radioviļņi
Ierīkošana	1387.3	570.00	355.72
Abonēšana	533.58-697.21	400.00	355.72
PDH - E3	Latvenergo	Optron	
Pārraides vide	Optika	Optika	
Ierīkošana	1280.58	570.00	
Abonēšana	1707.45	600.00	
SDH – STM-1	Latvenergo		
Pārraides vide	Optika		
Ierīkošana	2063.16		
Abonēšana	3244.15		

Tabula 4: Ethernet nomāto līniju tarifi

Ethernet - 10Base	Lattelecom	Stream Networks	Optron	Latvenergo	CSC Telecom
Pārraides vide	Varš/optika/radioviļņi	Radioviļņi	Optika	Optika/radioviļņi	Optika/radioviļņi
Ierīkošana	1326.4	200.00	300.00	355.72	71,14
Abonēšana	482.33	113.00	190.00	355.72	35.57-64.03
Ethernet - 100Base	Lattelecom	Stream Networks	Optron	Latvenergo	CSC Telecom
Pārraides vide	Varš/optika/radioviļņi	Radioviļņi	Optika	Optika/radioviļņi	Optika/radioviļņi
Ierīkošana	1326.4	200.00	300.00	569.15	71.14
Abonēšana	687.32	160.00	400.00	569.15	142.29-213.43
Ethernet - 1000Base	Lattelecom	Stream Networks	Optron	Latvenergo	
Pārraides vide	Varš/optika/radioviļņi	Radioviļņi	Optika	Optika	
Ierīkošana	1326.4	500.00	500.00	2703.46	
Abonēšana	1555.51	800.00	600.00	2703.46	

Salīdzinot tradicionālo ciparu un Ethernet nomāto līniju tarifus, var viennozīmīgi secināt, ka tradicionālo ciparu nomāto līniju tarifi ir ievērojami augstāki. Tā piemēram, PDH (interfeiss - E1) nomātā līnija ar datu pārraides ātrumu līdz 2 Mbit/s ir dārgāka nekā Ethernet 10Base ar datu pārraides ātrumu līdz 10Mbit/s nomātā līnija, tāpat SDH (interfeiss –STM-1) nomātā līnija ar datu pārraides ātrumu līdz 155 Mbit/s ir dārgāka nekā Ethernet 1000Base nomātā līnija ar datu pārraides ātrumu līdz 1Gbit/s. Kaut gan

atsevišķos gadījumos Latvijā Ethernet nomātās līnijas var tikt nodrošinātas ar zemu sāncensības koeficientu, Ethernet nodrošina augstākus datu pārraides ātrumus.

Nemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka pastāv aizvietojamība starp tradicionālām ciparu un Ethernet nomātām līnijām.

4.1.3. Tradicionālās ciparu nomātās līnijas un cita datu pārraide

- Frame Relay un ATM
- xDSL
- VPN
- E1 pa SDH, Ethernet pa SDH un Ethernet pa ATM

Frame Relay un ATM

Frame Relay ir tehnoloģija balss un datu pārraidei, kas izmanto pakešu komutāciju (otrās paaudzes (pirms X.25 pakešu komutācijas tehnoloģija)). Galvenais tās pielietojums ir lokālo datortīklu LAN savienošana. Frame Relay nodrošina zemākus ātrumus nekā ATM, kas teorētiski nodrošina datu pārraides ātrumus līdz 622.080 Mbit/s. ATM arī ir pakešu komutācijas tehnoloģija ar augstu veikspēju balss un datu pārraidei.

Frame Relay un ATM tehnoloģija nodrošina pastāvīgu un simetrisku signālu pārraidi starp diviem publiskā elektronisko sakaru tīkla pieslēguma punktiem. Regulators uzskata, ka ATM un Frame Relay tehnoloģija var nodrošināt funkcionāli ekvivalentu pakalpojumu tradicionālajām nomātām līnijām.

Mazumtirdzniecībā simetrisku signālu pārraidi līdz 2 Mbit/s, izmantojot ATM tehnoloģiju, nodrošina SIA „CSC Telecom”, bet izmantojot Frame Relay tehnoloģiju - SIA „Equant Latvia”. Abu operatoru piedāvātā signālu pārraide ir bez sāncensības.

Attiecībā uz Frame Relay, ATM tehnoloģiju (tarifus (EUR, bez PVN) skatīt tabulā 5) un tradicionālo ciparu nomāto līniju tarifiem, tie ir salīdzināmi un reaģējot uz SSNIP, var secināt ka aizvietojamība pastāv.

Tabula 5: Frame Relay un ATM nomāto līniju tarifi

Frame Relay - V.24, V.35 vai X.21	Equant Latvia
Pārraides vide	Varš
Ierīkošana	0
Abonēšana	552
ATM – E1	CSC Telecom
Pārraides vide	Radioviļņi
Ierīkošana	142.29
Abonēšana	130-170.74

xDSL

xDSL¹⁸ līnijas var būt:

- Asimetriskas – nodrošinot zemākus datu pārraides ātrumus noslodzes augšpielādei salīdzinot ar lejupielādi (piemēram, ADSL¹⁹)
- Simetriskas – nodrošina vienādus datu pārraides ātrumus noslodzes augšpielādei un lejupielādei.

ADSL ir viena no pirmajām tehnoloģijām, lai nodrošinātu piekļuvi internetam. ADSL nodrošina asimetriskus datu pārraides ātrumus, kur augšupielādes ātrums ir zemāks nekā lejupielādes un šie pakalpojumi ir ar sāncensību. Nomātās līnijas var tikt izmantotas piekļuvei internetam, taču ADSL un nomātām līnijām ir funkcionālas atšķirības, tāpēc tās nevar tikt uzskatītas par aizvietotājiem.

HDSL vai SHDSL tehnoloģijas var tikt nodrošinātas kā nomātās līnijas, piemēram, lai savienotu PBX, kas nodrošina nomāto līniju funkcionalitāti. Tāpēc šīs tehnoloģijas un tradicionālās nomātās līnijas ir aizstājamas.

Saskaņā ar komersantu sniegto informāciju neviens komersants nenodrošina HDSL un SHDSL, lai nodrošinātu simetrisku datu pārraidi starp diviem punktiem.

VPN

VPN nodrošina informācijas apmaiņu starp vairākiem piekļuves punktiem korporatīvā datu pārraides tīklā, t.i., starp dažādām struktūrvienībām, piemēram, filiālēm, ražotnēm, noliktavām, tirdzniecības punktiem u.c. Tā ir struktūrvienību datortīku pieslēgšana juridiskās personas virtuālajā tīklā. Papildus parasti tiek nodrošināta iespēja juridiskās personas korporatīvo datortīku pieslēgt internetam, kā arī iespēja piekļūt virtuālajam tīklam attālināti.

Būtībā komersanti ir Regulatoram arī norādījuši, ka VPN nav aizvietotājs nomātām līnijām galvenokārt tehnisko parametru dēļ. Ciparu nomātām līnijām ir vienmēr pieejams pārraides ātrums, augsta parametru stabilitāte (nav aiztures, trīces), nav pārraidāmo datu zudumu un kaut gan datu aizsardzība VPN tiek nodrošināta, ciparu nomātās līnijas ir arī drošākas pret kiberuzbrukumiem. Savukārt VPN pārraides parametri var svārstīties plašās robežās, iespējami pakešu zudumi utt. Kā jau minēts iepriekš, nomāto līniju lietotājiem parasti prasības ir kritiskas pret datu pārraides ātruma stabilitāti un drošību.

E1 pa SDH, Ethernet pa SDH un Ethernet pa ATM

Laika gaitā ir notikusi būtiska tehnoloģiju attīstība vai konverģence. Daži alternatīvie operatori²⁰ nodrošina tādus tehnoloģiskos risinājumus kā E1 pa SDH, Ethernet pa SDH un Ethernet pa ATM.

¹⁸ Ciparu/digitālā abonentlīnija (*Angļu val. –Digital Subscriber Loop/Line*)

¹⁹ Asimetriskā digitālā abonentlīnija (*Angļu val. – Asymmetrical Digital Subscriber Line*)

²⁰ Alternatīvie operatori - komersanti, kas ienāca tirgū pēc elektronisko sakaru tirgus liberalizācijas (pēc 2003.gada 1.janvāra), kad beidzās vēsturiskā operatora (SIA „Lattelecom”) ekskluzīvās tiesības darbam fiksētā elektronisko sakaru tīklā.

LVRTC nodrošina E1 pa SDH mazumtirdzniecībā 4 nomāto līniju gala posmus pa varu vai optiku un 12 gala posmus pa radioviļņiem (8 nomātās līnijas) un Ethernet pa SDH (līdz 2 Mbit/s) – vienu nomāto līniju gala posmu pa radioviļņiem, bet vairumtirdzniecībā citu fiksēto elektronisko sakaru tīkla operatoru pamattīkla vajadzībām – E1 pa SDH – 14 nomāto līniju gala posmi pa varu vai optiku un 2 nomāto līniju gala posmi pa radioviļņiem (8 nomātās līnijas).

SIA „Radio Telecommunication Network” nodrošina Ethernet pa ATM 28 nomāto līniju gala posmus izmantojot radioviļņus (14 nomātās līnijas) vairumtirdzniecībā citu fiksēto elektronisko sakaru tīkla operatoru pamattīkla vajadzībām. Nomātās līnijas mazumtirdzniecībā un vairumtirdzniecībā citiem komersantiem tehnoloģiski neatšķiras un SIA “Radio Telecommunication Network” īsā laikā varētu uzsākt sniegt šādas nomātās līnijas mazumtirdzniecībā.

Kaut gan šo tehnoloģiju risinājumu kopējais īpatsvars ir niecīgs, tomēr Regulators uzskata, ka tie ir iekļaujami nomāto līniju tirgū mazumtirdzniecības līmenī, jo nodrošina ekvivalentu funkcionalitāti. Tehnoloģijas ir iekļaujamas nomāto līniju tirgū mazumtirdzniecības līmenī, lai tirgus analīzes procesā varētu novērtēt visus konkurences veicinātājus un ierobežojumus.

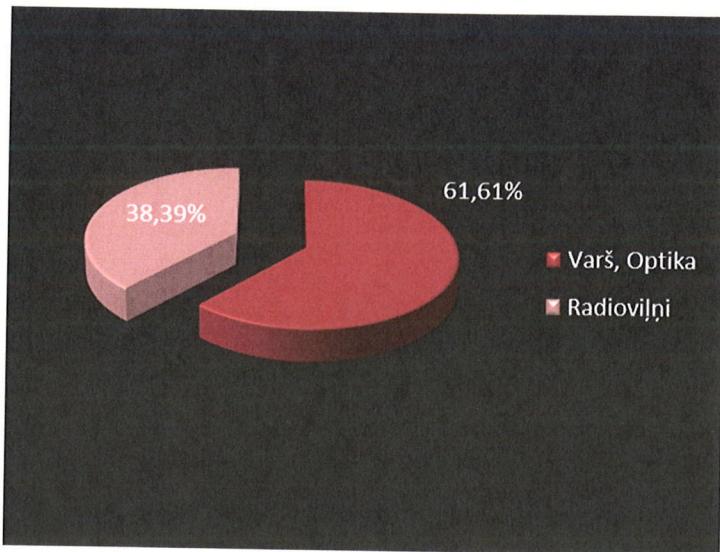
Nemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka pastāv aizvietojamība starp tradicionālām ciparu un Frame Relay un ATM nomātām līnijām, un tehnoloģiskiem risinājumiem – tādiem kā E1 pa SDH, Ethernet pa SDH un Ethernet pa ATM.

4.1.4. Radioviļņi

Ja nav iespējams izveidot kabeļa pieslēgumu, bieži vien kā pārraides vide tiek izmantoti radioviļņi kā pagaidu vai pastāvīgs risinājums. Būtībā radioviļņi tiek izmantoti gan maģistrālā, gan gala posmā, kaut gan biežāk tiek izmantotas pēdējā jūdzē. Atkarībā no tā, kāda aparatūra tiek izmantota un uz kādām frekvencēm tā darbojas, ietekme uz nomāto līniju kvalitatīvajiem parametriem atšķiras. Pie dažiem apstākļiem tas var izraisīt bezvadu nomātās līnijas dīkstāvi vai arī līnijas parametru pasliktināšanos. Tas ir arī galvenais iemesls, kāpēc parasti bezvadu nomāto līniju ātrumi ir mazāki nekā bezvadu līnijas maksimālā caurlaidspēja.

Nomātās līnijas, kur pārraides vide ir radioviļņi, nodrošina vairāki komersanti. Viena nomātā līnija var sastāvēt no dažādām pārraides vidēm, t.i., viens gala posms var būt pa optiku vai varu, bet otrs gala posms var tikt nodrošināts izmantojot radioviļņus u.c. varianti. Tāpēc, lai precīzi noteiktu radioviļņu izmantošanas īpatsvaru Regulators apkopoja informāciju par pārraides vidi atsevišķi pa gala posmiem (skatīt attēlu 1). Uz 2014.gada 1.maiju radioviļņu īpatsvars mazumtirdzniecībā bija 38.39% (ieskaitot arī tās līnijas mazumtirdzniecībā, kuras vairumtirdzniecībā pārdod SIA “Stream Networks”, lai pēc tam citi komersanti tās varētu nodrošināt galalietotājiem).

Attēls 1: Dalījums varš, optika/radioviļņi

Uz jautājumu, vai nomātās līnijas, kur pārraides vide ir radioviļņi, ir aizvietotājs nomātām līnijām, kur pārraides vide ir varš vai optika, komersanti uzskatīja, ka ir aizvietotājs, norādot, ka radioviļņu gadījumā kvalitātes parametri pasliktinās atkarībā no laika apstākļiem (sniegs, lietus utt.). Taču modernās radioviļņu pārraides tehnoloģijas nodrošina praktiski līdzvērtīgu pakalpojuma kvalitāti. Svarīgi ir pareizi izvēlēties pārraides iekārtas un korekti aprēķināt radiolīnijas parametrus. Bezvadu tehnoloģiju izmantošanas gadījumā, mērķis ir izvairīties no traucējumiem, ko var radīt bezvadu iekārtas, kas darbojas uz radiofrekvencēm, kas ir noteiktas koplietojamo radiofrekvenču piešķiruma atļaujā. Aizvietojamība ir ierobežota tikai atsevišķos gadījumos, kad ļoti kritiska ir pārraidītās informācijas drošība.

Regulators uzskata, ka (līdzvērtīgu datu pārraides ātrumu) nomātās līnijas, kur pārraides vide ir bezvadu tehnoloģijas var tikt uzskatītas kā aizvietotājs nomātām līnijām, kur pārraides vide ir varš vai optika (piemēram, attiecībā uz drošību, sinhronizāciju, pakalpojumu kvalitāti, cenu un funkcionalitāti).

4.1.5. Iekšzemes un Starptautiskās nomātās līnijas

Iekšzemes nomātās līnijas ir tādas nomātās līnijas, kuru abi divi pieslēguma punkti atrodas Latvijas teritorijā. Starptautiskās nomātās līnijas ir tādas nomātās līnijas, kur viens pieslēguma punkts atrodas Latvijas teritorijā, bet otrs ārpus Latvijas.

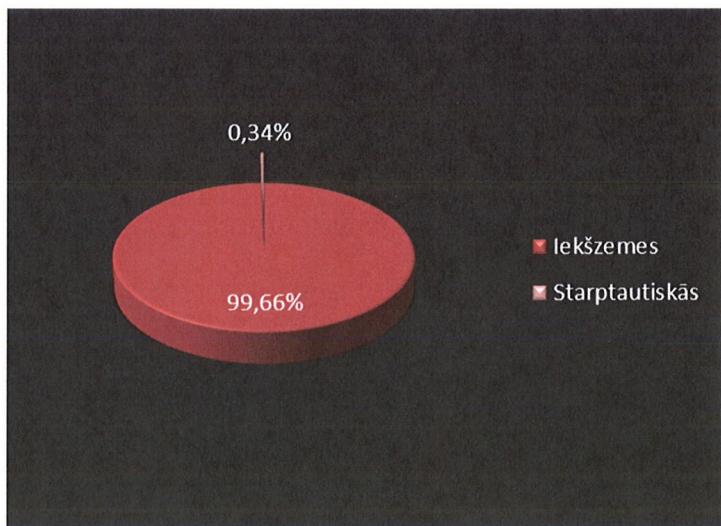
Starptautiskās nomātās līnijas sastāv no gala posma un maģistrālā posma Latvijas teritorijā līdz "Starptautiskai vārtejai"²¹ un no starptautiskā maģistrālā un starptautiskā gala posma. Informācijas vākšanas procesā starptautiskajām nomātām līnijām bija jānorāda tas gala posms, kurš atrodas Latvijas teritorijā attiecīgi vai nu Rīgā vai ārpus Rīgas.

²¹ (angļu val. - international gateway) - robeža starp iekšzemes un starptautisko segmentu

No pieprasījuma puses, aizstājamība ir minimāla, jo ir maz ticams, ka lietotājs, kas izmanto starptautiskās nomātās līnijas, reaģējot uz SSNIP, pāries uz iekšzemes nomātām līnijām.

No piedāvājuma puses, ir vairāki operatori, kas piedāvā gan iekšzemes, gan starptautiskās nomātās līnijas (mazumtirdzniecībā un vairumtirdzniecībā), piemēram, SIA “Equant Latvia”, SIA “Lattelecom”, AS “Latvenergo”, SIA “Telia Latvija”. Tā kā uzbūvēt savu starptautisko infrastruktūru ir dārgi, starptautiskās nomātās līnijas parasti tiek nodrošinātas balstoties uz starptautiskiem līgumiem, tādā veidā pārvarot šķēršļus nodrošināt starptautiskās nomātās līnijas. Uz 2014.gada 1.maiju mazumtirdzniecībā tiek nodrošinātas tikai 8 starptautiskās nomātās līnijas, pieprasījums ir ļoti vājš (skatīt attēlu 2). Vairumtirdzniecībā ir tikai 25 starptautiskās nomātās līnijas un lai iegūtu starptautisku savienojumu, tās tiek iznomātas pārsvarā fiksēto elektronisko sakaru tīkla operatoriem to pamattīkla vajadzībām, nevis lai sniegtu nomātās līnijas galalietotājiem.

Attēls 2: Dalījums iekšzemes/starptautiskās nomātās līnijas

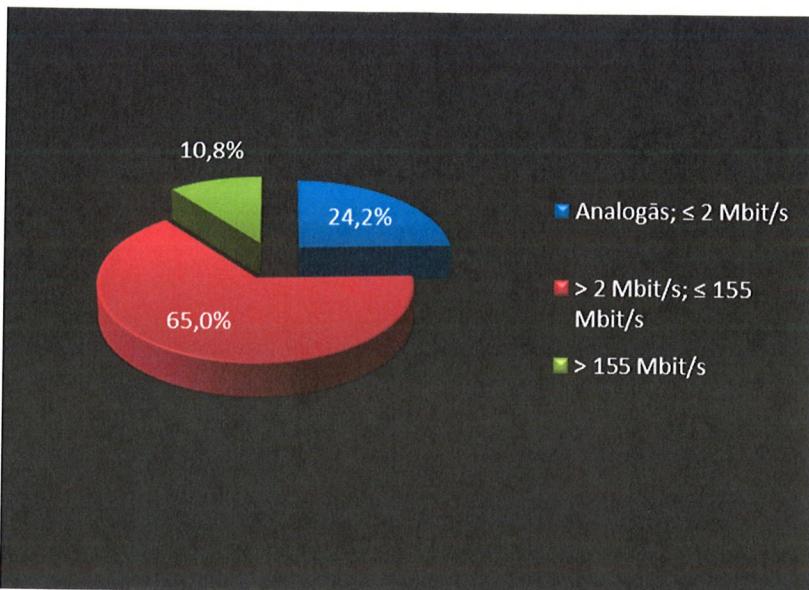
Nemot vērā zemo pieprasījumu pēc starptautiskām nomātām līnijām un to, ka vairāki operatori, kuriem ir sava infrastruktūra, piedāvā starptautiskās nomātās līnijas, Regulators nedefinē apakštirgu atsevišķi iekšzemes un starptautiskām nomātām līnijām.

4.1.6. Nomāto līniju segmentēšana pa ātrumiem

Iepriekšējās tirgus analīzes kārtās Regulators nedalīja (nesegmentēja) nomātās līnijas apakštirgos atkarībā no dažādu datu pārraides ātrumu kategorijām.

Tehnoloģijām attīstoties, ir palielinājies pieprasījums pēc lielāka datu pārraides ātruma nomātām līnijām (informāciju uz 2014.gada 1.maiju skatīt attēlā 3).

Attēls 3: Ātrumu īpatsvars

Ir vērojama tendence operatoriem koncentrēties datu pārraides ātrumu segmentā no 2 Mbit/s līdz 155Mbit/s – 65% no visām nomātām līnijām (ieskaitot arī tās līnijas, kuras vairumtirdzniecībā pārdod SIA “Stream Networks”, lai pēc tam citi komersanti tās varētu nodrošināt galalietotājiem).

Nemot vērā nodrošināto datu pārraides ātrumu īpatsvaru, Regulators analizēja, vai konkurences apstākļi atšķiras dažādos ātrumu segmentos, t.i. analogās nomātās līnijas un nomātās līnijas līdz 2 Mbit/s (ieskaitot); nomātās līnijas no 2 Mbit/s līdz 155 Mbit/s (ieskaitot) un nomātās līnijas virs 155 Mbit/s. Papildus Regulators analizēja arī konkurences apstākļus Rīgā un ārpus Rīgas minētajos ātrumu segmentos (skatīt tabulu 9 un tabulu 10). Rezultāti rāda (informācija uz 2014.gada 1.maiju), ka dažādos nodrošināto datu pārraides ātrumu segmentos konkurences apstākļi mazumtirdzniecībā būtiski neatšķiras. SIA “Lattelecom” saglabā tirgus daļu mazumtirdzniecības līmenī apvienotās ātrumiem virs 155 Mbit/s.

Šobrīd tirgū pastāv dažādi piedāvājumi. Ja nomātām līnijām līdz 2 Mbit/s būtu neliels, bet nenozīmīgs un pastāvīgs tarifa pieaugums, galalietotājam būtu izvēle izmantot vairāku operatoru ar savu infrastruktūru lielāku datu pārraides ātrumu ciparu nomātās līnijas vai arī, piemēram, izmantot šo operatoru Ethernet nomātās līnijas (skatīt tabulu 3 un tabulu 4). Pašreizējais augstais Ethernet tehnoloģijas īpatsvars - 65% ir signāls tam, ka tās tiek plaši izmantotas. Arī attiecībā uz nomātām līnijām ar datu pārraides ātrumiem virs 155 Mbit/s, vairāk tiek izmantota lētāka Ethernet tehnoloģija nevis SDH tehnoloģija. Tāpēc Regulators secina, ka pastāv kēdes aizstājamība.

No piedāvājuma pusē tas nozīmētu, ka operators, kurš nodrošina lielu datu pārraides ātrumu nomātās līnijas var nodrošināt nelielu datu pārraides ātrumu nomātās līnijas un otrādi. Principā operatori, kuri nodrošina kādu vienu kapacitāti var nodrošināt arī citu kapacitāti. Kaut gan ierobežojumi pastāv, ja piemēram, nomātā līnija tiek nodrošināta pa varu vai arī izmantojot radioviļņus, kur augstāku datu pārraides ātrumu nodrošināšanu vairāk ietekmē laika apstākļi. Tas ir atkarīgs arī no pamattīkla kapacitātes. Vairāki operatori piedāvā nomātās līnijas tikai vienā ātrumu segmentā,

vairāki divos, bet ir arī tādi, kuri ar savu infrastruktūru piedāvā nomātās līnijas visos trijos analizētajos datu pārraides ātrumu segmentos.

“Lattelecom” ir vienīgais operators, kas mazumtirdzniecībā ar savu infrastruktūru piedāvā nomātās līnijas ar datu pārraides ātrumu līdz 10Gbit/s. Arī tirgus daļas segmentā virs 155 Mbit/s SIA “Lattelecom” ir ļoti lielas.

Nemot vērā iepriekš minēto, nemot vērā kēdes aizstājamību un konkurences apstākļus dažādos ātrumu segmentos, Regulators uzskata, ka nav nepieciešams segmentēt nomātās līnijas dažādu ātrumu kategorijās.

Secinājums: Nemot vērā veikto analīzi, mazumtirdzniecības līmenī Regulators iekļauj: analogās nomātās līnijas, PDH, SDH, ATM, Frame Relay un Ethernet nomātās līnijas pa varu, optiku vai radioviļņiem neatkarīgi no kapacitātes, kā arī tādus tehnoloģiju risinājumus kā E1 pa SDH, Ethernet pa SDH un Ethernet pa ATM, jo tie nodrošina ekvivalentu funkcionalitāti.

4.2. Apskatāmā pakalpojuma novērtējums mazumtirdzniecības līmenī

Latvijā vairākiem komersantiem ir pašiem sava pamattīkls un piekļuves tīkls. Nomāto līniju pakalpojuma sniegšana vairs nebalstās tikai uz vēsturiskā operatora²² tīklu.

SIA „Lattelecom” tradicionālo nomāto līniju skaits mazumtirdzniecībā ir samazinājies – no gandrīz █ līnijām 2009.gada beigās līdz █ līnijām 2014.gada sākumā. Tādu pašu tendenci rāda arī SIA „Lattelecom” ieņēmumu kritums (skatīt attēlu 4). SIA „Lattelecom” norādīja, ka dēļ „mākoņdatošanas” un interneta piekļuves pakalpojumu kvalitātes attīstības, nomāto līniju pakalpojumi zaudē savu nozīmību.

Attēls 4: SIA “Lattelecom” ieņēmumu kritums no nomāto līniju pakalpojumu sniegšanas galalietotājiem

²² Vēsturiskais operators – SIA “Lattelecom” – operators, kuram līdz 2003.gada 1.janvārim bija ekskluzīvās tiesības darbam fiksētā elektronisko sakaru tīklā.

Katru gadu ieņēmumiem vienmērīgi samazinoties, SIA „Lattelecom” ieņēmumu kritums no nomāto līniju pakalpojumu sniegšanas galalietotājiem 2013.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu ir █ %.

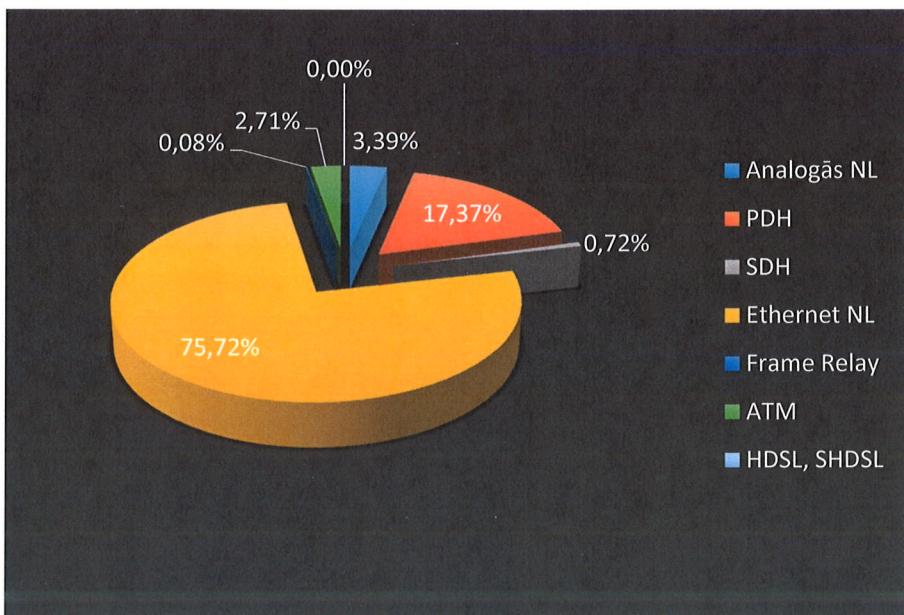
Nomāto līniju attīstības tendences

- WDM tehnoloģijas izmantošana;
- Vērojams pieprasījums pēc lielāka nomāto līniju ātruma;

Attīstoties „mākoņdatošanas” pakalpojumiem un interneta piekļuves pakalpojumu kvalitātei, parādās tendenze, ka nomāto līniju pakalpojumi varētu lēnām zaudēt savu nozīmību, jo galalietotājiem būs nepieciešams vien kvalitatīvs publiskā interneta pieslēgums. Taču prognozējams, ka vēl arvien būs pietiekami daudz galalietotāju, kam ir kritiskas prasības pret nomāto līniju pakalpojumu, t.i., prasības pret drošību un pārraides ātruma stabilitāti.

Aplūkojot tehnoloģiju īpatsvaru mazumtirdzniecībā (ieskaitot arī tās līnijas mazumtirdzniecībā, kuras vairumtirdzniecībā pārdom SIA “Stream Networks”, lai pēc tam citi komersanti tās varētu nodrošināt galalietotājiem) visvairāk tiek izmantotas Ethernet nomātās līnijas (informācija uz 2014.gada 1.maiju), kas ir ievērojami lētākas nekā tradicionālās ciparu nomātās līnijas (skatīt attēlu 5). Otrais lielākais īpatsvars ir PDH tehnoloģijai. Neliels ir SDH nomāto līniju īpatsvars, kuras ir dārgas, taču nodrošina augstus ātrumus un ir drošs risinājums.

Attēls 5: Tehnoloģiju īpatsvars

4.3. Geogrāfiskā mēroga novērtējums

Kad Regulators ir definējis tirgu mazumtirdzniecības līmenī (skatīt sadaļu 4.1.), nepieciešams identificēt ģeogrāfiskās teritorijas, neskatot vērā tirgus definīcijas rezultātus mazumtirdzniecībā. Regulatoram ir jāvērtē konkurences apstākļi, dažādās ģeogrāfiskās teritorijās un būtu jānosaka ģeogrāfiskie tirgi, ja Regulators var nepārprotami konstatēt būtiski un objektīvi atšķirīgus konkurences apstāklus, kas stabili saglabājas laika gaitā.

Arī saskaņā ar 2002.gada 11.jūlija EK vadlīnijām tirgus analīzei un BIT novērtēšanai saskaņā ar Kopienas elektronisko sakaru pakalpojumu un tīklu regulēšanas pamatprincipiem (2002/C/165/03), saistītais ģeogrāfiskais tirgus ietver teritoriju, kurā attiecīgie komersanti ir iesaistīti attiecīgo produktu un pakalpojumu nodrošināšanā un pieprasījumā, kur konkurences apstākļi ir vienādi vai pietiekami viendabīgi (*homogēni*), lai tos varētu atšķirt no citām vai blakus esošām ģeogrāfiskām teritorijām, kur dominējošie konkurences apstākļi ir absolūti atšķirīgi.

Ex-ante regulēšanas galvenais mērķis ir novērst vai minimizēt kaitējumu galalietotājiem, kas rodas, ja tirgū nepastāv efektīva konkurence. Tāpēc EK Paskaidrojumā norāda, ka konkrētā vairumtirdzniecības tirgus definēšanai un identificēšanai jāsākas ar konkrētā tirgus nodalīšanu mazumtirdzniecības līmenī, nesmot vērā pieeju, kur tiek pieņemts hipotētisks scenārijs, ka esošā BIT regulēšana vairumtirdzniecības līmenī neeksistē (*angļu val. – Modified Greenfield Approach*).

Saskaņā ar BEREC 2014.gada 5.jūnija kopējo nostāju (BoR (14) 73) par tirgus analīzes ģeogrāfiskiem aspektiem (definičija un saistības) (turpmāk – BEREC kopējā nostāja par ģeogrāfiskiem aspektiem), iejaukšanās attiecīgajā vairumtirdzniecības tirgū nav nepieciešama, ja nepastāv problēmas mazumtirdzniecības līmenī, pieņemot, ka regulēšana vairumtirdzniecības līmenī neeksistē, t.i., efektīva konkurence mazumtirdzniecībā nerodas no konkrētā pakalpojuma regulēšanas vairumtirdzniecībā. Tātad, ģeogrāfiskās analīzes sākumpunkts parasti būs konkurences apstākļi mazumtirdzniecībā.

Lai veiktu ģeogrāfisko analīzi, nepieciešams nesmot vērā šādus indikatorus:

- alternatīvo infrastruktūru pārklājums un konkurences ierobežojumi mazumtirdzniecības līmenī no alternatīvajiem operatoriem, kuriem ir savas infrastruktūras ir analīzes sākumpunkts;
- operatoru skaits, kas piedāvā savus mazumtirdzniecības pakalpojumus konkrētā ģeogrāfiskā teritorijā, papildināts ar operatoru tirgus daļām;
- cenas un cenu atšķirības ģeogrāfiskās teritorijās;
- šķēršļi ienākšanai tirgū.

Regulators uzskata, ka tas, kur vēsturiskais un alternatīvie operatori izvēlas investēt vispirms un kur ir vismazākās izmaksas ienākšanai tirgū, ir atkarīgs no tā, kur iedzīvotāji ir koncentrējušies un jo īpaši no ekonomiski aktīvo vienību (juridisko personu) blīvuma (*angļu val. – business density*). Tas būtiski ietekmē konkurences apstākļus. Blīvāk apdzīvotās teritorijās un it īpaši tas attiecināms uz nomāto līniju tirgu – teritorijās, kurās ir lielāks skaits juridisko personu, komersanti investēs vairāk salīdzinājumā ar mazāk apdzīvotām teritorijām, kur komercdarbība ir mazāk attīstīta.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes datiem²³ 2013.gadā Rīgā bija koncentrējušies gandrīz 32% valsts iedzīvotāju un nākošajā lielākajā pilsētā – Daugavpilī – tikai 4.4% iedzīvotāju (skatīt tabulu 6). Tātad liela daļa iedzīvotāju ir koncentrējušies Rīgā.

²³ <http://www.csb.gov.lv/>

Tabula 6: Iedzīvotāju skaits, %

Rīga	31,97%
Daugavpils	4,39%
Jelgava	2,86%
Jēkabpils	1,17%
Jūrmala	2,49%
Liepāja	3,61%
Rēzekne	1,51%
Valmiera	1,19%
Ventspils	1,84%

Tabula 7: Ekonomiski aktīvās statistikas vienības (juridiskās personas)

	2014
Rīga	39,8%
Daugavpils	2,9%
Jelgava	2,1%
Jēkabpils	0,9%
Jūrmala	2,0%
Liepāja	2,9%
Rēzekne	1,2%
Valmiera	1,3%

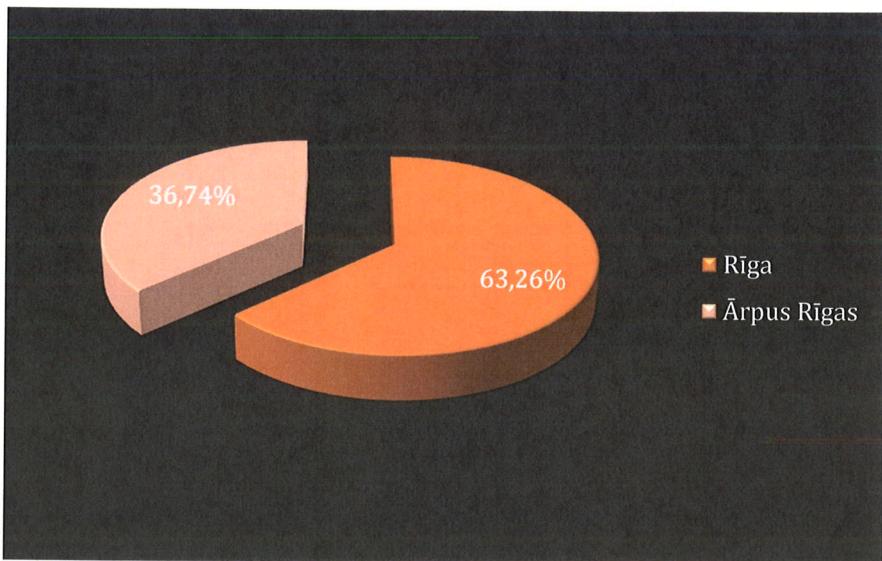
Nemot vērā to, ka ekonomiski aktīvās statistikas vienības (juridiskās personas)²⁴ ir koncentrējušās Rīgā (gandrīz 40%, salīdzinoši - nākošajā lielākajā pilsētā – gandrīz 3%), Regulators secina, ka arī lielākais nomāto līniju pieprasījums būs Rīgā (skatīt tabulu 7). Tāpēc informācijas pieprasījumā Regulators nodalīja ģeogrāfiskās teritorijas Rīgā un ārpus Rīgas.

Lai varētu analizēt konkurences apstākļus ģeogrāfiskās teritorijās, nepieciešams ņemt vērā apstākli, ka vienas nomātās līnijas gala posms var atrasties Rīgā un otrs gala posms būs ārpus Rīgas vai abi gala posmi atradīsies Rīgā, vai abi gala posmi atradīsies ārpus Rīgas. Tāpat viens nomātās līnijas gala posms var tikt nodrošināts, izmantojot optiku, bet otrs gala posms – izmantojot radioviļņus. Lai precīzi novērtētu piekļuves tīklu, nodrošinātās tehnoloģijas un pārraides vidi ģeogrāfiskās teritorijās, Regulators analizēja nodrošināto gala posmu skaitu mazumtirdzniecībā un vairumtirdzniecībā.

Uz 2014.gada 1.maiju Rīgā tiek nodrošināti 63% no visiem nomāto līniju gala posmiem mazumtirdzniecībā, gan izmantojot savu, gan nomātu no SIA “Stream Networks” Rīgā un ārpus Rīgas (skatīt attēlu 6).

²⁴ <http://www.csb.gov.lv/>

Attēls 6: Dalījums Rīga/ārpus Rīgas

Ir vairāki operatori, kuri nodrošina nomāto līniju pakalpojumus tikai Rīgā, bet ir arī tādi, kuri sniedz savus pakalpojumus gan Rīgā, gan ārpus Rīgas (skatīt tabulu 8).

Tabula 8: sniegtie nomāto līniju pakalpojumi Rīgā vai ārpus Rīgas

CSC Telecom	Equant Latvia	Lattelecom	Latvenergo	LVRTC	Optron	RTN	Stream Networks	Telia Latvija
Rīga/ ārpus Rīgas	Rīga	Rīga/ ārpus Rīgas	Rīga/ ārpus Rīgas	Rīga/ ārpus Rīgas	Rīga	Rīga	Rīga/ ārpus Rīgas	Rīga

Vispirms, lai novērtētu infrastruktūras konkurenci, Regulators analizēja tirgus daļas, izmantojot tikai savu infrastruktūru. Tirgus daļas uz 2014.gada 1.maiju skatīt tabulā 9.

Tabula 9: Tirgus daļas mazumtirdzniecībā, nemot vērā nomāto līniju pakalpojumu sniegšanu izmantojot tikai savu infrastruktūru.

Analoga; ≤ 2 Mbit/s	Rīgā	Ārpus Rīgas	Latvija kopā
Lattelecom			
Stream Networks			
LVRTC			
CSC Telecom			
Optron			
Citi			
> 2 Mbit/s; ≤155 Mbit/s	Rīgā	Ārpus Rīgas	Latvija kopā
Lattelecom			
Stream Networks			
LVRTC			
CSC Telecom			
Optron			
Citi			

> 155 Mbit/s	Rīgā	Ārpus Rīgas	Latvija kopā
Lattelecom			
Stream Networks			
LVRTC			
CSC Telecom			
Optron			
Citi			

Visi ātrumu segmenti kopā	Rīgā	Ārpus Rīgas	Latvija kopā
Lattelecom			
Stream Networks			
LVRTC			
CSC Telecom			
Optron			
Citi			

Pašreizējā situācija ir tāda, ka SIA “Lattelecom” nenodrošina nomāto līniju gala posmus vairumtirdzniecībā citiem komersantiem, lai tie varētu tālāk sniegt nomāto līniju pakalpojumus galalietotājiem. Šādu pakalpojumu brīvprātīgi nodrošina SIA “Stream Networks”. SIA “Lattelecom” ir lielākais šādu gala posmu pircējs no SIA “Stream Networks”. Tā rezultātā SIA “Lattelecom” tirgus daļas segmentos nomātās līnijas > 2 Mbit/s; < 155 Mbit/s mazumtirdzniecībā Rīgā un Latvijā kopā ir vēl lielākas (tirgus daļas uz 2014.gada 1.maiju skatīt tabulā 10).

Tabula 10: Tirgus daļas mazumtirdzniecībā, nēmot vērā nomāto līniju pakalpojumu sniegšanu izmantojot savu un no SIA “Stream Networks” nomātu infrastruktūru.

Analogās; ≤ 2 Mbit/s	Rīgā	Ārpus Rīgas	Latvija kopā
Lattelecom			
Stream Networks			
LVRTC			
CSC Telecom			
Optron			
Citi			

> 2 Mbit/s; ≤ 155 Mbit/s	Rīgā	Ārpus Rīgas	Latvija kopā
Lattelecom			
Stream Networks			
LVRTC			
CSC Telecom			
Optron			
Citi			

> 155 Mbit/s	Rīgā	Ārpus Rīgas	Latvija kopā
Lattelecom			
Stream Networks			
LVRTC			
CSC Telecom			
Optron			
Citi			
Visi ātrumu segmenti kopā	Rīgā	Ārpus Rīgas	Latvija kopā
Lattelecom			
Stream Networks			
LVRTC			
CSC Telecom			
Optron			
Citi			

Tirgus daļas rāda (tabula 9 un tabula 10), ka visos datu pārraides ātrumu segmentos Rīgā un ārpus Rīgas SIA „Lattelecom” tirgus daļas ir ap vai virs █%. Kaut gan vairums pieslēguma punktu (galalietotāju) atrodas Rīgā, konkurences apstākļi rāda, ka nav nepieciešams segmentēt tirgu atsevišķi Rīgā un ārpus Rīgas.

Ātrumu segmentā no > 2 Mbit/s; ≤ 155 Mbit/s SIA „CSC Telecom” tirgus daļas Rīgā ir ap vai nedaudz virs █%. Ja salīdzina komersantu īpatsvaru pēc ieņēmumiem elektronisko sakaru nozarē, tad SIA „Lattelecom” kopējie ieņēmumi 2013.gadā ir █ milj. LVL (█ milj. EUR), bet SIA „CSC Telecom” tie ir nesalīdzināmi mazāki – tikai █ milj. LVL (█ milj. EUR). Cenu politika abiem komersantiem ir atšķirīga un Regulators secina, ka tirgū nepastāv kopēja politika vai stratēģija.

Papildus nepieciešams analizēt arī, vai operatori diferencē tarifus dažādās ģeogrāfiskajās teritorijās. Gan SIA „Lattelecom”, gan vairums alternatīvo operatoru nomāto līniju pakalpojumu tarifus nediferencē dažādās ģeogrāfiskās teritorijās (skatīt tabulu 11).

Tabula 11: Mazumtirdzniecības tarifu diferencēšana

	CSC Telecom	Equant Latvia	Lattelecom	Latvenergo	LVRTC	Optron	RTN	Stream Networks	Telia Latvija
Vai nomātās līnijas tarifs ir atkarīgs no ģeogrāfiskās teritorijas?	nē	nē	nē	nē	nē	nē	nē	jā	jā

SIA “Stream Networks” un SIA “Telia Latvija” pakalpojumu tarifi ir atkarīgi no vairākiem faktoriem. Piemēram SIA “Stream Networks” norādīja, ka tarifi ir atkarīgi gan no izmantotās tehnoloģijas, gan no namīpašnieku pieprasītās maksas par antenas izvietošanu uz ēkas jumta.

Ja komersants, īpaši vēsturiskais operators – SIA „Lattelecom”, atšķirīgās teritorijās piedāvā pakalpojumus par atšķirīgiem tarifiem vai ar atšķirīgiem nosacījumiem, tas

liecina par tādu alternatīvo operatoru ietekmi uz konkurenci kas piespiež vēsturiskajam operatoram reaģēt uz konkurentu piedāvājumiem un mainīt savu pakalpojumu piedāvājumu. Ja Regulators konstatētu, ka SIA „Lattelecom” piedāvā pakalpojumus ar dažādiem tarifiem vai citiem nosacījumiem tikai atsevišķas teritorijās, tad ir pamats secināt, ka konkurences apstākļi ir atšķirīgi.

Šķēršļi ienākšanai tirgū gan mazumtirdzniecības, gan vairumtirdzniecības līmenī ir analizēti sadaļā 5.2.

Nemot vērā veikto analīzi, Regulators uzskata, ka nav nepieciešams tirgu segmentēt atsevišķi teritorijās Rīga un ārpus Rīgas. Ģeogrāfiskais mērogs ir Latvijas Republikas teritorija.

4.4. Tirgus definēšana vairumtirdzniecības līmenī

Paskaidrojumā EK norāda, ka ja pastāv BIT regulēšana vairumtirdzniecībā, tad paredzams, ka galalietotājiem netiks radīts kaitējums nomāto līniju mazumtirdzniecības tirgū. Nomāto līniju regulēšanai vairumtirdzniecībā vajadzētu būt pietiekamai, lai nodrošinātu konkurējošu piedāvājumu mazumtirdzniecībā un sagaidāms, ka šķēršļi ienākšanai nomāto līniju tirgū mazumtirdzniecībā nepastāvēs.

Kad tirgus definīcija ir veikta mazumtirdzniecības līmenī, nepieciešams veikt tirgus definīciju vairumtirdzniecības līmenī, kas būs par pamatu apsteidzošu (*ex-ante*) saistību noteikšanai.

Principā nomātās līnijas mazumtirdzniecībā un vairumtirdzniecībā citiem komersantiem tehnoloģiski neatšķiras un pieprasījums pēc gala posmiem vairumtirdzniecībā ir atkarīgs no pieprasījuma mazumtirdzniecībā, tāpēc iekļautās tehnoloģijas mazumtirdzniecības līmenī, iekšzemes/starptautisko nomāto līniju dalījumu un segmentēšanu pa datu pārraides ātrumiem Regulators uzskata kā funkcionāli ekvivalentas un tāpēc arī aizvietojamas vairumtirdzniecības līmenī.

4.4.1. Gala posmu un maģistrālo posmu nodališana

Paskaidrojumā EK norāda, ka Regulators, nemot vērā nacionālos apstākļus un elektronisko sakaru tīklu topoloģiju, nosaka robežu starp nomāto līniju gala posmu un nomāto līniju maģistrālo posmu.

Nomātām līnijām gan mazumtirdzniecībā, gan vairumtirdzniecībā var būt dažādas konfigurācijas, t.i., tās var sastāvēt no dažādiem segmentiem, piemēram tās var būt „*End-to-end*” nomātās līnijas (nomātā līnija, kas secīgi sastāv no - gala posma, maģistrālā posma un gala posma), tās var sastāvēt tikai no gala posma vai tikai no maģistrālā posma, vai no viena gala posma un maģistrālā posma. Nomātās līnijas mazumtirdzniecībā pamatā ir „*End-to-end*” nomātās līnijas.

Nomātām līnijām ir šāds dalījums:

- nomāto līniju gala posms (*angļu val.- terminating segment*)²⁵ – nomātās līnijas segments starp lietotāja pieslēguma punktu un tuvāko piekļuves mezglu²⁶;
- nomāto līniju maģistrālais posms - nomātās līnijas segments starp diviem nomāto līniju gala posmiem vai nomātās līnijas segments starp diviem mezgliem, kur izvietotas pamattīkla iekārtas (pārraides, komutēšanas, maršrutēšanas, multipleksēšanas vai ekvivalentas iekārtas).

Nomāto līniju gala posma definīcija, kas nosaka, ka robeža starp gala posmu un maģistrālo posmu ir piekļuves mezglis (*angļu val. – access node vai local exchange u.c.*), ir saskaņā arī ar vairākumu Eiropas Savienības regulatoru viedokļiem.

Nomāto līniju gala un maģistrālie posmi nevar tikt uzskatīti kā funkcionāli efektīvi pieprasījuma puses aizvietotāji. Katram segmentam ir savas specifiskas funkcijas un tie tiek izmantoti kā komplementāri produkti. Tātad tie attiecas uz dažādām elektronisko sakaru tīkla daļām.

No piedāvājuma puses, pamattīkla kapacitāte, kur noslodze ir blīva un koncentrēta, atšķiras no piekļuves tīkla, kas savieno individuālus lietotājus un kur noslodze ir nesalīdzināmi mazāka.

Regulators uzskata, ka nomāto līniju gala un maģistrālo posmi ir atsevišķi tirgi.

4.5. Tirgus definēšanas rezultāti

Nemot vērā veikto analīzi, mazumtirdzniecības līmenī Regulators iekļauj: analogās nomātās līnijas, PDH, SDH, ATM, Frame Relay un Ethernet nomātās līnijas, kā arī tehnoloģiskos risinājumus – tādus kā E1 pa SDH, Ethernet pa SDH un Ethernet pa ATM. Nav nepieciešama nomāto līniju segmentēšana atkarībā no nodrošinātā ātruma un atkarībā no tā vai nomātā līnija ir iekšzemes vai starptautiskā (attiecas uz posmu, kas atrodas Latvijas Republikas teritorijā). Geogrāfiskais mērogs ir Latvijas Republikas teritorija.

Iekļautās tehnoloģijas mazumtirdzniecības līmenī Regulators uzskata kā funkcionāli ekvivalentas un tāpēc arī aizvietojamas vairumtirdzniecības līmenī un nav nepieciešams iekšzemes/starptautisko nomāto līniju dalījums apakštīrgos un nomāto līniju segmentēšana atkarībā no nodrošinātā datu pārraides ātruma.

5. Tirgus Analīze

5.1. Tirgus dalījums

BEREC ir analizējis (BEREC 2010.gada marta ziņojums (BoR (10) 09) par iekšējiem pakalpojumiem (*angļu val. - self-supply*)) attiecību starp mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības tirgiem un situācijas, kad konkurences spiedienu mazumtirdzniecībā vajadzētu atspoguļot novērtējumā un analīzē vairumtirdzniecības līmenī.

---

²⁵ Elektronisko sakaru tīkls sastāv no pamattīkla un piekļuves tīkla. Nomāto līniju gala posms attiecas uz piekļuves tīklu.

²⁶ Vieta, kurā ir savienots piekļuves tīkls un pamattīkls.

Ja komersants ar BIT darbojas vairumtirdzniecības līmenī, to var ierobežot tieši cits komersants, kurš arī darbojas tai pašā līmenī (tiešie konkurences ierobežojumi (*angļu val.* – *direct constraints*)). Piemēram, komersants ar BIT var tikt ierobežots pacelt vairumtirdzniecības tarifus trešajām pusēm, jo tās izvēlēsies cita vertikāli integrēta komersanta vairumtirdzniecības pakalpojumus, lai nodrošinātu pakalpojumus galalietotājiem. Ja nepastāv cits vertikāli integrēts komersants, kurš darbojas vairumtirdzniecības līmenī, tad nepastāv arī tiešie konkurences ierobežojumi. Iepriekš jau ir norādīts, ka pašreizēja situācija ir tāda, ka SIA “Lattelecom” nenodrošina nomāto līniju gala posmus citiem komersantiem, lai tie varētu tālāk sniegt nomāto līniju pakalpojumus galalietotājiem. Šādu pakalpojumu brīvprātīgi nodrošina SIA “Stream Networks” vairākiem komersantiem izmantojot radioviļņus, lai šie citi komersanti varētu nodrošināt tālāk nomāto līniju pakalpojumus galalietotājiem. Tātad SIA “Stream Networks” konkurences ierobežojumi ir tiešie konkurences ierobežojumi. Tomēr Regulators uzskata, ka SIA “Lattelecom” bez regulēšanas nebūtu stimula nodrošināt gala posmus vairumtirdzniecībā un kā minēts iepriekš, SIA “Lattelecom” ir lielākais SIA “Stream Networks” gala posmu nomātājs.

Konkurence starp produktiem mazumtirdzniecības līmenī var netieši ierobežot komersantu ar BIT (netiešie konkurences ierobežojumi (*angļu val.* – *indirect constraints*)). Ja pastāv konkurence mazumtirdzniecības līmenī (lai nodrošinātu pakalpojumus galalietotājiem), tas netieši ierobežos komersantu ar BIT, jo galalietotāji var izlemt pāriet pie cita komersanta, kurš darbojas mazumtirdzniecības līmenī.

Vērtējot tirgus varu, viens no galvenajiem indikatoriem ir tirgus daļas. Ja apsver tikai pakalpojumu nodrošināšanu trešajām pusēm (citiem komersantiem) vairumtirdzniecības līmenī, tas var novest pie neatbilstoša rezultāta, jo parasti viens komersants (komersants ar BIT) būs aktīvs tirgū (parasti ar 100% tirgus daļu). Taču šobrīd situācija ir tāda, ka nomāto līniju gala posmus (brīvprātīgi) nodrošina tikai SIA “Stream Networks”, kas nav komersants ar BIT.

Vairumtirdzniecības līmenī vertikāli integrēti komersanti, kas nodrošina (vai var arī nenodrošināt) vairumtirdzniecības pakalpojumus trešajām pusēm (citiem komersantiem), var nodrošināt tos pašus pakalpojumus tā mazumtirdzniecības daļai, kura sniedz pakalpojumus galalietotājiem – iekšējie pakalpojumi (*angļu val.* - *self-supply*). Šie iekšējie pakalpojumi ir iekļaujami konkrētā tirgus analīzē, tā kā pamatā attiecībā uz nomātām līnijām pastāv infrastruktūras konkurence un ir vairāki komersanti, kuri ar savu infrastruktūru nodrošina konkurētspējīgus pakalpojumus.

Tātad, lai atbilstoši novērtētu tirgus daļas, Regulators ņēma vērā tiešos konkurences ierobežojumus, vēsturiskā operatora iekšējos pakalpojumus (*self-supply*) un alternatīvo operatoru iekšējos pakalpojumus (*self-supply*), kas darbojas kā netiešie konkurences ierobežojumi. Tirgus daļas uz 2014.gada 1.maiju (pēc gala posmu skaita) skatīt tabulā 12, t.i., tiešos SIA “Stream Networks” konkurences ierobežojumus (SIA “Stream Networks” gala posmi vairumtirdzniecībā citiem komersantiem, lai pēc tam tie varētu nodrošināt nomāto līniju pakalpojumus galalietotājiem) un vēsturiskā operatora, un alternatīvo operatoru nodrošinātie gala posmi (balstoties uz savu infrastruktūru) to mazumtirdzniecības daļām, kuras sniedz pakalpojumus galalietotājiem.

Tabula 12: Tirgus daļas vairumtirdzniecībā

Visi ātrumu segmenti kopā	Rīgā	Ārpus Rīgas	Latvija kopā
Lattelecom			
Stream Networks			
LVRTC			
CSC Telecom			
Optron			
Other			

SIA “Lattelecom” saglabā tirgus daļas vairumtirdzniecības līmenī ap vai virs █%. Bet jāņem vērā fakts, ka SIA “Lattelecom” ir lielākais SIA “Stream Networks” gala posmu nomātājs (█% no visiem SIA “Stream Networks” gala posmiem). SIA “Lattelecom” nodrošina nomātās līnijas tikai pa varu vai optiku, bet SIA “Stream Networks” tikai izmantojot radioviļņus.

Tad, kad tiek analizēta būtiska ietekme konkrētajā tirgū vairumtirdzniecības līmenī, lai noteiktu vai šajā tirgū ir efektīva konkurence, visi tiešie un netiešie konkurences ierobežojumi ir jāņem vērā. Tāpēc Regulators papildus apskatīja arī konkurences ierobežojumus, ko rada komersanti darbojoties vairumtirdzniecības līmenī (nodrošinot fiksētiem vai mobilajiem elektronisko sakaru tīkla operatoriem nomātās līnijas to pamattīklu vajadzībām vai starpsavienojumu līnijas), tā kā principā šādas līnijas tehniski ne ar ko neatšķiras no nodrošinātām nomātām līnijām mazumtirdzniecībā. Šādus pakalpojumus nodrošina vairāki operatori (skatīt tabulu 2).

Tirgus daļas uz 2014.gada 1.maiju skatīt tabulā 13 t.i., tiešos SIA “Stream Networks” konkurences ierobežojumus (gala posmi vairumtirdzniecībā citiem komersantiem, lai pēc tam tie varētu nodrošināt nomāto līniju pakalpojumus galalietotājiem) un vēsturiskā operatora un alternatīvo operatoru nodrošinātie gala posmi (balstoties uz savu infrastruktūru) to mazumtirdzniecības daļām, kuras sniedz pakalpojumus galalietotājiem, un konkurences ierobežojumus, ko citi komersanti rada darbojoties vairumtirdzniecības līmenī (nodrošinot mobilo elektronisko sakaru tīklu vai fiksēto elektronisko sakaru tīklu operatoriem nomātās līnijas to pamattīklu vajadzībām vai starpsavienojumu līnijas).

Tabula 13: Tirgus daļas vairumtirdzniecībā

Visi ātrumu segmenti kopā	Rīgā	Ārpus Rīgas	Latvija kopā
Lattelecom			
Stream Networks			
LVRTC			
CSC Telecom			
Optron			
Other			

Arī šai aspektā SIA “Lattelecom” saglabā tirgus daļas vairumtirdzniecības līmenī ap vai virs █%. Iepriekšējā tirgus analīzes kārtā Regulators aprēķināja, ka 2007.gadā SIA “Lattelecom” tirgus daļa vairumtirdzniecības līmenī pēc ieņēmumiem bija █%.

Saskaņā ar BEREC kopējo nostāju par ģeogrāfiskiem aspektiem, konkurējoša vairumtirdzniecības tirgus eksistence var būt par faktoru efektīvai konkurencei

mazumtirdzniecībā. Vai, ja vairumtirdzniecības tirgus nepastāv, arī tad tirgū mazumtirdzniecības līmenī var tikt atzīta efektīva konkurence, ja pastāv spēcīga un ilgtspējīga infrastruktūras konkurence. Veiktā konkurences analīze starp komersantiem attiecībā uz nomāto līniju gala posmiem norāda uz efektīvas konkurences neesamību šajā tirgū. Regulators secina, ka konkurējošs vairumtirdzniecības tirgus nepastāv un eksistējošās alternatīvās infrastruktūras šobrīd vēl neveicina efektīvu konkurenci. Nemot vērā komersantu tirgus daļas pēc gala posmu skaita uz 2014.gada 1.maiju, Regulators secina, ka SIA “Lattelecom” joprojām saglabā būtisku ietekmi Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4.

Regulators papildus analizē arī citus tirgus analīzes kritērijus.

5.2. Šķēršļi ienākšanai tirgū vai ekspansijai

Jaunu komersantu ienākšanu šajā tirgū attur būtiski strukturālie šķēršļi. Lai jauns komersants uzsāktu nomāto līniju pakalpojumu sniegšanu mazumtirdzniecībā, tam vai nu ir nepieciešamas ievērojamas investīcijas sava elektronisko sakaru tīkla izveidošanai, vai arī jāizmanto jau eksistējoša komersanta elektronisko sakaru tīkls. Ja jaunam komersantam vairumtirdzniecībā jāiegādājas pakalpojums no eksistējoša komersanta, ar kuru jaunais komersants plāno konkurēt šī paša pakalpojuma mazumtirdzniecības tirgū, tad pastāv risks, ka pret jauno komersantu var tikt piemēroti nepamatoti piekļuves nosacījumi vai noteiktas pārmērīgi augsti tarifi, kuri var novest pie nepietiekamas cenu starpības (*anglu val. - margin squeeze*).

Infrastruktūras izbūve ir ļoti darbietilpīgs un no ekonomiskā viedokļa neizdevīgs pasākums, kas nozīmē arī lielu resursu patēriņu, un jau pastāvošas infrastruktūras dublēšanu, kurai nav alternatīvu izmantošanas iespēju. Infrastruktūras izbūve tāpēc var būt kā liels šķērslis ienākšanai tirgū un tikai komersants ar lielu pieejamu finanšu līdzekļu apjomu var atlauties būvēt savu piekļuves infrastruktūru. Papildus, izbūvēta piekļuves infrastruktūra nozīmē arī neatgūstamās izmaksas (*anglu val. - sunk costs*) gadījumā, kad lietotājs, kam komersants ir izbūvējis piekļuves infrastruktūru, maina pakalpojumu sniedzēju, jo alternatīvas tās izmantošanas iespējas nepastāv. Kā šķēršļus var minēt arī kabeļu kanalizāciju pieejamību, darbaspēka izmaksas, kā arī inženiertehniskos darbus.

Tomēr laika gaitā teritorijās, kur ir lielāks ekonomiski aktīvo vienību (juridisko personu) blīvums (*anglu val. – business density*), ir izveidojušies vairāki dalībnieki ar savu infrastruktūru, kas ir aktīvi tirgū, tādā veidā radot konkurences apstākļus. Būvējot elektronisko sakaru tīklu, izmaksas uz vienu lietotāju/galalietotāju ir atkarīgas no iedzīvotāju blīvuma un no jau pieminētā ekonomiski aktīvo vienību blīvuma. Rīga ir visblīvāk apdzīvotākā teritorija visā valstī un arī ekonomiski aktīvo vienību blīvums ir vislielākais. Tātad arī Rīgā izmaksas, būvējot savus elektronisko sakaru tīklus bija zemākas nekā ārpus Rīgas. Bet tirgus daļas pēc ieņēmumiem liecina, ka alternatīvie operatori nav spējuši pietiekami nostiprināt ietekmi nomāto līniju tirgū mazumtirdzniecības līmenī.

Latvijas teritorijā ārpus Rīgas arī pastāv uz infrastruktūru balstīta konkurence. Tajās vietās, kur nav iespējams nodrošināt optisko vai vara kabeli, tiek nodrošinātas nomātās līnijas pa radioviļņiem. Latvijas teritorijā ārpus Rīgas citi komersanti rada nelielu konkurenci vēsturiskajam operatoram. Lai gan pastāv alternatīvo operatoru

elektronisko sakaru tīkli Latvijas teritorijā ārpus Rīgas, tomēr teritorija nav blīvi apdzīvota, nav liels arī ekonomiski aktīvo vienību blīvums un izmaksas uz vienu lietotāju/galalietotāju ir augstas, kā arī elektronisko sakaru tīkla pārklājums šādiem komersantiem ir ierobežots.

Kaut gan pastāv alternatīvas infrastruktūras, var secināt, ka tomēr ir būtiski šķēršļi ienākšanai Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4 un tāpēc tas attaisnotu apsteidzošu (*ex ante*) regulēšanu, jo šķēršļi ienākšanai Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4 kavē efektīvas konkurences attīstību. SIA „Lattelecom” piekļuves tīkls ir attīstījies vēsturiski un arvien pastāv vairāki faktori, kas nostāda alternatīvos operatorus nelabvēlīgākā situācijā, nekā SIA „Lattelecom”. Ir maz ticams, ka esošie alternatīvie operatori spēs nodrošināt savu elektronisko sakaru tīklu lielāku pārklājumu un radīt tuvākajā laikā efektīvu konkurenci, jo to ierobežo galvenokārt strukturāli šķēršļi, t.i. iepriekšminētās neatgūstamās izmaksas, SIA „Lattelecom” izmaksu priekšrocības un apjoma un mēroga ekonomika. Ir maz ticams, ka alternatīvie operatori spētu izvērst savu alternatīvo infrastruktūru, kas spētu dublēt SIA „Lattelecom” infrastruktūru Latvijas teritorijā. Jāsecina, ka šķēršļi ienākšanai tirgū paliks vēl arvien augsti un tuvākajā nākotnē konkurences apstākļi šai laikā būtiski nemainīsies.

Ir būtiski, ka Latvijas teritorijā ir pieejami Ieteikumā 2014 minētā tirgus Nr.4 pakalpojumi, jo tie pakalpojumi atvieglo ienākšanu nomāto līniju tirgū gan mazumtirdzniecības, gan vairumtirdzniecības līmenī.

5.3. Kontrole pār būtisku infrastruktūru

Būtiska infrastruktūra ir elektronisko sakaru tīkla daļa jeb tīkla komponente, ko nav iespējams ātri dublēt un kas nodrošina nomāto līniju pakalpojuma sniegšanu mazumtirdzniecībā. Nomāto līniju gala posmu sniegšanai nepieciešams plašs piekļuves tīkls. Nepieciešamā tīkla izbūve ir laikietilpīgs process un tam nepieciešamas ievērojamas investīcijas. SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīkls ir veidojies vēsturiski, tam ir visplašākais pārklājums un tas ļauj SIA „Lattelecom” būt labākā pozīcijā salīdzinājumā ar citiem komersantiem. Pašlaik neviens komersants Latvijā nav izbūvējis tik plašu piekļuves tīklu, lai tas varētu vienlīdzīgi konkurēt ar SIA „Lattelecom”.

Saskaņā ar Regulatora rīcībā esošo informāciju, SIA „Lattelecom” piekļuves tīkls ir vislielākais Latvijā. 2012.gadā SIA „Lattelecom” rīcībā bija [REDACTED] km piekļuves līniju, savukārt nākamais lielākais komersants pēc piekļuves līniju garuma ir, SIA „Telia Latvija” – [REDACTED] km, AS „Latvenergo” – [REDACTED] km, LVRTC – [REDACTED] km un SIA „Stream Networks” – [REDACTED] km. Tādēļ Regulators uzskata, ka šī ziņojuma pārskata periodā SIA „Lattelecom” saglabās savu dominējošo pārsvaru infrastruktūras un elektronisko sakaru tīkla pārklājuma ziņā.

Jāņem vērā, ka elektronisko sakaru nozare attīstās strauji, kā rezultātā esošā elektronisko sakaru infrastruktūra laika gaitā noveco. Komersantiem nepārtraukti nepieciešams investēt ne tikai jaunas infrastruktūras izveidē, bet arī esošās infrastruktūras modernizēšanā. Operatoru investīcijas elektronisko sakaru infrastruktūrā var kalpot kā instruments, lai prognozētu attīstību nozarē nākotnē.

Analizējot investīcijas elektronisko sakaru tīklā, 2010., 2011. un 2012. gadā komersants, kas visvairāk investēja savā elektronisko sakaru tīklā, bija SIA

„Lattelecom” (veiktās investīcijas ir nesalīdzināmi lielākas salīdzinājumā ar jebkuru citu komersantu). Bez SIA „Lattelecom”, 2012.gadā lielākie investori bija SIA “Telia Latvija”, AS “Latvenergo” un LVRTC. Alternatīvo operatoru investīcijas sastāda 52% no veiktajām investīcijām kopā, kas ir rādītājs tam, ka arī alternatīvie operatori investē savā elektronisko sakaru tīklā, tādā veidā turpinot radīt konkurences spiedienu, kas ir pamats elektronisko sakaru pakalpojumu attīstībai Latvijā.

Papildus jāņem vērā, ka SIA „Lattelecom” ir liels komersants ar priviliģētu pieeju kapitālam, kas nepieciešama elektronisko sakaru tīklu uzturēšanai un modernizēšanai. SIA „Lattelecom” ekonomiskais vēriens tai dod priekšrocības attiecībā pret citiem elektronisko sakaru komersantiem, kuriem nav šādas pieejas kapitālam investīciju veikšanai.

Regulators konstatē, ka SIA „Lattelecom” kontrolē infrastruktūru, kas ir nepieciešama, lai nodrošinātu piekļuvi galalietotājiem.

5.4. Nepietiekama kompensējošā pirkspēja vai tās trūkums

Regulators uzskata, ka nepieciešams analizēt, vai pastāv kompensējošā pirkspēja pret vislielāko komersantu - SIA „Lattelecom”. Lai analizētu kompensējošo pirkspēju ir nepieciešams nošķirt šādus divus gadījumus:

- kompensējošā pirkspēja galalietotāju līmenī;
- kompensējošā pirkspēja vairumtirdzniecības līmenī.

Kompensējošā pirkspēja galalietotāju līmenī

Kompensējošā pirkspēja galalietotāju līmenī pastāv tad, ja galalietotājam ir iespēja mainīt operatoru uz citu operatoru gadījumā, ja SIA „Lattelecom” nomāto līniju pakalpojumu tarifi ir augstāki nekā citu komersantu nomāto līniju pakalpojumu (ar salīdzināmu kvalitāti) tarifi.

Teritorijās, kur ir lielāks ekonomiski aktīvo vienību (juridisko personu) blīvums, pastāv vairākas alternatīvās infrastruktūras. Galalietotājiem ir iespējams mainīt pakalpojumu sniedzēju un izvēlēties sev piemērotāko, kas atbilst galalietotāja tarifu, ātrumu, kvalitātes, pakalpojumu daudzveidības u.c. prasībām. Tomēr, Regulators secina, ka pašlaik Latvijā neeksistē neviens alternatīvais operators ar pietiekami lielu kapacitāti un elektronisko sakaru tīkla pārkājumu. Papildus jāņem vērā fakts, ka arī mazie tirgus dalībnieki, kas sniedz nomāto līniju pakalpojumu bieži vien nevar reaģēt uz galalietotāja pieprasījumiem, jo nav pietiekams piekļuves tīkla pārkājums un operatoru pamattīkla tīkla kapacitāte dažkārt nav pietiekoša. Galalietotāji negaidītu līdz kamēr alternatīvais operators izbūvē papildus elektronisko sakaru tīkla kapacitāti vai piekļuves tīklu.

Svarīgi ir arī, lai izmaksas, kas saistītas ar operatora maiņu, nav lielas un ir mazākas kā potenciālie ietaupījumi. Lai atgūtu veiktās investīcijas, varētu būt noteikts minimālais līguma termiņš un līgumsods, kas varētu būt kā kavējošais faktors operatora maiņai.

Kompensējošā pirkspēja vairumtirdzniecības līmenī

Saskaņā ar Regulatora rīcībā esošu informāciju, atbilstoši iepriekš noteiktajām Regulatora saistībām, SIA „Lattelecom” ir nomāto līniju gala posmu pamat piedāvājums, taču neviens komersants nav noslēdzis atbilstošu līgumu par nomāto līniju gala posmiem. Regulators arī nav saņēmis informāciju no alternatīvajiem operatoriem, ka būtu interese nomāt nomāto līniju gala posmus. Tomēr Regulators uzskata, ka citiem komersantiem varētu rasties interese noslēgt līgumu par nomāto līniju gala posmiem vairumtirdzniecībā. Bet SIA „Lattelecom” varētu nebūt ieinteresēta slēgt šādu līgumu. Gluži otrādi SIA „Lattelecom” varētu būt motivācija kavēt cita komersanta ienākšanu nomāto līniju tirgū gan mazumtirdzniecības, gan vairumtirdzniecības līmenī, jo gadījumā, kad SIA „Lattelecom” sniedz citiem komersantiem nomāto līniju gala posmus vairumtirdzniecībā, tā zaudēs lietotājus.

No otras puses, SIA „Stream Networks” brīvprātīgi piedāvā nomāto līniju gala posmus vairumtirdzniecībā, kas teorētiski varētu ietekmēt SIA „Lattelecom” nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecībā tarifus, taču jāņem vērā, ka SIA „Lattelecom” pats ir lielākais šo nomāto līniju gala posmu nomātājs.

Regulators secina, ka šobrīd kompensējošā pirkspēja ir nepietiekama, lai alternatīvie operatori varētu radīt efektīvus konkurences ierobežojumus. Mazāks (salīdzinājumā ar SIA „Lattelecom”) alternatīvo operatoru galalietotāju īpatsvars un elektronisko sakaru tīkla pārklājums, ieņēmumi u.c. faktori norāda uz nepietiekamu kompensējošo pirkspēju.

5.5. Mēroga un vēriena ekonomikas priekšrocības

SIA „Lattelecom” kā vēsturiskajam operatoram ir nozīmīgas un praktiskas priekšrocības attiecībā pret alternatīvajiem operatoriem nomāto līniju mazumtirdzniecības tirgū tā mēroga un vēriena ekonomikas dēļ. SIA „Lattelecom” ir vislielākais fiksētā elektronisko sakaru tīkla operators. Tādējādi SIA „Lattelecom” var izmantot mēroga ekonomikas priekšrocības – t.i. lielā apjoma dēļ SIA „Lattelecom” izmaksas uz vienu vienību ir zemākas nekā tās konkurentiem, kas kavē jaunu komersantu ienākšanu tirgū un jau esošo komersantu attīstību.

SIA „Lattelecom” vēsturiskā operatora statuss ir arī cēlonis tās ekonomiskās darbības vērienā. SIA „Lattelecom” papildus nomātām līnijām piedāvā ļoti plašu pakalpojumu klāstu gan mazumtirdzniecībā, gan vairumtirdzniecībā. Vēriena ekonomikas priekšrocība ļauj SIA „Lattelecom” izmantot savu ietekmi vienā elektronisko sakaru tirgū, lai mazinātu šķēršļus ienākšanai citā elektronisko sakaru tirgū.

Neraugoties uz to, ka pastāv vairākas alternatīvās infrastruktūrās (galvenokārt) Rīgā, SIA „Lattelecom” ir mēroga un vēriena ekonomikas priekšrocības attiecībā pret alternatīvajiem operatoriem, kas var nākotnē ļaut SIA „Lattelecom” nostiprināt ietekmi nomāto līniju tirgū gan mazumtirdzniecības, gan vairumtirdzniecības līmenī. Ja elektronisko sakaru tīklā tiek veikta būtiska modernizācija un komersantiem nepieciešamas nozīmīgas investīcijas savu elektronisko sakaru tīklu modernizēšanai, tad SIA „Lattelecom” mēroga ekonomikas priekšrocības dod tai priviliģētu pieeju finanšu resursiem un tajā pat laikā SIA „Lattelecom” var prognozēt lielāku investīciju atdevi uz vienu vienību, jo SIA „Lattelecom” veiktās investīcijas var izmantot vairāku pakalpojumu gan mazumtirdzniecībā, gan vairumtirdzniecībā sniegšanā. Ja veicamās investīcijas ļauj komersantam izmantot būtiski uzlabotu tehnoloģiju pakalpojumu

sniegšanai mazumtirdzniecībā, tad tam komersantam, kuram ir priekšrocības šo investīciju ieviešanā, pastāv arī priekšrocības konkrētā pakalpojuma sniegšanā.

Lai izbūvētu piekļuves tīklu, tas ietver lielas fiksētās izmaksas. Pie tam SIA “Lattelecom” ir rīcībā maģistrālais tīkls, kas nodrošina augstu transporta tīkla kapacitāti. Mazumtirdzniecībā visaugstākais nodrošinātais datu pārraides ātrums nomātām līnijām ir līdz 10Gbit/s (izmantojot Ethernet tehnoloģiju). SIA “Lattelecom” ir vienīgais operators, kurš mazumtirdzniecībā nodrošina šādus datu pārraides ātrumus, bet vairumtirdzniecībā ir lielākais šī interfeisa nodrošinātājs. Pie tam SIA “Lattelecom” visu nomāto līniju gan mazumtirdzniecībā gan vairumtirdzniecībā datu pārraides ātrumu īpatsvars virs 155 Mbit/s ir █%, bet alternatīvo operatoru – tikai 3.1%.

Ņemot vērā dažādos pakalpojumus, ko SIA “Lattelecom” nodrošina pa to pašu infrastruktūru, pa kuru ir iespējams nodrošināt arī nomāto līniju gala posmus, ņemot vērā to, ka SIA “Lattelecom” ir vislielākais piekļuves tīkls un ņemot vērā noslodzi tās elektronisko sakaru tīklā, SIA “Lattelecom” ir apjoma un mēroga ekonomikas priekšrocības un tā atrodas labākā pozīcijā salīdzinot ar alternatīvajiem operatoriem. Pie tam optisko tīklu izvērtētā palielina apjoma un vēriena ekonomikas priekšrocības.

5.6. Komersanta vai komersanta grupas vertikālā integrācija

Tādiem komersantiem, kuriem pieder elektronisko sakaru tīkls, kuru tie izmanto elektronisko sakaru pakalpojumu piedāvāšanai gan vairumtirdzniecībā, gan mazumtirdzniecībā, ir priekšrocības attiecībā pret citiem komersantiem, kuru rīcībā nav šāda elektronisko sakaru tīkla. Papildus efektīvākai izmaksu struktūrai vertikālā integrācija dod iespēju komersantiem paplašināt savu ietekmi vertikāli saistītos tirgos. Vertikāli integrēti komersanti var izmantot savu stāvokli vairumtirdzniecības tirgū, lai palielinātu savu tirgus daļu attiecīgajā saistītajā mazumtirdzniecības tirgū, nepieļautu citu komersantu tirgus daļu palielināšanos, kā arī kavētu jaunu komersantu ienākšanu konkrētajā tirgū.

SIA “Lattelecom” lielā apjomā pati sev nodrošina nomātās līnijas mazumtirdzniecības līmeni. Šis iekšējais pieprasījums ļauj SIA “Lattelecom” gūt labumu no apjoma un mēroga ekonomikas priekšrocībām un investēt tīkla attīstībā ar zemāku risku nekā tāds ir tās konkurentiem. Lai arī SIA „Lattelecom” vertikālās integrācijas sniegtās priekšrocības ierobežo alternatīvo operatoru pašu izbūvētie elektronisko sakaru tīkli dažās teritorijās, tomēr Regulators uzskata, ka kopumā Latvijā SIA „Lattelecom” dominējošais pārsvars infrastruktūras un elektronisko sakaru tīkla pārklājuma ziņā dod tam iespēju izmantot savas vertikālās integrācijas priekšrocības, lai varētu kavēt efektīvas konkurences veidošanos un nostiprināšanos.

5.7. Rezultāti

Ņemot vērā veikto tirgus analīzi, Regulators uzskata, ka Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4 nav efektīva konkurence un paredzams, ka konkurences apstākļi tuvākajā nākotnē būtiski nemainīsies. Regulators nosaka SIA „Lattelecom” kā komersantu ar BIT Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4 Latvijas Republikas teritorijā.

Ņemot vērā tirgus definīciju un analīzi vairumtirdzniecības līmeni, Regulatoram jāanalizē apsteidzošu (*ex-ante*) saistību nepieciešamība.

6. Situācija Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4

Ar lēmumu Nr.55 SIA “Lattelecom” ir noteikta BIT un piemērotas saistības. Pamatojoties uz iepriekšminēto lēmumu, SIA “Lattelecom” ir publicējusi pamatpiedāvājumu.

SIA “Lattelecom” norādīja, ka neviens komersants nav noslēdzis pamatpiedāvājumam atbilstošu līgumu par nomāto līniju gala posmiem. Pamatpiedāvājumā pieejamie nomāto līniju gala posmi ir pieejami ar pārraides ātrumiem nomāto līniju minimālās kopas ietvaros (tarifus skatīt tabulā 14).

Tabula 14: SIA “Lattelecom” nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecībā tarifi
Ierīkošanas maksa, EUR.

	NLGP tips	Tarifs, EUR, bez PVN	Tarifs, EUR, ar PVN
1.	64 kbit/s ciparu bez ierobežojuma ar okteta integritāti (D64U) NLGP	355,72	430.42
2.	2048 Kbit/s ciparu nestukturētās (D2048U) NLGP	697,21	843.62
3.	2048 Kbit/s ciparu struktūrētās (D2048S) NLGP	697,21	843.62
4.	Parastās kvalitātes 2-vadu analogās (A2O) NLGP	284.57	344.33
5.	Speciālās kvalitātes 2-vadu analogās (A2S) NLGP	284.57	344.33
6.	Parastās kvalitātes 4-vadu analogās (A4O) NLGP	284.57	344.33
7.	Speciālās kvalitātes 4-vadu analogās (A4S) NLGP	284.57	344.33

Ikmēneša abonēšanas maksa, EUR.

	NLGP tips	Tarifs, EUR, bez PVN	Tarifs, EUR, ar PVN
1.	64 kbit/s ciparu bez ierobežojuma ar okteta integritāti (D64U) NLGP	49,80	60,26
2.	2048 Kbit/s ciparu nestukturētās (D2048U) NLGP	135,17	163,56
3.	2048 Kbit/s ciparu struktūrētās (D2048S) NLGP	135,17	163,56
4.	Parastās kvalitātes 2-vadu analogās (A2O) NLGP	42,69	51,65
5.	Speciālās kvalitātes 2-vadu analogās (A2S) NLGP	42,69	51,65
6.	Parastās kvalitātes 4-vadu analogās (A4O) NLGP	49,80	60,26
7.	Speciālās kvalitātes 4-vadu analogās (A4S) NLGP	49,80	60,26

Pēc SIA “Lattelecom” Ieteikumā 2014 minētā tirgus Nr.4 pakalpojumiem nav pieprasījuma. Kā jau vairākkārt minēts iepriekš, šādu pakalpojumu nodrošina SIA “Stream Networks”. Regulators līdz šim nav saņēmis nevienu sūdzību vai norādījumu no alternatīvajiem operatoriem ne par SIA “Lattelecom”, ne SIA “Stream Networks” darbībām.

SIA “Stream Networks” vairumtirdzniecības piedāvājums citiem komersantiem, kuri tālāk nodrošina nomāto līniju pakalpojumus galalietotājiem

SIA “Stream Networks” nodrošina nomāto līniju gala posmus vairumtirdzniecībā citiem komersantiem, izmantojot Ethernet tehnoloģiju (Ethernet 10/100 Base-T), tikai pa radioviļņiem. SIA “Lattelecom” savukārt ir lielākais SIA “Stream Networks” nomāto līniju gala posmu nomātājs (■% no visiem SIA “Stream Networks” nomāto līniju gala posmiem).

SIA “Stream Networks” nomāto līniju gala posmiem vairumtirdzniecībā piemērotie tarifi var būt atkarīgi gan no izmantotās tehnoloģijas, gan no namīpašnieku pieprasītās maksas par antenas izvietošanu uz ēkas jumta. Atkarībā no izvēlētā pakalpojuma ātruma tarifi ir (tarifi norādīti bez PVN):

- 10 Mbit/s ierīkošanas maksa ir EUR 250, abonēšanas maksa mēnesī – EUR 113
- 100 Mbit/s ierīkošanas maksa ir EUR 250, abonēšanas maksa mēnesī – EUR 290

Pakalpojuma ierīkošanas termiņi ir sākot no trīs dienām līdz trim nedēļām. Ierīkošanas termiņu ietekmē gan antenas izvietošanas saskaņošanas ar namīpašniekiem, gan projektu saskaņošana ar valsts AS “Elektroniskie Sakari”. Piemēram, ja namīpašnieks atsaka izvietot antennu uz ēkas jumta vai komersants ir maksātnespējīgs, tad SIA “Stream Networks” atsaka nodrošināt konkrēto pakalpojumu.

Pieprasījums vairumtirdzniecībā no alternatīvo operatoru puses ir samērā vājš (nomāto līniju gala posmi tiek nomāti no SIA “Stream Networks”), bet lielākais nomātājs ir SIA “Lattelecom”. Pie tam SIA “Lattelecom” nomāto līniju gala posmu tarifi vairumtirdzniecībā laika gaitā nav samazinājušies. kas liecina par to, ka tiešie konkurences ierobežojumi no SIA “Stream Networks” puses nav bijuši pietiekami, lai veicinātu SIA “Lattelecom” vairumtirdzniecības tarifu izmaiņas.

Vairāki komersanti nodrošina nomātās līnijas vairumtirdzniecībā citiem fiksēto un mobilo elektronisko sakaru tīklu operatoriem to pamattīklu vajadzībām (skatīt tabulu 1). Šādu nomāto līniju pakalpojums vairumtirdzniecībā ir neregulēts pakalpojums. Šīm nomātām līnijām var būt dažādas konfigurācijas, t.i., tās var sastāvēt no dažādiem segmentiem (tai skaitā arī no gala posma). Tā piemēram, ja citam fiksētā elektronisko sakaru tīkla operatoram ir nepieciešama nomātā līnija vairumtirdzniecībā tā pamattīkla vajadzībām, tad bieži vien šī nomātā līnija sastāv tikai no maģistrālā posma (bet ne tikai – var ietvert arī gala posmu). Bet jau pirmajā tirgus analīzes kārtā tika konstatēta efektīva konkurence maģistrālo posmu vairumtirdzniecības tirgū un neviens komersants netika atzīts kā komersants ar BIT.

7. Būtiska ietekme tirgū

7.1. Speciālu prasību (saistību) noteikšana komersantiem

Saskaņā ar ESL 31. pantu Regulatoram ir tiesības, pamatojoties uz tirgus analīzes rezultātiem, piemērot, saglabāt, grozīt vai atcelt saistības komersantiem ar būtisku ietekmi konkrētajā tirgū, lai konkrētajā tirgū nodrošinātu efektīvu konkurenci.

ESL 31. panta otrā daļa nosaka, ka:

Nemot vērā ESL 31. panta pirmajā daļā minētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Regulators nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā Regulators konstatē, ka tirgū nav efektīvas konkurences, tā pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu komersantiem Regulatora noteiktajā kārtībā.

Ja Regulators konstatē, ka tirgū ir efektīva konkurence, tā nepiemēro vai atceļ speciālās prasības komersantiem ar BIT.

Nosakot konkrētas saistības, pienākumus komersantiem, Regulators ievēro arī vispārējos EK definētos elektronisko sakaru nozares regulēšanas mērķus:

- konkurences veicināšanu;
- vienota iekšējā tirgus attīstību Eiropas Savienībā;
- lietotāju interešu ievērošanu.

Saskaņā ar ESL 38. panta pirmo un otro daļu:

komersantam ar BIT piekļuves vai starpsavienojumu jomā Regulators var uzlikt šādas saistības:

- caurredzamības saistības,
- vienlīdzīgas attieksmes saistības,
- atdalītas finanšu uzskaites saistības,
- tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības,
- pienākumus un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam.

Regulators, uzliekot komersantam ar BIT piekļuves vai starpsavienojumu jomā ESL 38. panta pirmajā daļā minētās saistības, ievēro objektivitātes, caurredzamības, samērības un vienlīdzības principus atbilstoši risināmās problēmas būtībai un regulēšanas mērķiem. Pirms tiek pieņemts lēmums par saistību uzlikšanu, Regulators konsultējas ar elektronisko sakaru tirgus dalībniekiem.

7.2. *Saistības*

7.2.1. Caurredzamības saistības

ESL 39. panta pirmā daļa nosaka, ka Regulators, nemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atceļ caurredzamības saistības piekļuves vai starpsavienojumu jomā. Caurredzamības saistības var ietvert noteiktas informācijas (uzskaitē, tehniskie un tīkla raksturparametri, tarifu, piekļuves un starpsavienojumu nodrošināšanas un izmantošanas nosacījumi) publiskošanas un pamatpiedāvājumu publicēšanas saistības un prasības attiecībā uz publicējamiem pamatpiedāvājumiem.

ESL 39. panta otrā daļa nosaka, ja komersantam ar BIT ir noteikts vienlīdzīgas attieksmes pienākums, tad Regulators var prasīt, lai tas publicē piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu

plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumus, kuros iekļautā informācija būtu detalizēti atdalīta, un nodrošina, ka komersantiem — pakalpojumu saņēmējiem — nav jāmaksā par saistītām iekārtām vai aprikojumu, kas pieprasītajam pakalpojumam nav nepieciešams.

ESL 39. panta trešā daļa nosaka, ka komersants ar BIT Regulatora noteiktajā kārtībā publicē pamatpiedāvājumu piekļuves vai starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām.

ESL 39. panta ceturtā daļa nosaka, Regulatoram ir tiesības:

- 1) noteikt un publicēt oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" prasības attiecībā uz piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumā ietveramo informāciju un nepieciešamo tās detalizācijas līmeni;
- 2) noteikt piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma publicēšanas veidu;
- 3) noteikt grozījumus publicētajā piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumā, ja tā nosacījumi neatbilst Regulatora prasībām.

7.2.2. Vienlīdzīgas attieksmes saistības

ESL 40. pants nosaka, ka Regulators, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt šādus vienlīdzīgas attieksmes pienākumus piekļuves vai starpsavienojumu jomā:

- 1) pienākumu piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus elektronisko sakaru pakalpojumus;
- 2) pienākumu sniegt citiem komersantiem elektronisko sakaru pakalpojumus un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem šīs komersants pats sniedz pakalpojumus un informāciju savām struktūrvienībām, saistītajiem uzņēmumiem vai partneriem, un tādā pašā kvalitātē.

7.2.3. Atdalītas finanšu uzskaites saistības

ESL 41. pants nosaka, ka Regulators, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt pienākumu piekļuves un starpsavienojumu jomā veikt atsevišķu darbības uzskaiti.

7.2.4. Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības

ESL 42. panta pirmā daļa nosaka, ka Regulators, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt piekļuves vai starpsavienojumu tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības (tajā skaitā pienākumu tuvināt tarifus izmaksām un prasības attiecībā uz izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmu).

Uzliekot šādas saistības, Regulators ņem vērā attiecīgā komersanta investīcijas un ļauj tam gūt samērīgu peļņu no piekļuves vai starpsavienojumu nodrošināšanā ieguldītā kapitāla atbilstoši saistītajiem riskiem.

ESL 42. panta trešā daļa nosaka, ka, ja komersantam ir pienākums tuvināt tarifus izmaksām, tad tam jāpierāda Regulatoram, ka tarifi ir balstīti uz pamatotām izmaksām, ņemot vērā peļņu par veiktajām investīcijām. Regulators izmaksu aprēķināšanai var izmantot arī citādas metodes, nevis tās, kuras izmantojis komersants, kā arī tarifus salīdzināmos konkrētos tirgos. Regulators var pieprasīt, lai komersants sniedz savu tarifu un izmaksu pamatojumu. Ja Regulators konstatē, ka tarifā iekļautās izmaksas nav pamatotas vai tarifi nav tuvināti izmaksām, tā ir tiesīga apturēt šo tarifu piemērošanu un noteikt tarifu augšējo robežu vai arī uzdot komersantam koriģēt tarifus.

ESL 42. panta ceturtā daļa nosaka, ka komersants ar BIT, kuram ir noteiktas prasības attiecībā uz izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmu, publisko izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmas aprakstu, norādot galvenās izmaksu grupas, kā arī izmaksu attiecināšanas noteikumus. Atbilstību izmaksu aprēķināšanas sistēmai pārbauda zvērināts revidents vai zvērinātu revidētu komercsabiedrību. Zvērināta revidenta ziņojumu par atbilstību noteiktajai izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmai komersants publicē katru gadu.

ESL 42. panta piektā daļa nosaka, ka komersantam ar BIT ir aizliegts noteikt piekļuves vai starpsavienojumu pakalpojumiem atlaides vai atlaižu apmēru atkarībā no sniegto pakalpojumu apjoma. Regulators var dot atļauju noteikt šādas atlaides vai atlaižu apmēru, ja komersants pierāda, ka tas tādējādi nenostādīs citus komersantus nevienlīdzīgā stāvoklī.

ESL 42.panta sestā daļa nosaka, ka komersantam ar BIT, kuram noteikta piekļuves vai starpsavienojumu tarifu regulēšanas saistība, Regulators var apturēt šo tarifu piemērošanu un noteikt tarifu augšējo robežu vai arī uzdot komersantam koriģēt tarifus, ja Regulators konstatē, ka nav lietderīgi un samērīgi šim komersantam piemērot izmaksu aprēķināšanas saistības (tajā skaitā pienākumu tuvināt tarifus izmaksām un prasības attiecībā uz izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmu) un šā likuma 42.panta trešo daļu. Regulators, nosakot tarifu augšējo robežu vai arī uzdodot koriģēt tarifus, tos nebalsta uz tāda komersanta elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanas izmaksām un rentabilitāti, kuram nav piemērotas izmaksu aprēķināšanas saistības un šā panta trešā daļa. Regulators, nosakot tarifu augšējo robežu vai uzdodot koriģēt tarifu, var izmantot salīdzinošo novērtēšanu un analīzi, informāciju par izmaksām, kas rodas, sniedzot elektronisko sakaru pakalpojumu visefektīvākajā veidā un izmantojot jaunākās pieejamās tehnoloģijas, kā arī izmaksu aprēķināšanas modeļus un citas metodes. Ja mainās visefektīvākajā veidā sniegto elektronisko sakaru pakalpojuma izmaksas, Regulators var pārskatīt tarifu augšējo robežu vai uzdot koriģēt tarifu.

7.2.5. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam

ESL 44. panta pirmā daļa paredz, ka, ja Regulators tirgus analīzes rezultātā secina, ka piekļuves atteikums vai nepamatoti piekļuves noteikumi var kavēt ilglaičīga un konkurētspējīga mazumtirdzniecības tirgus izveidi vai tie neatbilst galalietotāju interesēm, tai ir tiesības komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt šādas saistības:

- 1) nodrošināt trešajām personām piekļuvi noteiktiem elektronisko sakaru tīkla elementiem vai iekārtām, tostarp piekļuvi elektronisko sakaru tīkla pasīvajiem elementiem, vai atsaistītu piekļuvi abonentlīnijām, lai cita starpā atļautu nodrošināt operatora izvēles vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumu vai atļautu abonentlīnijas tālākpārdošanu;
- 2) risināt sarunas ar komersantiem, kuri pieprasā piekļuvi;
- 3) nepārtraukt piekļuvi tiem noteiktajiem elektronisko sakaru tīkla elementiem vai iekārtām, kuriem tā jau nodrošināta iepriekš;
- 4) nodrošināt noteiktus vairumtirdzniecības pakalpojumus trešajām personām elektronisko sakaru mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanai;
- 5) nodrošināt piekļuvi tehniskajām saskarnēm vai būtiskām tehnoloģijām, kas nepieciešamas elektronisko sakaru pakalpojumu savietojamībai vai virtuālā tīkla pakalpojumiem;
- 6) nodrošināt iespēju izvietot elektronisko sakaru tīklu nodrošināšanai izmantotajās telpās noteiktus elektronisko sakaru tīkla elementus vai nodrošināt cita veida infrastruktūras objektu kopīgu izmantošanu (tajā skaitā kabeļu kanalizācijas, elektronisko sakaru tīklu nodrošināšanai izmantoto ēku vai antenu mastu un torņu kopīgu izmantošanu);
- 7) sniegt noteiktus elektronisko sakaru pakalpojumus (tajā skaitā tādus pakalpojumus, kas nepieciešami intelektuālā tīkla pakalpojumiem vai viesabonēšanai mobilajos elektronisko sakaru tīklos), kas nepieciešami, lai lietotājiem nodrošinātu pilnīgu elektronisko sakaru pakalpojumu savietojamību;
- 8) nodrošināt piekļuvi darbības atbalstsistēmām vai līdzīgām programmatūras sistēmām, kas nepieciešamas, lai uzturētu godīgu konkurenci elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanā;
- 9) savstarpēji savienot elektronisko sakaru tīklus vai elektronisko sakaru tīklu elementus vai iekārtas.

ESL 44.panta otrā daļa paredz, ka Regulators nosaka prasības attiecībā uz piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai un atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumos iekļaujamo informāciju un šo pamatpiedāvājumu publicēšanu.

7.3. SIA „Lattelecom” saistības

Nemot vērā tirgus analīzes rezultātus, Regulators nosaka SIA „Lattelecom” kā komersantu ar būtisku ietekmi Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4.

Regulators uzskata, ka ar lēmumu Nr.55 noteiktās saistības un pienākumi ir jāsaglabā (saistības skatīt sadaļā 2.3). Laikā, kad tika veikta tirgus analīzes pirmā kārta, SIA „Lattelecom” mazumtirdzniecībā piedāvāja analogās nomātās līnijas un nomātās līnijas līdz 2 Mbit/s, kas lēmumā Nr.55 bija sasaistīts ar nomāto līniju minimālo pakalpojumu kopu. SIA „Lattelecom” ir publicējusi pamatpiedāvājumu par nomāto līniju gala posmiem ar datu pārraides ātrumu līdz 2 Mbit/s, kas ir noteikti nomāto līniju minimālajā pakalpojumu kopā. Ja gadījumā SIA „Lattelecom” nodrošina nomāto līniju gala posmus ar datu pārraides ātrumu lielāku nekā 2 Mbit/s, SIA „Lattelecom” jāpublisko šo nomāto līniju gala posmu pamatpiedāvājumu un tarifus. Pirmajā un otrajā tirgus

analīzes kārtā netika iekļauta *Ethernet* tehnoloģija, bet saskaņā ar Regulatora rīcībā esošo informāciju, SIA “Lattelecom” nepiedāvā tradicionālās ciparu nomātās līnijas mazumtirdzniecībā, kuru datu pārraides ātrums ir lielāks par 2 Mbit/s.

SIA „Lattelecom” ir pienākums aprēķināt pakalpojumu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora apstiprināto elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku nomāto līniju gala posmu nodrošināšanas un ar to saistītiem pakalpojumiem, ieņēmumi no kuru sniegšanas aprēķinot tos par katru pakalpojumu atsevišķi iepriekšējā pārskata gadā pārsniedza 12 tūkstošu latu. Nepieciešams atcelt iepriekšminēto summu 12 tūkstošu latu, lai Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4 uzraudzītu tarifu noteikšanu balstītu uz izmaksām.

Nemot vērā tirgus definīciju, tirgus analīzi un tirgus attīstību, Regulators nosaka SIA „Lattelecom” šādas saistības (speciālas prasības):

Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam

Regulators secina, ka SIA „Lattelecom” piekļuves atteikums komersantiem vai nepamatoti piekļuves noteikumi var kavēt ilglaicīga un konkurētspējīga mazumtirdzniecības tirgus izveidi un tie neatbilst galalietotāju interesēm.

Būtībā komersantam ar BIT ir stimuls atteikt piekļuvi tā vairumtirdzniecības pakalpojumiem, paredzot ka alternatīvie operatori samazinās tā ietekmi vai tirgus daļas mazumtirdzniecības līmenī. Nemot vērā SIA “Lattelecom” īpatsvaru, piekļuves atteikums nodrošināt nomāto līniju gala posmus vairumtirdzniecībā vai nepamatoti piekļuves noteikumi ierobežos konkurenci mazumtirdzniecībā. Pie tam, SIA “Lattelecom” varēs noteikt pārmērīgus mazumtirdzniecības nomāto līniju tarifus. Piekļuve SIA “Lattelecom” gala posmiem ir būtisks pakalpojums, lai alternatīvie operatori varētu konkurēt ar SIA “Lattelecom” un aizsargātu konkurenci ilgtermiņā, tā kā SIA “Lattelecom” rīcībā ir ievērojama daļa no galalietotāju pieslēgumiem.

Paskaidrojumā EK norāda, ka ar BIT regulēšanu, kas noteikta vairumtirdzniecības līmenī, paredzams, ka galalietotājiem netiks radīts kaitējums mazumtirdzniecības līmenī. Regulēšanai (ja nepieciešams) vairumtirdzniecības līmenī jābūt pietiekamai, lai nodrošinātu konkurenci piedāvājumu mazumtirdzniecībā. Tirgus analīzes gaitā Regulators secināja, ka pastāv šķēršļi ienākšanai tirgū. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam ir nepieciešami, lai mazinātu šķēršļus ienākšanai tirgū mazumtirdzniecības līmenī.

Tātad, SIA „Lattelecom” jānosaka pienākums piedāvāt un nodrošināt nomāto līniju gala posmu pakalpojumus vairumtirdzniecībā, nodrošinot tādu pašu datu pārraides ātrumu vairumtirdzniecībā, kā mazumtirdzniecībā piedāvātajām nomātajām līnijām, lai citi komersanti varētu sniegt nomāto līniju pakalpojumus mazumtirdzniecībā. SIA “Lattelecom” mazumtirdzniecībā šobrīd nodrošina analogās nomātās līnijas (parastās kvalitātes 2-vadu analogās nomātās līnijas radiofrekvenču spektra diapazona balss frekvenču joslā, parastās kvalitātes 4-vadu analogās nomātās līnijas radiofrekvenču spektra diapazona balss frekvenču joslā, speciālās kvalitātes 2-vadu analogās nomātās līnijas radiofrekvenču spektra diapazona balss frekvenču joslā un speciālās kvalitātes 4-vadu analogās nomātās līnijas radiofrekvenču spektra diapazona balss frekvenču

joslā); nomātās līnijas izmantojot PDH tehnoloģiju līdz 2 Mbit/s (9,6 kbit/s, 64 kbit/s, 128 kbit/s, 256 kbit/s, 512 kbit/s, 1024 kbit/s un 2048 kbit/s) un Ethernet nomātās līnijas līdz 10 Gbit/s (izmantojot šādus interfeisus: 10Base, 100Base 1000Base un 10GBase).

Gadījumā, ja SIA „Lattelecom” sāk nodrošināt nomātās līnijas mazumtirdzniecībā ar tādu datu pārraides ātrumu un tādu tehnoloģiju, kādu vēl nenodrošināja uz saistību spēkā stāšanās brīdi (mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības tirgus definīcijas ietvaros (analogās nomātās līnijas, PDH, SDH, ATM, Frame Relay un Ethernet nomātās līnijas, kā arī tehnoloģiskie risinājumi E1 pa SDH, Ethernet pa SDH un Ethernet pa ATM)), tad SIA „Lattelecom” jānosaka pienākums piedāvāt un nodrošināt šādu nomāto līniju gala posmus vairumtirdzniecībā.

SIA “Lattelecom” jānosaka piekļuves saistība nodrošināt kopēju izvietošanu nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecībā nodrošināšanai.

Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi kā saistība nav pietiekoša, lai nodrošinātu vairumtirdzniecības pakalpojuma efektivitāti. Tāpēc papildus saistības ir nepieciešamas, lai novērstu konkurences problēmas, tādas kā pārmērīgi augstu cenu noteikšana, nepamatoti un diskriminējoši piekļuves noteikumi u.c.

Vienlīdzīgas attieksmes saistības

Kad pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi ir noteikti komersantam ar BIT, tam ir stimuls diskriminēt citus komersantus attiecībā uz nosacījumiem, ar kādiem vairumtirdzniecības pakalpojums tiek nodrošināts. Šī konkurences problēma iekļauj diskriminējošu informācijas neizpaušanu citiem komersantiem, kas nepieciešama, lai varētu saņemt vairumtirdzniecības pakalpojumu no komersanta ar BIT, diskrimināciju attiecībā uz vairumtirdzniecības pakalpojuma kvalitāti, pakalpojuma pasūtīšanas, nodrošināšanas un bojājumu novēršanas novilcināšana, nepamatoti pieprasījumi, kā arī cenu diskriminācija.

Principā iepriekšminētajos gadījumos citiem komersantiem tiek nodarīts kaitējums, kas var rezultēties mazumtirdzniecības pakalpojuma kvalitātes pazemināšanās un cita komersanta izmaksu pieaugums salīdzinājumā ar izmaksām, kādas ir komersanta ar BIT mazumtirdzniecības daļām. Tāpēc vienlīdzīgas attieksmes saistība ir balstīta, lai novērstu nepamatotu piekļuves nosacījumu noteikšanu citiem komersantiem par labu SIA “Lattelecom” mazumtirdzniecības aktivitātēm.

SIA „Lattelecom” ir jānosaka pienākums nodrošināt nomāto līniju gala posmus parastās kvalitātes 2-vadu analogām nomātām līnijām radiofrekvenču spektra diapazona balss frekvenču joslā, parastās kvalitātes 4-vadu analogām nomātām līnijām radiofrekvenču spektra diapazona balss frekvenču joslā, speciālās kvalitātes 2-vadu analogām nomātām līnijām radiofrekvenču spektra diapazona balss frekvenču joslā un speciālās kvalitātes 4-vadu analogām nomātām līnijām radiofrekvenču spektra diapazona balss frekvenču joslā; nomātām līnijām izmantojot PDH tehnoloģiju līdz 2 Mbit/s (9,6 kbit/s, 64 kbit/s, 128 kbit/s, 256 kbit/s, 512 kbit/s, 1024 kbit/s un 2048 kbit/s) un Ethernet nomātām līnijām līdz 10 Gbit/s (izmantojot šādus interfeisus: 10Base, 100Base 1000Base un 10GBase), piemērojot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus elektronisko sakaru pakalpojumus. SIA „Lattelecom” ir pienākums sniegt citiem komersantiem elektronisko sakaru pakalpojumus un informāciju ar tādiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „Lattelecom” nodrošina elektronisko sakaru pakalpojumus savām struktūrvienībām (*self-service*) vai saistītajiem komersantiem.

Ievērojot vienlīdzīgas attieksmes saistību, SIA „Lattelecom” nodrošina, ka tā būtiskā ietekme tirgū, netiek izmantota, lai:

- īstenotu nevienlīdzīgu attieksmi pret citiem komersantiem salīdzinājumā ar saistītajiem komersantiem vai SIA „Lattelecom”;
- kropļotu citu komersantu konkurētspēju vai negatīvi ietekmētu konkurences apstākļus tirgū.

Saskaņā ar pārskatīto ERG²⁷ 2006.gada kopējo nostāju (ERG (06)33) par regulēšanas ietvara pieeju par atbilstošām saistībām, ir vairāki veidi, kā komersants ir BIT var nostādīt nelabvēlīgākā situācijā citus komersantus, diskriminējot tos attiecībā uz vairumtirdzniecības pakalpojumu kvalitāti. Lai to novērstu, piemērota ir vienlīdzīgas attieksmes saistība, kas garantē ekvivalentus nosacījumus, pakalpojumus un nodrošināto informāciju citiem komersantiem, kāda tā ir pašam komersantam ar BIT. Tomēr papildus saistības ir nepieciešamas, lai nodrošinātu vairumtirdzniecības pakalpojuma efektivitāti un vienlīdzīgas attieksmes saistība ir jāpapildina ar caurredzamības saistību.

Gadījumā, ja SIA „Lattelecom” sāk nodrošināt nomātās līnijas mazumtirdzniecībā ar tādu datu pārraides ātrumu un tādu tehnoloģiju, kādu vēl nenodrošināja uz saistību spēkā stāšanās brīdi (mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības tirgus definīcijas ietvaros), tad SIA „Lattelecom” jānosaka pienākums nodrošināt šos nomāto līniju gala posmus, piemērojot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus elektronisko sakaru pakalpojumus. SIA „Lattelecom” ir pienākums sniegt citiem komersantiem elektronisko sakaru pakalpojumus un informāciju ar tādiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „Lattelecom” nodrošina elektronisko sakaru pakalpojumus savām struktūrvienībām (*self-service*) vai saistītajiem komersantiem.

Caureedzamības saistība

Caureedzamības saistība ir papildinājums vienlīdzīgas attieksmes saistībai, lai uzraudzītu vairumtirdzniecības pakalpojuma nodrošināšanas nosacījumus un tarifus. Tāpēc bez caurredzamības saistības diskrimināciju un nepamatotus piekļuves nosacījumus būtu grūti atklāt. Caureedzamības saistība izstrādāt pamatpiedāvājumu nodrošinās vienlīdzīgas attieksmes saistības efektivitāti.

SIA “Lattelecom” ir jānosaka caurredzamības saistība un esošais pamatpiedāvājums SIA “Lattelecom” ir jāpapildina, lai atspoguļotu pakalpojuma attīstību saskaņā ar tirgus un tehnoloģisko evolūciju (t.i., esošais pamatpiedāvājums jāpapildina ar nomāto līniju gala posmiem, izmantojot PDH tehnoloģiju (9,6 kbit/s, 128 kbit/s, 256 kbit/s, 512 kbit/s, 1024 kbit/s) un Ethernet nomātās līnijas līdz 10 Gbit/s (izmantojot šādus interfeisus: 10Base, 100Base 1000Base un 10GBase)).

Saistība kavē komersanta ar BIT būtiskas ietekmes iespējamo izmantošanu un samazina šķēršļus ienākšanai tirgū. Komersantiem, kas pieprasī nomāto līniju gala posmus, SIA „Lattelecom” jānodrošina skaidrus pasākumu plānošanas apstākļus. Zinot iespējamās

---

²⁷ Eiropas Reglamentējošo iestāžu grupa. Saskaņā ar 2009.gada Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (Nr. 1211/2009), ar ko izveido Eiropas Elektronisko komunikāciju regulatoru iestādi (BEREC) un biroju, ERG tika aizstāts ar BEREC.

izmaksas, komersanti var plānot nomāto līniju ekspluatācijas uzsākšanu un arī ienākšanu tirgū, vai balstoties uz ekonomiskiem apsvērumiem to turpmāko attīstību;

SIA „Lattelecom” izstrādātajam un publicētajam nomāto līniju gala posmu pamatpiedāvājumam jānodrošina, ka tiek novērsta:

- sarunu nepamatota novilcināšana;
- pakalpojumu izmantošanas ierobežošana;
- nepamatotu tehnisku nosacījumu un prasību noteikšana;
- nepamatotu termiņu noteikšana nomāto līniju gala posmu nodrošināšanai vai šo termiņu kavēšana.

SIA „Lattelecom” jāpapildina un jāpublisko nomāto līniju gala posmu pamatpiedāvājumu vairumtirdzniecības tirgus definīcijas ietvaros saskaņā ar Regulatora noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu. SIA „Lattelecom” savā nomāto līniju gala posmu pamatpiedāvājumā vairumtirdzniecībā piedāvā nomāto līniju gala posmus ar tādu datu pārraides ātrumu kā mazumtirdzniecībā piedāvātajām nomātajām līnijām.

Gadījumā, ja SIA „Lattelecom” sāk nodrošināt nomātās līnijas mazumtirdzniecībā ar tādu datu pārraides ātrumu un tādu tehnoloģiju, kādu vēl nenodrošināja uz saistību spēkā stāšanās brīdi (vairumtirdzniecības tirgus definīcijas ietvaros), SIA „Lattelecom” nomāto līniju gala posmu pamatpiedāvājumu attiecīgi papildina, publiskojot šo nomāto līniju gala posmu pamatpiedāvājumu un tarifus.

Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistība

Piemērojot citiem komersantiem augstus tarifus komersants ar BIT situācijā, kad tarifi nebūtu regulēti, varētu radīt šķēršļus ienākšanai tirgos. Papildus, komersants ar būtisku ietekmi tirgū varētu izmantot nepietiekamo cenu starpību (nomātās līnijas gala posmu izmaksas vairumtirdzniecības pusē un nomātās līnijas mazumtirdzniecības pusē), lai ierobežotu konkurenci un kavētu komersantiem ienākšanu vai attīstību tirgū. BIT komersantam nav iniciatīvas samazināt izmaksas un darboties efektīvi un piemērojot pārmērīgi augstas cenas, šīs augstākās izmaksas tiek pārliktas uz citu komersantu, kurš vairumtirdzniecībā pērk pakalpojumus un gala rezultātā - uz tā galalietotāju.

Attiecībā uz Ieteikumā 2014 minēto tirgu Nr.4, efektīva konkurence nav konstatēta, pastāv šķēršļi ienākšanai tirgū, kā arī tirgus analīzes rezultāti rāda, ka SIA “Lattelecom” var rīkoties neatkarīgi no citiem tirgus dalībniekiem. Tāpēc BIT komersantam ir stimuls noteikt tarifus vairumtirdzniecības pakalpojumam būtiski augstākus nekā izmaksas, kas rodas nodrošinot attiecīgo pakalpojumu.

SIA “Lattelecom” ir jānosaka tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistība nomāto līniju gala posmiem, izmantojot PDH tehnoloģiju (9,6 kbit/s, 128 kbit/s, 256 kbit/s, 512 kbit/s, 1024 kbit/s) un Ethernet nomātās līnijas līdz 10 Gbit/s (izmantojot šādus interfeisus: 10Base, 100Base 1000Base un 10GBase).

SIA “Lattelecom” ir jānosaka tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistība gadījumā, ja SIA „Lattelecom” sāk nodrošināt nomātās līnijas mazumtirdzniecībā ar tādu datu pārraides ātrumu un tādu tehnoloģiju, kādu vēl nenodrošināja uz saistību spēkā stāšanās brīdi (mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības tirgus definīcijas ietvaros).

SIA „Lattelecom” jānosaka tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistība par šādiem pakalpojumiem: nomāto līniju gala posmu ierīkošana un nomāto līniju gala posmu abonēšana.

Tarifu regulēšana var nodrošināt, ka SIA „Lattelecom”:

- nevar izmantot nepietiekamu cenu starpību;
- neveic šķērssubsidēšanu no nomāto līniju gala posmu nodrošināšanas gūtajiem ieņēmumiem;
- izmaksas tiek uzraudzītas;
- gūst samērīgu peļņu.

Atdalītas finanšu uzskaites saistība

Tāpat kā tas ir ar caurredzamības saistību, atdalītas finanšu uzskaites saistība ir būtiska, lai garantētu vienlīdzīgas attieksmes saistības un tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības efektivitāti. Atdalītas finanšu uzskaites saistība ir nepieciešama, lai uzraudzītu vienlīdzīgu attieksmi starp komersanta ar BIT paša mazumtirdzniecības daļām un citu komersantu (vairumtirdzniecības cenas citam komersantam un iekšējos pārskaitījumus). Tam papildus, atdalīta finanšu uzskaites saistība dod Regulatoram iespējas kontrolēt tarifu regulēšanas noteikumu ievērošanu. Piemēram, Regulators var izvērtēt, vai komersants ar BIT izmanto šķērssubsidēšanu starp regulētiem un neregulētiem pakalpojumiem.

SIA „Lattelecom” ir jānosaka atdalītas finanšu uzskaites saistība nomāto līniju gala posmiem, izmantojot PDH tehnoloģiju (9,6 kbit/s, 128 kbit/s, 256 kbit/s, 512 kbit/s, 1024 kbit/s) un Ethernet nomātās līnijas līdz 10 Gbit/s (izmantojot šādus interfeisus: 10Base, 100Base 1000Base un 10GBase).

SIA “Lattelecom” ir jānosaka atdalītas finanšu uzskaites saistība gadījumā, ja SIA „Lattelecom” sāk nodrošināt nomātās līnijas mazumtirdzniecībā ar tādu datu pārraides ātrumu un tādu tehnoloģiju, kādu vēl nenodrošināja uz saistību spēkā stāšanās brīdi (mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības tirgus definīcijas ietvaros).

SIA “Lattelecom” ir pienākums nomāto līniju gala posmu nodrošināšanai vairumtirdzniecībā veikt atsevišķu darbības uzskaiti saskaņā ar Regulatora elektronisko sakaru pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.

Regulators plāno, ka SIA „Lattelecom” piemērojamās speciālās prasības (saistības) stāsies spēkā sešu mēnešu laikā no lēmuma par speciālu prasību (saistību) piemērošanu pieņemšanas brīža.

8. Nacionālā konsultācija

Šī ziņojuma publiskojamā versija tika publicēta Regulatora mājaslapā internetā paredzot mēnesi priekšlikumu un komentāru sniegšanai. Atbilstošs paziņojums par konsultāciju uzsākšanu 2014.gada 30.oktobrī tika publicēts oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis”. SIA „Lattelecom” iesniedza Regulatoram priekšlikumus un komentārus par šajā ziņojumā analizēto tirgu (komentāru un priekšlikumu apkopojumu skatīt Pielikumā).

9. Konkurences padomes viedoklis

2014.gada 28.oktobrī Regulators nosūtīja šo ziņojumu Konkurences padomei priekšlikumu un komentāru sniegšanai. Konkurences padome atbildēja un norādīja, ka kopumā atbalsta tajā noteikto tirgus definīciju, argumentāciju par tirgus analīzes rezultātiem un piemērotajām saistībām. Papildus, nesmot vērā to, ka vienīgais komersants, kas veic nomāto līniju nodrošināšanu galalietotājiem vairumtirdzniecībā, ir SIA „Stream Networks”, Konkurences padome ierosina Ziņojumu par tirgus analīzi papildināt ar skaidrojumu, kāpēc, ievērojot SIA „Stream Networks” izņēmuma stāvokli, nebūtu nepieciešams arī šim komersantam uzlikt saistības.

Regulators, atbildot uz Konkurences padomes ierosinājumu, paskaidro, ka SIA “Stream Networks” ir vienīgais komersants, kurš nodrošina nomāto līniju gala posmus vairumtirdzniecībā citiem komersantiem, kuri tālāk nodrošina nomāto līniju pakalpojumus galalietotājiem. Tirgus analīzes gaitā SIA “Stream Networks” netika konstatēta BIT. Saistības ir nosakāmas tikai komersantam, ja tam ir konstatēta BIT. Tirgus definīcijas un analīzes sākumpunkts ir mazumtirdzniecība un ex-ante regulēšana ir nepieciešama, lai attīstītos efektīva konkurence mazumtirdzniecības līmenī. Taču mazumtirdzniecības līmenī SIA “Stream Networks” tirgus daļa ir neliela. SIA “Lattelecom” īpatsvars pēc ieņēmumiem ir nesalīdzināmi lielāks. SIA “Lattelecom” kopējie ieņēmumi 2013.gadā ir [REDACTED] milj. LVL ([REDACTED] milj. EUR), bet SIA “Stream Networks” tie ir nesalīdzināmi mazāki – tikai [REDACTED] milj. LVL ([REDACTED] milj. EUR). Cenu politika abiem komersantiem ir atšķirīga. SIA “Stream Networks” piedāvā savus pakalpojumus vairumtirdzniecībā brīvprātīgi visiem komersantiem (skatīt 6.sadaļu), ja pakalpojumu ir iespējams nodrošināt. Regulators secina, ka elektronisko sakaru tirgū nepastāv kopēja politika vai stratēģija un ka SIA “Stream Networks” nav būtiska ietekme tirgū Nr.4.

10. Konsultācija ar EK un citu ES dalībvalstu regulatoriem

2015.gada 5.janvārī Regulators paziņoja un nosūtīja ES dalībvalstu regulatoriem, EK un BEREC saskaņošanai šo ziņojumu un plānoto pasākumu kopumu, kurā plānoja noteikt jaunas saistības SIA „Lattelecom” tirgū Nr.4. EK šo paziņojumu reģistrēja 2015.gada 5.janvārī ar lietas Nr.LV/2015/1686.

Regulators 2015.gada 4.februārī saņēma EK 2015.gada 4.februāra vēstuli Nr.C(2015) 683 „Par [Eiropas] Komisijas lēmmu lietā LV/2015/1686: vairumtirdzniecības līmeņa augstas kvalitātes piekļuve fiksētā vietā Latvijā”, ar ko EK izteica šādas piezīmes:

“Nepieciešamība labāk pamato attiecīgā produktu tirgus definīciju ar papildu informāciju

Attiecībā uz attiecīgā produktu tirgus precīzu robežu noteikšanu SPRK ierosina vienā un tajā pašā produktu tirgū iekļaut analogās un ciparu nomātās līnijas, kā arī savienojamību, ko nodrošina ar radiolīnijām.

Attiecībā uz saistību starp analogajām un ciparu nomātajām līnijām sākotnējā paziņojumā Komisijai SPRK pamatoja savu priekšlikumu uzskatīt abus pakalpojumus par ekonomikas aizstājējproduktiem, nesniedzot SSNIP testa detalizētu novērtējumu. Tomēr, atbildot uz Komisijas informācijas pieprasījumu, SPRK sniedza sīkāku informāciju par savu aizstājamības analīzi, īpaši uzsverot, ka attālumiem no 10 līdz 25

km (kas saskaņā ar SPRK apgalvoto atbilst lielākajai daļai nomāto līniju Latvijā) pašreizējā cenu struktūra ļauj secināt, ka, reagējot uz SSNIP, pastāv stimuli pārslēgties starp analogajām un ciparu līnijām. Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija aicina SPRK galīgajā pasākumā sniegt šos papildu pierādījumus, lai skaidrāk pamatotu apgalvojumu, ka analogās un ciparu nomātās līnijas patiešām ietilpst vienā un tajā pašā produktu tirgū.

Tāpat attiecībā uz radiolīnijām SPRK ierosina iekļaut šo tehnoloģiju veidu attiecīgajā produktu tirgū, pamatojoties uz to funkcionālās aizstājamības analīzi. Atbildot uz Komisijas informācijas pieprasījumu, SPRK sniedza papildu informāciju attiecībā uz pamatojumu savam uzskatam, ka šāda funkcionāla aizstājamība pastāv²⁸. Komisija aicina SPRK savā galīgajā pasākumā skaidrāk izklāstīt arī šos papildu pierādījumus, lai labāk pamatotu savu nostāju.

Nepieciešamība uzraudzīt atšķirīgu ģeogrāfiskā tirgus apstākļu attīstību

Komisija atzīst SPRK argumentus par labu valsts mēroga tirgus definēšanai vairumtirdzniecības līmeņa augstas kvalitātes piekļuvei fiksētā vietā. Tai pašā laikā Komisija norāda, ka pati SPRK ir sniegusi pierādījumus, kuri liecina, ka konkurences apstākļi Rīgā un ārpus tās ievērojami atšķiras, kaut arī tie ir pietiekami homogēni, kas savukārt ļauj izdarīt secinājumu par valsts mēroga tirgu. Turklat Komisija pieņem zināšanai, ka vairumtirdzniecības līmenī "Stream Networks", šķiet, ir vienīgais faktiskais šādu vairumtirdzniecības līmeņa līniju, ko izmanto nomāto līniju gala posmu nodrošināšanai mazumtirdzniecības līmenī, liela apjoma nodrošinātājs trešām personām²⁹. Šajā sakarībā šādu "Stream Networks" nodrošinātu līniju ģeogrāfiskais pārklājums, šķiet, ir vairāk koncentrēts lauku teritorijās, kas liek domāt par citu konkurences spiediena veidu šajās teritorijās, salīdzinot ar situāciju Rīgā.

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija aicina SPRK turpināt uzraudzīt attiecīgos rādītājus un konkurences tendences dažādās Latvijas daļās (ipaši Rīgā un ārpus tās), lai noteiktu, vai konkurences apstākļi joprojām ir pietiekami viendabīgi, lai varētu izdarīt secinājumus par valsts mēroga tirgu, saskaņā ar konkurences tiesību principiem. Komisija aicina SPRK uzraudzīt konkurences norises tirgū un atkārtoti izvērtēt savu ģeogrāfiskā tirgus definīciju, ja situācija mainās pirms šā tirgus analīzes perioda beigām.

Nepieciešamība pienācīgi un savlaicīgi kontrolēt maksu

Komisija pieņem zināšanai, ka BIT operators "Lattelecom" nepārdeva vairumtirdzniecības produktus alternatīviem operatoriem mazumtirdzniecības līmeņa nomāto līniju nodrošināšanai galrietotājiem, lai gan iepriekšējā analīzes periodā tā pienākums bija nodrošināt cenas ziņā regulētu piekļuvi. Tam var būt dažādi iemesli. Tomēr nevar izslēgt, ka pieprasījuma trūkums pēc šāda regulēta vairumtirdzniecības piedāvājuma ir izskaidrojams ar faktu, ka regulētā vairumtirdzniecības maksā ir aprēķināta neatbilstoši, radot risku, ka piekļuves maksas ir augstākas par izmaksām. Lai nodrošinātu regulējuma noteiktību piekļuves prasītājiem un tādējādi veicinātu visu operatoru efektīvu ieguldījumu, piekļuves cenām jābūt patiesi uz izmaksām orientētām, nediskriminējošām un pārrredzamām. Saskaņā ar tiesisko regulējumu šādas cenas var

²⁸ Konkrēti, SPRK paskaidroja, ka radiolīniju pakalpojumu kvalitātes rādītāju pasliktināšanos laikapstākļu dēļ var mazināt ar atbilstīgām pārraides ierīcēm.

²⁹ Ipaši jāuzsver, ka vēsturiskais BIT operators, šķiet, nepārdod vairumtirdzniecības pakalpojumus, ko izmanto nomāto līniju gala posmu nodrošināšanai mazumtirdzniecības līmenī, neraugoties uz to, ka vairumtirdzniecības līmeņa piekļuve ir (cenās ziņā) regulēta.

atbilstīgi korigēt, ņemot vērā ieguldījumu risku, lai veicinātu konkurenci un ieguldījumus.

Komisija arī norāda, ka nākamajā periodā SPRK plāno atkal noteikt tarifu regulēšanu regulētiem pakalpojumiem. Tomēr atbildē uz Komisijas informācijas pieprasījumu SPRK uzsvēra, ka precīza informācija par izmaksu modeli un no tā izrietošie cenu līmeņi nav tās ziņojuma temats. ņemot vērā iepriekš minēto, Komisija mudina SPRK rūpīgi apsvērt, kā vislabāk panākt atbilstīgu piekļuves cenu, kas veicina pārredzamību un efektivitāti. To darot, Komisija aicina SPRK ņemt vērā, vai tās tarifu regulēšana pašreizējā formā varētu būt bijis veicinošais faktors regulētu vairumtirdzniecības piekļuves produktu pieprasījuma trūkumam, un novērst iespējamās bažas.

Turklāt Komisija vēlas lūgt SPRK pēc iespējas drīz paziņot par saviem priekšlikumiem šajā sakarībā, taču ne vēlāk kā 2015. gada otrajā pusē.

Saskaņā ar Pamatdirektīvas 7. panta 7. punktu SPRK maksimāli jāņem vērā citu VRI, BEREC un Komisijas komentāri un tā var pieņemt attiecīgo pasākuma projektu; tādā gadījumā par to jāpaziņo Komisijai.

Komisijas nostāja attiecībā uz konkrēto paziņojumu neskar nostāju, ko tā var ieņemt attiecībā uz citiem paziņotajiem pasākumu projektiem.”

2015.gada 19.janvārī un 23.janvārī Regulators saņēma EK informācijas pieprasījumu (angļu val. – *Request for Information*) par tirgu Nr.4. Regulators sniedz šādus komentārus par EK piezīmēm, iekļaujot arī Regulatora 2015.gada 22.janvārī un 27.janvārī sniegtās atbildes EK uz iepriekšminētajiem informācijas pieprasījumiem:

Nepieciešamība labāk pamato attiecīgā produktu tirgus definīciju ar papildu informāciju

SIA “Lattelecom” analogām nomātām līnijām vēl arvien ir būtisks īpatsvars – █% (uz 2014.gada 1.maiju) no visām SIA “Lattelecom” tradicionālajām nomātām līnijām (gala posmiem) un specifiskos gadījumos tās vēl arvien ir pieprasītas.

Regulators uzskata, ka no funkcionālā viedokļa zemu datu pārraides ātrumu tradicionālās ciparu nomātās līnijas (līdz 64 kbit/s) ir iespējamā alternatīva analogajām nomātām līnijām. Analogās nomātās līnijas un zemu datu pārraides ātrumu ciparu nomātās līnijas var tikt nodrošinātas pa to pašu pamattīklu un piekļuves tīklu ar galveno atšķirību atšķirīgās gala iekārtās. Tomēr atsevišķos gadījumos analogās nomātās līnijas tiek pieprasītas, bet atsevišķos gadījumos – ciparu nomātās līnijas, kas ir atkarīgs no galalietotāja vajadzībām. Regulators uzskata, ka analogās nomātās līnijas un zemu datu pārraides ātrumu nomātās līnijas ir funkcionāli aizstājēji.

Pašreizējos tarifus un reakciju, kāda būtu galalietotājiem, ja tarifi pieaugtu par 5-10%, ir grūti analizēt, ņemot vērā to, ka ūgas analogās nomātās līnijas ir lētākas nekā zemu datu pārraides ātrumu ciparu nomātās līnijas un garas analogās nomātās līnijas ir dārgākas.

Tabula 15: analogo nomāto līniju tarifu pieauguma aprēķins un salīdzinājums ar pašreizējo ciparu nomāto līniju tarifiem

Abonēšanas maksa	Analogās nomātās līnijas				Ciparu nomātās līnijas	
	Pašreizējā maksa	+5%	+10%	Pašreizējā (9.6 kbps)	Pašreizējā (64 kbps)	
0-5 km	42,69	44,82	46,96	85,37	128,06	
5 - 10 km	71,14	74,70	78,25	85,37	128,06	
10 - 25 km	106,72	112,06	117,39	85,37	128,06	
25 - 50 km	142,29	149,40	156,52	85,37	128,06	
50 - 100 km	184,97	194,22	203,47	85,37	128,06	
100 - 200 km	227,66	239,04	250,43	85,37	128,06	
200 - 300 km	270,35	283,87	297,39	85,37	128,06	
300-... km	298,80	313,74	328,68	85,37	128,06	
Ierīkošanas maksa				+711.44	+711.44	

Tabula 16: ciparu nomāto līniju tarifu pieauguma aprēķins un salīdzinājums ar pašreizējo analogo nomāto līniju tarifiem

Abonēšanas maksa	Ciparu nomātās līnijas			Analognās nomātās līnijas
	Pašreizējā (64 kbit/s)	+5%	+10%	Pašreizējā maksa
0-5 km	128,06	134,46	140,87	42,69
5 - 10 km	128,06	134,46	140,87	71,14
10 - 25 km	128,06	134,46	140,87	106,72
25 - 50 km	128,06	134,46	140,87	142,29
50 - 100 km	128,06	134,46	140,87	184,97
100 - 200 km	128,06	134,46	140,87	227,66
200 - 300 km	128,06	134,46	140,87	270,35
300-... km	128,06	134,46	140,87	298,80
Ierīkošanas maksa				+562,03

Aprēķinu rezultāti rāda, ka galalietotājiem būtu iniciatīva tomēr pārskatīt savus izdevumus un izvēlēties zemu datu pārraides ātrumu ciparu nomātās līnijas, ja analogo nomāto līniju garums pārsniedz 10 km (skatīt Tabulu 15). Ja būtu tarifu pieaugums ciparu nomātām līnijām (64 kbit/s), galalietotājiem būtu iniciatīva pārskatīt savus izdevumus un izvēlēties analogās nomātās līnijas, ja ciparu nomāto līniju garums ir līdz 25 km (skatīt Tabulu 16), (rezultāti ir markēti pelēkā krāsā). Saskaņā ar Regulatora rīcībā esošo informāciju, █% no visām SIA "Lattelecom" analogām nomātām līnijām mazumtirdzniecībā tiek uzsāktas un pabeigtas Rīgā vai uzsāktas ārpus Rīgas un pabeigtas Rīgā. Tas pats attiecas arī uz ciparu nomātām līnijām – █%. Pēc šiem datiem var secināt, ka lielākā daļa analogo nomāto līniju tiek gan uzsāktas, gan pabeigtas Rīgā. Nemot vērā Rīgas robežas, salīdzinoši tās nav garo distanču nomātās līnijas (piemēram, 10-25 km). Tas savukārt liecina par to, ka galalietotājiem būtu iniciatīva apsvērt pakalpojuma maiņu, ja tarifi pieaugtu par 5-10%. Jāatzīmē arī, ka papildus izmaksas var parādīties pakalpojuma maiņas gadījumā, piemēram, gala iekārtas aizstāšana, vai esošā līguma pārtraukšana.

Regulators uzskata, ka pastāv aizvietojamība starp analogām nomātām līnijām un zemu datu pārraides ātrumu tradicionālām nomātām līnijām.

Attiecībā uz radioviļņu iekļaušanu konkrētajā tirgū, Regulators uzskata, ka radioviļņi ir funkcionāls aizstājējs. Regulators uzskata, ka radioviļņu pakalpojumu kvalitātes rādītāju pasliktināšanos laikapstākļu dēļ var mazināt ar atbilstīgām pārraides iekārtām. Būtisks radioviļņu īpatsvars kā pārraides vide liecina par aizstājamību un liecina, ka šai pārraides videi ir nozīmīga loma nomāto līniju nodrošināšanai. Lielākie komersanti, kuri nodrošina nomātas līnijas pa radioviļņiem, ir LVRTC, SIA "Stream Networks", SIA "CSC Telecom", AS "Latvenergo" un SIA "RTN". Aizvietojamību palīdz novērtēt komersantu atbildes uz jautājumu, vai (līdzvērtīgu datu pārraides ātrumu) nomātas līnijas, kur pārraides vide ir radioviļņi, ir aizvietotājs nomātajām līnijām, kur pārraides vide ir optika vai varš (piemēram, attiecībā uz drošību, sinhronizāciju, pakalpojumu kvalitāti u.c.), (skatīt Tabulu 17).

Tabula 17: komersantu viedokli par aizvietojamību starp radioviļņiem un optiku/varu

	Vai (līdzvērtīgu ātrumu) nomātas līnijas, kur pārraides vide ir radioviļņi, ir aizvietotājs nomātajām līnijām, kur pārraides vide ir optika vai varš (piemēram, attiecībā uz drošību, sinhronizāciju, pakalpojumu kvalitāti u.c.)?	Komentāri
Lattelecom	Jā	Radioviļņu nomātās līnijas ir aizvietotājs optikas un vara nomātām līnijām, jo modernās radioviļņu pārraides tehnoloģijas nodrošina praktiski līdzvērtīgu pakalpojuma kvalitāti. Aizvietojamība ir ierobežota tikai atsevišķos gadījumos, kad joti kritiska ir pārraidītās informācijas drošība.
Stream Networks	Jā	Mūsdienu tehnoloģija izmantojot radioviļņus ir konkurētspējīga attiecībā pret vara un optiskajām tehnoloģijām.
LVRTC	Jā	
Optron	-	Nomātās līnijas kvalitātes parametri ir atkarīgi no pārraides vides - radioviļņu gadījumā kvalitātes parametri pasliktinās atkarībā no laika apstākļiem (sniegs, lietus un t.l.)
RTN	Jā	Viss ir atkarīgs no datu pārraides veida un ātruma. Piemēram E1 plūsmas kvalitāte un tehniskās prasības radioiekārtām neatšķiras. Datu pārraidei (Ethernet) radioiekārtas ir līdzvērtīgas ātrumiem līdz 100 Mbit/s. Bojājuma novēšanas laiks radio iekārtām var būt pat īsāks nekā optikai vai vara līnijām
Latvenergo	Jā	
Telia Latvija	Jā	Nomātā līnija, kur pārraides vide ir radioviļņi ir aizvietotājs nomātajai līnijai, kur pārraides vide ir optika vai varš pie nosacījuma, ka ir pareizi izvēlētas pārraides iekārtas un korekti aprēķināti radio līnijas parametri.

Minētie operatori norāda uz aizstājamību, izņemot SIA "Optron", kas norāda uz kvalitātes parametru pasliktināšanos laikapstākļu dēļ. Taču jāņem vērā tas, ka SIA "Optron" nodrošina nomātas līnijas tikai pa optisko šķiedru un SIA "Optron" nav praktiskās pieredzes darbībā ar radioviļņiem.

Tādejādi, Regulators uzskata, ka radioviļņi ir efektīvs aizvietotājs optiskai šķiedrai un varam kā pārraides videi.

Nepieciešamība uzraudzīt atšķirīgu ģeogrāfiskā tirgus apstākļu attīstību

Lai varētu pēc iespējas efektīvāk veikt tirgus analīzi, Regulators vērtēja konkurences apstākļus Rīgā un ārpus Rīgas. Tie iemesli, kāpēc Regulators analizēja konkurences apstākļus šajās teritorijās ir izklāstīti šī Ziņojuma sadaļā 4.3.

Vienīgais komersants, kurš nodrošina nomāto līniju gala posmus vairumtirdzniecībā, lai pēc tam citi komersanti varētu nodrošināt nomātās līnijas galalietotājiem, ir SIA “Stream Networks”. SIA “Lattelecom” savukārt ir lielākais SIA “Stream Networks” nomāto līniju gala posmu nomātājs. Taču kapacitāte nodrošināt nomāto līniju gala posmus vairumtirdzniecībā ir arī citiem komersantiem, tai skaitā, izmantojot radioviļņus. Tāpēc Regulators izslēdz iespējamību, ka noteiktās teritorijās (īpaši lauku apvidos) vienīgais nomāto līniju nodrošinātājs vairumtirdzniecībā varētu būt tikai SIA “Stream Networks”. Saskaņā ar BEREC kopējo nostāju par ģeogrāfiskiem aspektiem ģeogrāfiskai teritorijai būtu jābūt pietiekami mazai, kur konkurences apstākļi būtiski nemainīsies un pietiekami lielai, lai novērstu nesamērīgu slogu Regulatoram un operatoriem. Analīzes veikšana atsevišķās lauku teritorijās radītu nesamērīgu slogu gan Regulatoram, gan operatoriem.

Regulators turpinās uzraudzīt attiecīgos rādītājus un konkurences tendences Latvijā, lai noteiktu, vai konkurences apstākļi joprojām ir pietiekami viendabīgi un homogēni.

Nepieciešamība pienācīgi un savlaicīgi kontrolēt maksu

Regulators norāda, ka šis Ziņojums attiecas uz tirgus definīciju, BIT izvērtēšanu un saistību noteikšanu, bet neattiecas uz informāciju par izmaksu modeli un no tā izrietošiem cenu līmeņiem.

10. Secinājumi

Nemot vērā, ka:

- nomātā līnija ir publiskajā elektronisko sakaru tīklā nodalīts vai izveidots pastāvīgs un simetrisks sakaru kanāls vai savienojums signālu pārraidei starp diviem publiskā elektronisko sakaru tīkla pieslēguma punktiem;
- nomāto līniju gala posms ir nomātās līnijas segments starp lietotāja pieslēguma punktu un tuvāko piekļuves mezglu (vieta, kurā savienots piekļuves tīkls un pamattīkls)
- ir iespējams nodalīt mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības nomāto līniju pakalpojumus. Tehniski starp nomāto līniju mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības pakalpojumiem var arī nebūt atšķirības.
- nomāto līniju mazumtirdzniecības pakalpojumu visbiežāk izmanto juridiskās personas, lai savienotu struktūrvienības vai lai nodrošinātu ātru un netraucētu piekļuvi internetam. Mazumtirdzniecībā nomātās līnijas var tikt izmantotas, lai divās dažādās ģeogrāfiskās vietās savienotu biroja centrāles (PBX), lai savienotu lokālos datortīklus, kā arī nomātās līnijas var izmantot divu dažādās ģeogrāfiskās vietās novietotu datoru vai datu pārraides iekārtu savienošanai (piemēram, lai apkopotu informāciju no bankas automātiem, maksājumu karšu termināliem, kases aparātiem, signalizācijas un autentificēšanas sistēmām vai telemetrijas iekārtām);
- nomāto līniju vairumtirdzniecības pakalpojums ir tāds pakalpojums, ko citi komersanti var izmantot, lai piedāvātu nomāto līniju pakalpojumus galalietotājiem mazumtirdzniecībā vai tāds pakalpojums, ko citi komersanti izmanto savām pamattīkla (gan mobilā, gan fiksētā elektronisko sakaru tīkla) vajadzībām, kā arī starpsavienojuma izveidei;
- lai analizētu Ieteikumā 2014 minēto tirgu Nr.4, vispirms ir nepieciešams apskatīt situāciju mazumtirdzniecībā, jo pieprasījums Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4 ir atkarīgs no pieprasījuma pēc attiecīgajiem piekļuves pakalpojumiem mazumtirdzniecībā. Ieteikumā 2014 minētā tirgus Nr.4 attiecīgais mazumtirdzniecības pakalpojums ir nomāto līniju pakalpojumu sniegšana mazumtirdzniecībā. Analizējot Ieteikumā 2014 minēto tirgu Nr.4, tiek ņemta vērā pieeja, ka vairumtirdzniecības tirgus regulēšana nepastāv;
- definējot ģeogrāfiskos tirgus, tika vērtētas teritorijas ar līdzīgiem konkurences raksturlielumiem, t.i., konkurences ierobežojumi mazumtirdzniecības līmenī no alternatīvajiem operatoriem, kuriem ir sava infrastruktūra, operatoru skaits, kas piedāvā savus mazumtirdzniecības pakalpojumus konkrētā ģeogrāfiskā teritorijā, tirgus daļu sadalījums, cenas un cenu atšķirības ģeogrāfiskās teritorijās un šķēršļus ienākšanai tirgū;
- tirgus definīcija vairumtirdzniecības līmenī ir pamats apsteidzošu (*ex-ante*) saistību noteikšanai;
- lai atbilstoši novērtētu tirgus daļas, tika ņemti vērā tiešie konkurences ierobežojumus un vēsturiskā operatora un alternatīvo operatoru iekšējie pakalpojumi (*self-supply*).

Regulators secina, ka:

- Latvijā pastāv gan uz infrastruktūru balstīta konkurence, gan arī SIA “Stream Networks” nodrošina gala posmus vairumtirdzniecībā, lai pēc tam citi komersanti sniegtu nomātās līnijas mazumtirdzniecībā (SIA “Lattelecom” ir lielākais šo gala posmu nomātājs);
- mazumtirdzniecības līmenī tirgū ir iekļautas analogās nomātās līnijas, PDH, SDH, ATM, Frame Relay un Ethernet nomātās līnijas, kā arī tehnoloģiskos risinājumus – tādus kā E1 pa SDH, Ethernet pa SDH un Ethernet pa ATM. Nav nepieciešama nomāto līniju segmentēšana atkarībā no nodrošinātā datu pārraides ātruma un atkarībā no tā vai nomātā līnija ir iekšzemes vai starptautiskā (attiecas uz posmu, kas atrodas Latvijas Republikas teritorijā).
- konkrētā tirgus ģeogrāfiskais mērogs ir Latvijas Republikas teritorija;
- mazumtirdzniecībā visvairāk tiek izmantotas Ethernet nomātās līnijas, kas ir ievērojami lētākas nekā tradicionālās ciparu nomātās līnijas;
- mazumtirdzniecībā pārsvarā visas nomāto līnijas ir iekšzemes nomātās līnijas (starptautisko nomāto līniju skaits ir niecīgs);
- Rīgā tiek nodrošinātas 65.5% no visām nomātām līnijām mazumtirdzniecībā (pēc nomāto līniju gala posmu skaita);
- izskatot konkurences apstākļus un tirgus dalījumu Rīgā un ārpus Rīgas dažādos ātrumu segmentos, Regulators nevar nepārprotami konstatēt būtiski un objektīvi atšķirīgus konkurences apstākļus;
- lielākais nomāto līniju pakalpojumu sniedzējs mazumtirdzniecībā ir SIA „Lattelecom”. Mazumtirdzniecības līmenī efektīva konkurence tirgū nepastāv;
- iekļautās tehnoloģijas mazumtirdzniecības līmenī un faktu, ka iekšzemes un starptautiskās nomātās līnijas nav nepieciešams dalīt apakšstirgos, Regulators uzskata kā funkcionāli ekvivalentas un tāpēc arī aizvietojamas vairumtirdzniecības līmenī;
- vairumtirdzniecības līmenī SIA “Lattelecom” saglabā tirgus daļas ap vai virs █%;
- šķēršļi ienākšanai Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4 vēl arvien ir augsti;
- SIA „Lattelecom” kontrolē būtisku infrastruktūru. SIA “Lattelecom” piekļuves tīklis ir vislielākais Latvijā. SIA “Lattelecom” ir arī visvairāk investējis savā elektronisko sakaru tīklā 2010., 2011. un 2012.gadā;
- šobrīd kompensējošā pirktpēja ir nepietiekama, lai alternatīvie operatori varētu radīt efektīvus konkurences ierobežojumus;
- SIA “Lattelecom” ir apjoma un mēroga ekonomikas priekšrocības un tā atrodas labākā pozīcijā salīdzinot ar alternatīvajiem operatoriem.

Ievērojot iepriekš minēto Regulators:

- ņemot vērā veikto tirgus analīzi, uzskata, ka Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4 nav efektīva konkurence un paredzams, ka konkurences apstākļi tuvākajā nākotnē

būtiski nemainīsies. Regulators nosaka SIA „Lattelecom” kā komersantu ar BIT Ieteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4 Latvijas Republikas teritorijā;

- uzskata, ka ir jāsaglabā ar lēmumu Nr.55 noteiktās saistības un pienākumi, kas attiecas uz analogām nomātām līnijām un tradicionālajām ciparu nomātām līnijām līdz 2 Mbit/s un kas ir minētas nomāto līniju minimālajā pakalpojumu kopā;
- SIA „Lattelecom” jānosaka pienākums piedāvāt un nodrošināt ar līdzvērtīgiem nosacījumiem nomāto līniju gala posmu pakalpojumus vairumtirdzniecībā, nodrošinot tādu pašu datu pārraides ātrumu vairumtirdzniecībā, kā mazumtirdzniecībā piedāvātajām nomātajām līnijām, lai citi komersanti varētu sniegt nomāto līniju pakalpojumus mazumtirdzniecībā. Nepieciešams papildināt caurredzamības saistības, tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības un atdalītas finanšu uzskaites saistības attiecībā uz nomātām līnijām, kas ir ārpus nomāto līniju minimālās pakalpojumu kopas (mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības definīcijas ietvaros). Šīs ir tās saistības SIA “Lattelecom”, kurās nepieciešamas, lai nomāto līniju gala posmu nodrošināšana būtu efektīva un varētu veicināt konkurētspējīga mazumtirdzniecības tirgus izveidi;
- gadījumā, ja SIA „Lattelecom” sāk nodrošināt nomātās līnijas mazumtirdzniecībā ar tādu datu pārraides ātrumu un tādu tehnoloģiju, kādu vēl nenodrošināja uz saistību spēkā stāšanās brīdi (vairumtirdzniecības tirgus definīcijas ietvaros), tad SIA „Lattelecom” jānosaka pienākums piedāvāt un nodrošināt šādu nomāto līniju gala posmus vairumtirdzniecībā ar līdzvērtīgiem nosacījumiem un uz izmaksām balstītiem tarifiem.

Pielikums

Izskaņīts 18.12.2014. Regulatora padomes sēdē (prot. Nr.43,24.p.)

Komentāru un priekšlikumu apkopojums par tirgu Nr.4

SIA „Lattelecom”	Regulatora viedoklis par izteikto iebildumu/priekšlikumu	Regulators secināja, ka analogo nomāto līniju un tradicionālo ciparu nomāto līniju pakalpojumi vēl arvien ir pieprasīti. Tā piemēram, uz 2014.gada 1 maiju gan mazumtirdzniecībā, gan vairumtirdzniecībā SIA „Lattelecom” analogo un tradicionālo ciparu nomāto līniju gala posmu īpatsvars ir būtisks. Nemot vērā veikto tirgus analīzi, Regulators secināja, ka lēteikumā 2014 minētajā tirgū Nr.4 nav efektīva konkurence un Regulators nosaka SIA „Lattelecom” kā komersantu ar BT. Regulators SIA „Lattelecom” ar Lēmumu Nr.55 ir noteicis būtisku ietekmi nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecības Latvijas Republikas teritorijā tirgū attiecībā uz pakalpojumiem, kas ir minēti nomāto līniju minimālajā pakalpojumu kopā un attiecībā uz tiem, šī ietekme ir saglabājusies. Papildus SIA „Lattelecom” mazumtirdzniecībā piedāvā arī citus tradicionālo nomāto līniju pakalpojumus, nodrošinot nomātas līnijas ar šādiem ātrumiem - 9,6 kbit/s, 128 kbit/s, 256 kbit/s, 512 kbit/s un 1024 kbit/s. Regulators redz nepieciešamību noteikt saistības nomāto līniju gala posmien vairumtirdzniecībā, nodrošinot tādu pašu datu pāraides ātrumu vairumtirdzniecībā, kā mazumtirdzniecībā piedāvātajām nomātajām līnijām. Tā kā tirgū efektīva konkurence konstatēta netika, tad ja rodas tāda nepieciešamība, tad ciemam komersantiem jābūt iespējai izmantot šos vairumtirdzniecības pakalpojumus.	Regulators secināja, ka pastāv aizvietojamība starp tradicionālām nomātām līnijām un Ethernet nomātām līnijām. Analizējot tirgu Nr.4, Regulators nēma vērā tirgus attīstību. Tā kā tirgū efektīva konkurence konstatēta netika, tad ja rodas tāda nepieciešamība, tad ciemam komersantiem jābūt iespējai izmantot šos vairumtirdzniecības pakalpojumus.
SIA „Lattelecom” ir noteiktas nomāto līniju gala posmu nodrošināšanas saistības no 2007.gada 1.jūlija. Esot ūpašo saistību un pamatpiedāvājuma ietvaros nav pieprasījuma pēc tradicionālo nomāto līniju gala posmiem un nav saņemtas pretenzijas par esošo speciālo saistību neizpildi. Apstāklos, kad esošo tradicionālo nomāto līniju gala posmu pakalpojumi nav pieprasīti, nav pamata uzskaitīt, ka jaunu tradicionālo nomāto līniju gala posmu pakalpojumu (9,6; 128; 256; 512; 1024kbit/s) un saistību ieviešana radīs pieprasījumu, un tas arī Ziņojumā nav pamatotrs.	Ziņojumā konstatēts, ka tradicionālo nomāto līniju pieprasījums un tirgus mazumtirdzniecībā pastāvīgi samazinās. Tradicionālo nomāto līniju nodrošināšanas tehnoloģijas ir morāli novēcojušas, iekārtas un to uzturēšana ir dārga, kā rezultātā pēc dažiem gadiem šādas līnijas vairs netiks pieprasītas un lietotas. Neesot pieprasījumam mazumtirdzniecības līmenī, nebūs arī nekāda pieprasījuma vairumtirdzniecības līmenī (tradicionālo nomāto līniju pieprasījuma). Tāpēc nav racionali saglabāt spēkā esēšas iepriekš SIA „Lattelecom” piemērotās saistības un noteikt jaunas saistības tradicionālo nomāto līniju gala posmu jomā, jo tās tikai radīs bezjēdzīgu papildus slogu un izdevumus. Saskaņā ar Eiropas Savienības un Latvijas regulējumu, piemērotajām īpašājām saistībām jābūt pamatošām, uzliktajiem pienākumiem jābūt lietderīgiem un samērīgiem attiecībā uz problēmas raksturi. Esot ūpašā tirgus situācijā tradicionālo nomāto līniju gala posmu saistību turpmāka uzturēšana un paplašināšana ir nepamatota, nelietderīga un nesamērīga un ir nepamatots slogs SIA „Lattelecom”.	Nemot vērā neesošu pieprasījumu, SIA „Lattelecom” ir pārtraucis jaunu 64 un 2048 kbit/s nomāto līniju ierīkošanu un iespējams tiks izskaitīta arī cita tradicionālo nomāto līniju ierīkošanas pārtraukšana.	Plānoto speciālo saistību paplašināšana attiecībā uz Ethernet nomātām līnijām, SIA „Lattelecom” uzskata par būtisku papildus slogu, kas nav adekvāts, samērīgs un piemērots konkurences veicināšanai elektronisko sakaru pakalpojumu tirgū. Ethernet nomāto līniju pakalpojumi ir efektīvi attīstījušies pēdējos gados asas konkurences apstākļos, tāpēc nav nepieciešams ieviest papildus regulējumu vairumtirdzniecības līmenī.

<p>Papildu saistību uzlikšana Ethernet nomāto līniju gala posmu jomā kļus par bremzējošo faktoru infrastruktūras attīstībai kopumā. Jaunu papildus speciālo saistību uzlikšana SIA „Lattelecom” neseķmēs regulēšanas mērķa sasniegšanu – neveicinās konkurenci, nedos labumu galalietotājiem, bet tikai kaitēs turpmākai nozares attīstībai un investīcijām.</p>	<p>Konkurence gan mazumtirdzniecības, gan vairumtirdzniecības līmeni attīstības efektīvi un nelauj SIA „Lattelecom” izmantot tirgus varu, lai rīkotos neatkarīgi no citiem elektronisko sakaru komersantiem un galalietotājiem, un līdz ar to nav nepieciešamība iejaukties ar papildus regulēšanas pasākumiem vairumtirdzniecības līmeni nomāto līniju gala posmu tirgū.</p> <p>Regulators kā argumentu tirgus ģeogrāfiskai nedalīšanai izmanto faktu, ka SIA „Lattelecom” nepiedāvā pakalpojumus ar dažadiem tarifiem atsevišķas teritorijās. Saskaņā ar Elektronisko sakaru likumu galalietotājiem ir vienlīdzīgas tiesības saņemt elektroņisko sakaru pakalpojumus un SIA „Lattelecom” nemaz nedrīkst vienu un to pašu pakalpojumu pārdot par dažādām cenām dažādās ģeogrāfiskās teritorijās.</p> <p>Faktiski Ziņojumā ir konstatēti būtiski atšķirīgi konkurences apstākli Rīgā un ir izvērtējams jautājums par Rīgas kā atsevišķa ģeogrāfiskā tirgus noteikšanu.</p>	<p>Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2002.gada 11.jūlijā vadlīmijām 2002/C165/03 tirgus analīzei un būtiskas ietekmes novērtēšanai, parasti dominējošs stāvoklis jeb BIT parādās, ja attiecīgā komersanta tirgus dajas ir virs 40%. Šoti lielas tirgus dajas – virs 50% - ir liecība par BIT eksistenci, izņemot atsevišķus gadījumus. SIA „Lattelecom” tirgus dalas visos atramu segmentos gan Rīgā, gan ārpus Rīgas uzskaņāmas kā lielas vai loti lielas. Pie tam jāņem vērā, ka SIA „Lattelecom” tirgus dajas mazumtirdzniecībā ir vēl lielākas, nemot vērā nomāto līniju pakalpojumu sniegšanu izmantojot savu un no SIA „Stream Networks” nomātu infrastruktūru.</p> <p>Nemot vērā SIA „Lattelecom” nomāto līniju tarifus mazumtirdzniecībā, kuri ir daudz augstāki nekā citu komersantu tarifi (skatīt tabulas 3 un 4), SIA „Lattelecom” ir spējusi saglabāt lielas tirgus dajas. Regulators secīna, ka SIA „Lattelecom” var rikoties neatkarīgi no galalietotājiem un citiem elektronisko sakaru komersantiem.</p> <p>Attiecībā uz ģeogrāfiskā mēroga novērtējumu, Regulators analīzēja vairākus kritērijus, ne tikai tarifus (skatīt sadalju 4.3.) un konstatēja, ka nav nepieciešams tirgu segmentēt atsevišķi teritorijas Rīga un ārpus Rīgas. Pat ja šēda segmentēšana tiktu veikta, SIA „Lattelecom” būtu BIT gan Rīgā, gan ārpus Rīgas, par ko liecīna lielas tirgus dajas. Tā kā ne vienmēr lielas tirgus dajas varētu liecināt par BIT, tad papildus tirgus dajām, Regulators analīzēja arī citus kritērijus (skatīt sadaljas 5.2. – 5.6.). Nemot vērā tirgus analīzes rezultātus Regulators secīnāja, ka Ieteikumā 2014 minētā tirgū Nr.4 nav efektīva konkurence un SIA „Lattelecom” ir būtiska ietekme tirgū Nr.4 Latvijas Republikas teritorijā.</p> <p>Nemot vērā tirgus analīzes rezultātus un iepriekš izklāstīto Regulatora viedokli par SIA „Lattelecom” izteiktaijiem komentāriem, Regulators uzskata, ka ir nepieciešams saglabāt SIA „Lattelecom” spēkā esošas saistības un noteikt jaunas saistības (skatīt sadalju 7.3.).</p> <p>Nemot vērā iepriekš minēto, uzskatām, ka ne tradicionālo nomāto līniju, ne Ethernet nomāto līniju tirgū nepastāv tirgus konkurences darbības traucejumi, kas attaisnotu tradicionālo nomāto līniju gala posmu nodrošināšanas īpašo saistību saglabāšanu un paplašināšanu un Ethernet nomāto līniju gala posmu saistību uzlikšanu.</p> <p>Atbilstoši vēstulē minējēm apsvērumiem attiecībā uz nomāto līniju tirgu un Ziņojumā plānotajām saistībām, aicinām Regulatoru precizēt Ziņojumu un atcelt ar 2007.gada 7.marta lēnumu Nr.55 noteiktās SIA „Lattelecom” saistības un nepiemērot jaunas saistības tradicionālo nomāto līniju gala posmu un Ethernet nomāto līniju gala posu jomā.</p>
--	--	--

Saisinājumi:

- BT
Ieteikums 2014
būtiska ietekme tirgū
2014.gada 9.oktobra ieteikums 2014/710/ES par konkrētajiem produktu un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešams ex ante regulējums saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem
- komersants –
Lēmums Nr. 55
Regulatora 2007.gada 7.marta lēmums Nr.55 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi nomāto līniju gala posmu vairumtirdzniecības Latvijas Republikas teritorijā tirgū”.
- Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija
Vairumtirdzniecības līmenja augstas kvalitātes piekļuve fiksētā vietā
Regulatora „Zinojums par tirgus analīzi par Eiropas Komisijas 2014.gada 9.oktobra ieteikumā 2014/710/ES par konkrētajiem produktu un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešams ex ante regulējums saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem, minēto tirgu Nr.4 – Vairumtirdzniecības līmenja augstas kvalitātes piekļuve fiksētā vietā”
- Regulators –
tirgus Nr.4 –
Zinojums par tirgus analīzi -